

บทที่ 5

พัฒนาการความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมในเมืองเชียงใหม่

5.1 พัฒนาการความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมในเมืองเชียงใหม่

จากการริเริ่มโครงการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ หรือเมืองเอกนครระดับภาค ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เพื่อเร่งรัดพัฒนาให้เมืองหลักในภูมิภาคต่างๆ ได้ทำหน้าที่รองรับความเจริญที่กระจายออกมาจากกรุงเทพฯ ลดปัญหาการอพยพโยกย้ายแรงงานเข้ามาสู่กรุงเทพฯ ให้เป็นศูนย์กลางการจ้างงาน การให้บริการ และการบริหารของแต่ละภูมิภาคนั้น ได้ส่งผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้เกิดความเจริญเติบโตแบบรวมศูนย์ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และพื้นที่โดยรอบเมืองหลักของเชียงใหม่ (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2530)

การพัฒนาที่เกิดขึ้น ได้ก่อให้เกิดการขยายตัวทางด้านการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว บริการ มีแรงงานจากชนบทและต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาสู่เมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากการที่เมืองเชียงใหม่เองเคยเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญรุ่งเรืองและมีเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่เคยเป็นศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรล้านนา จึงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศหลั่งไหลมาเยือนเชียงใหม่มากขึ้น นอกจากนี้ เมืองเชียงใหม่ยัง仍是ศูนย์กลางของการศึกษา มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในเขตภูมิภาคเป็นแห่งแรกของประเทศไทย คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2507 และเกิดการขยายตัวของสถานศึกษาต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ประชาชนจากจังหวัดใกล้เคียงนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในตัวเมืองเชียงใหม่ และยังเป็นศูนย์กลางความเจริญอีกหลายๆ ด้าน จนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในเมืองเชียงใหม่ เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากร จำนวนยานพาหนะ อาคารร้านค้า แหล่งชุมชนแออัด และที่อยู่อาศัย โบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ถูกรุกล้ำทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติถูกบดบังไปด้วยสิ่งก่อสร้างและป้ายโฆษณา วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบล้านนาถูกดัดแปลง ภาษาพื้นเมืองและค่านิยมแบบดั้งเดิมถูกละเลยมากขึ้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้เมืองเชียงใหม่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองมากมายหลายอย่างด้วยกัน นับตั้งแต่ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาน้ำเน่าเสียตามแหล่งน้ำสาธารณะต่างๆ ปัญหามลภาวะทางอากาศ ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการขาดแคลน

ระบบขนส่งมวลชน ปัญหาการรुकกล้าเขตโบราณสถานและพื้นที่อนุรักษ์ ปัญหาการขาดผังเมืองที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์, 2537)

จากวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่ ได้ก่อให้เกิดการตื่นตัวในหมู่สาธารณชนที่ได้รับรู้ และตระหนักถึงผลกระทบจากวิกฤตการณ์ดังกล่าว ว่ามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตตนเอง ครอบครัว และสังคม จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็นองค์กรภาคเอกชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นในเมืองเชียงใหม่ เพื่อทำการศึกษาข้อมูล รณรงค์เผยแพร่ แนวความคิดและผลักดันจุดยืนขององค์กรในการให้เกิดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ถือเป็นความร่วมมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม และทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของภาคประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการในระนาบเดียวกันกับขบวนการเคลื่อนไหวในสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก และภายในประเทศที่เกิดขึ้น และก่อตัวไม่นานมานี้

การก่อตัวของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมในเมืองเชียงใหม่จึงได้ก่อตัวและมีความเคลื่อนไหวอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก ประมาณปี พ.ศ. 2522 โดยมีกลุ่มนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่จบการศึกษามาจากต่างประเทศ มีความสนใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รวมตัวกันเพื่อก่อตั้งเป็นชมรมขึ้น โดยใช้ชื่อชมรมว่า "ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งนครเชียงใหม่ (Chiang Mai Environmental Conservation Club) หรือ CECC" เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2522 โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และรณรงค์หามาตรการที่เหมาะสม เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ ตลอดจนการส่งเสริมการสร้างอาคารบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์ของเชียงใหม่ การรณรงค์เพื่อต่อต้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ รณรงค์ให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีการแบ่งสมาชิกชมรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สมาชิกสามัญ คือสมาชิกชมรมที่เป็นบุคคลหรือชมรม สโมสร และนิติบุคคล สมาชิกสมทบ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา และสมาชิกกิตติมศักดิ์ ที่มาจากการเชิญของชมรม การก่อตั้งในระยะแรกได้มีศาสตราจารย์พันเอกพูนผล อาสนจินดาเป็นประธานชมรมคนแรก พร้อมทั้งกรรมการที่เป็นกลุ่มอาจารย์ด้วยกันมีหลายท่าน เช่น ดร.คณิต เศรษฐเสถียร อาจารย์ ประหยัด สายวิเชียร เป็นต้น กิจกรรมของชมรมส่วนใหญ่จะเน้นหนักในทางวิชาการและการจัดสัมมนา โดยได้จัดกิจกรรมสัปดาห์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนครเชียงใหม่ในระหว่างวันที่ 1-7 มิถุนายน เป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการสนับสนุนวันสิ่งแวดล้อมโลก ในวันที่ 5 มิถุนายน และได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่อง "ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวภาคเหนือ" ณ

ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ มช. ในวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2522 โดยมีบุคคลชั้นนำของเมืองเชียงใหม่เข้าร่วมในการสัมมนาในครั้งนี้ด้วย อาทิ เจ้าดวงเดือน ณ เชียงใหม่ อาจารย์ วิทยา กระแสชัย คุณราชนัน วีระพันธุ์ คุณชาญ สิโรต คุณสมบุญร์ กันทะปา และพระราชวินยาภรณ์ (ปัจจุบันเป็นพระพุทธรพจนวราภรณ์) ฯลฯ โดยมีวิทยากรคนสำคัญที่มาช่วยบรรยายคือ ดร.สุพล สุดารา ในการจัดสัมมนาในครั้งนี้ ได้ร่วมมือกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงและขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวที่เติบโตมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในทุกๆ ด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นผลเสียต่อความเป็นเอกลักษณ์ชาวเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงความห่วงใย และข้อวิตกกังวลต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่ในขณะนั้น จึงมีการรวมตัวกันเพื่อเข้ามาทำงานด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น (ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งนครเชียงใหม่, 2522)

5.1.1 การเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมเมืองในช่วงแรก

: การคัดค้านโครงการกระเช้าลอยฟ้าดอยสุเทพของชมรมเพื่อเชียงใหม่

ในปี พ.ศ. 2529 ได้เกิดการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมครั้งสำคัญขึ้นในเมืองเชียงใหม่ โดยเริ่มต้นจากสถานการณ์ของความตึงเครียดพัฒนาเมืองเชียงใหม่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองเชียงใหม่มากยิ่งขึ้นของรัฐบาล จึงได้มีความคิดริเริ่มในการผลักดันโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ซึ่งเป็นโครงการที่เคยได้รับการผลักดันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 มาแล้ว โดยการนำเสนอของกองไฟฟ้าภูมิภาคกรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย และครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2513 โดยมีผู้มีอิทธิพลทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มเสนอโครงการในรูปของบริษัทเอกชน มีบริษัทท่องเที่ยวต่างประเทศชื่อ บริษัท คริสเตียน นีเร็นสันและบริษัท คลอกเนอร์ เป็นผู้ลงทุนสร้าง และเสนอให้มีโครงการสร้างโรงแรมบนดอยสุเทพพร้อมกันไปด้วย (สมชาติ อ่องสกุล, 2540)

ความพยายามทั้งสองครั้งได้ถูกล้มเลิกไปเนื่องจากมีเสียงคัดค้านจากชาวเชียงใหม่ ทั้งฆราวาสและพระสงฆ์ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ในเวลานั้นออกโรงคัดค้านอย่างเป็นทางการด้วย และประสานงานในระดับรัฐบาลเพื่อให้ยับยั้งโครงการดังกล่าว ทำให้คณะรัฐมนตรีในสมัยนั้นพิจารณาไม่อนุมัติให้สร้างกระเช้าลอยฟ้า และโรงแรมตามที่เสนอปรากฏว่าหลังจากนั้นเป็นต้นมาก็ไม่ปรากฏมีความพยายามนำเสนอโครงการกระเช้าลอยฟ้าขึ้นมาอีก (สมชาติ อ่องสกุล, 2540)

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการเสนอโครงการกระเช้าลอยฟ้าเข้าไว้ในแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมีบริษัท โฟร์เอส เป็นสถาปนิกที่ปรึกษา ซึ่งบริษัทดังกล่าวนี้ก็ได้เป็นแกนกลางในการก่อตั้ง บริษัทท่องเที่ยว พัฒนา จำกัด เพื่อเสนอโครงการกระเช้าลอยฟ้าขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2528 โดยได้ทำการประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลายในสื่อมวลชนชนิดต่างๆ ทำให้เริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านในรูปแบบของบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของนักวิชาการต่างๆ เช่น ของอาจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่อง "ประตู่ท่าแพและดอยสุเทพ" อาจารย์มณี พยอมยงค์ เรื่อง "ดอยสุเทพมิ่งขวัญผิงคนคร" และบทความที่เกี่ยวกับข้อห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม ที่ได้โต้ตอบการประชาสัมพันธ์โครงการว่ากระเช้าลอยฟ้าส่งผลกระทบต่อทางนิเวศวิทยาน้อยมาก โดยดร.ฮันส์ บานซิงเกอร์ ได้เขียนบทความในบางกอกโพสต์ว่า ดอยสุเทพเป็นแหล่งที่มีพืชและสัตว์ชนิดเล็กที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ โดยมีพืชประมาณ 740 ชนิด บนดอยสุเทพ ต่อมาก็มีบทความของอาจารย์อุ๋แก้ว ประกอบไวทยกิจ และอาจารย์นิศ สีตะสุวรรณ ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ส่งจดหมายถึงกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ว่า ดอยสุเทพเป็นป่าที่อุดมไปด้วยพืชและสัตว์ที่มีคุณค่ามากมาย การสร้างกระเช้าลอยฟ้าจึงจะเป็นการรบกวนและไล่ที่อยู่อาศัยสัตว์ที่อยู่บนดอยสุเทพ

นอกจากนี้ยังมีบทความของ ภาณุพันธ์ ชัยรัตน์ ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2529 เรื่อง "โครงการกระเช้าลอยฟ้ากับมติคณะรัฐมนตรี" ได้กล่าวถึงมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2518 ที่กำหนดขึ้นความสำคัญของป่าต้นน้ำลำธารไว้โดยละเอียด และโครงการกระเช้าลอยฟ้านี้จะใช้เส้นทางตัดผ่านที่ดินบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 บี ที่กรมให้มีมาตรการควบคุมเป็นพิเศษ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีคุณภาพ น้ำดี มีอินทรีย์วัตถุสูง และดินง่ายต่อการพังทลาย จึงควรหลีกเลี่ยงการก่อสร้างโครงการดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีบทความอีกหลายแนวคิดทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และด้านการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจ ที่สนับสนุนเหตุผลของการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าในประเด็นหรือมุมมองต่างๆ

ในขณะที่ฝ่ายสนับสนุนโครงการกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ก่อตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่งภายใต้การผลักดันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ดำเนินกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ทุกวิถีทาง ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าวก็ได้มีการรวมตัวกันอย่างจริงจัง เมื่อถึงจุดที่ต้องแสดงตัวที่ชัดเจนต่อสาธารณะ จึงได้จัดตั้งเป็น "ชมรมเพื่อเชียงใหม่" ขึ้นในปี พ.ศ. 2529 โดยเริ่มต้นจากสมาชิกส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และประชาชนกลุ่มต่างๆ อันมีพระสงฆ์ นักศึกษา กลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ เป็นแนวร่วมสำคัญ ก่อนหน้านั้นได้มีการก่อตัวอย่างเงียบๆ

ในรูปของการจัดประชุม เสนออย่างไม่เป็นทางการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 แล้ว และเริ่มดำเนินการคัดค้านอย่างชัดเจนตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา และได้มีการประชุมเพื่อจัดกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง เสนอบทความลงในหนังสือพิมพ์ทั้งภาคภาษาไทย และภาษาอังกฤษอยู่เป็นประจำ โดยสามารถจัดลำดับเหตุการณ์ดังนี้

ต้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2529 - ร่วมกับชมรมอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดการอภิปรายเรื่อง "กระเช้าลอยฟ้า พัฒนาหรือแสวงหาผลประโยชน์" ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีการติดโปสเตอร์คัดค้านกันอย่างคึกคัก

ปลายเดือนเมษายน พ.ศ. 2529 - พระโพธิ์รังษี รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำหนังสือเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี เรียกร้องให้มีการทบทวนโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้า โดยมีผู้ลงชื่อกว่า 700 คน

ต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2529 - มีการนัดชุมนุมของกลุ่มผู้คัดค้านทั้งหมดที่อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ มีผู้แทนกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมกว่า 18 กลุ่ม และเดินขบวนไปยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

3 มิถุนายน พ.ศ. 2529 - ชมรมเพื่อเชียงใหม่ ส่งตัวแทน 25 คน ร่วมขบวนแห่ อินทขิล โดยมีการถือร่มรณรงค์ประท้วงกระเช้าลอยฟ้าในขบวนด้วย

ภายหลังจากนั้นก็ได้มีการจัดการอภิปราย และแสดงนิทรรศการในสถานที่ต่างๆ หลายครั้ง เช่น พุทธสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นต้น เมื่อการคัดค้านเริ่มทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ทำให้นายชัยยา พุนศิริวงษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้เสนอให้ระงับการพัฒนาโครงการกระเช้าลอยฟ้า นับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 แต่บริษัทผู้สร้างและทท.ยังไม่เลิกล้มความพยายาม ยังพยายามเดินหน้าแจกเอกสารประชาสัมพันธ์โครงการอย่างต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะการพยายามชักชวนคนรอบนอกให้เห็นด้วย ทำให้ฝ่ายที่คัดค้านนำโดยชมรมเพื่อเชียงใหม่ต้องจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ในงานรำลึกถึงครูบาศรีวิชัย ในวันคล้ายวันเริ่มต้นสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ มีการจัดแสดงผลงานนิทรรศการ และจัดการระดมทุนจากการหารายได้จากจำหน่ายเสื้อยืดและสติ๊กเกอร์ "ฉันทักดอยสุเทพ" และกิจกรรมอื่นๆ อีกหลายอย่าง ผนวกกับกระแสความเคลื่อนไหวของแนวร่วมอย่างสมัชชาสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประชุมลงมติคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ (ไทยนิวส์, 29 กันยายน พ.ศ. 2525) และการที่กลุ่มหนุ่มสาว จังหวัดเชียงใหม่กว่า 140 กลุ่ม ร่วมประกาศเจตนารมณ์ในการคัดค้านโครงการกระเช้าลอยฟ้าขึ้นดอยสุเทพ จนถึงที่สุดก็ได้ทำให้โครงการดังกล่าวต้องยุติลงอย่างสิ้นเชิง

ภายหลังจากโครงการกระเช้าลอยฟ้าขึ้นโดยสุเทพต้องระงับไป ชมรมเพื่อเชียงใหม่จึงเริ่มเข้ามาสนใจประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้น และเพิ่มบทบาทที่นอกเหนือจากการอนุรักษ์ด้านเดียว เป็นแนวทางพัฒนาสังคม ที่ดำรงเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ไว้ ดังความเชื่อพื้นฐานของชมรมคือ ชุมชนท้องถิ่นควรจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านกายภาพและด้านสังคม โดยมุ่งแสวงหาความร่วมมือ รวมกลุ่มผู้สนใจและห่วงใยในสภาวะแวดล้อมของเชียงใหม่ โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ กลุ่มคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย กลุ่มคนชั้นกลาง และกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ มาแสวงหาแนวทางในการทำงานร่วมกัน ซึ่งนับตั้งแต่การก่อตั้งกลุ่มมาเป็นปีแรกใน พ.ศ. 2529 ได้มีบุคคลที่เป็นกำลังหลักของชมรมเพื่อเชียงใหม่ และได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานของชมรมมาโดยตลอดคือ อาจารย์ศิริชัย นฤมิตรเวชการ ซึ่งได้ย้ายภูมิลำเนาจากกรุงเทพมหานคร เข้ามาพำนักอยู่ในเมืองเชียงใหม่เป็นการถาวร นับตั้งแต่ที่ได้เกษียณตนเองจากตำแหน่งทางราชการ โดยพื้นฐานของท่านเป็นนักอนุรักษ์มาตั้งแต่ต้น เนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ และยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นกรรมการบริหารของสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 มาแล้ว เมื่อท่านได้ย้ายภูมิลำเนามาอยู่อาศัยยังจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งท่านมองว่า เป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม และยังมีสภาพแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ยังดำรงความเป็นตัวเองไว้ได้สูงอยู่

เมื่อมาอยู่ที่เชียงใหม่ ท่านก็ได้รับเชิญให้เป็นอาจารย์พิเศษของคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ท่านมีบทบาทอย่างมากในการเสนอแนวความคิดทางด้านการอนุรักษ์ผ่านบทความ การพูดเชิงวิชาการ และการเข้ามาเป็นผู้ประสานงานหลักให้กับชมรมเพื่อเชียงใหม่ จนเติบโตขยายบทบาทการทำงานเป็นกำลังหลักของขบวนการเคลื่อนไหว เพื่อสิ่งแวดล้อมเมืองยุคนั้นได้ นอกเหนือจากอาจารย์ศิริชัย แล้วยังมีนักธุรกิจชั้นนำในเมืองเชียงใหม่และนักวิชาการหลายคนเข้ามาร่วมเป็นกำลังสำคัญของชมรมเพื่อเชียงใหม่ เช่น คุณพัชรินทร์ สุกัญศีล, คุณชยันต์ ผลโภค, อาจารย์เครือมาศ วุฒิการณ์ เป็นต้น

กิจกรรมหลักของชมรมเพื่อเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย โครงการแผนปฏิบัติงานของภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเชียงใหม่ โดยเฉพาะโครงการที่มีผลกระทบต่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมและความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ก็จะจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์และเชิงสร้างสรรค์ต่อนโยบายหรือโครงการนั้น พร้อมทั้งกำหนดท่าทีที่ชัดเจนในการเคลื่อนไหวหรือผลักดันต่อไป ซึ่งการรวมตัวของกลุ่มนั้นก็จะเป็นไปโดยธรรมชาติ ในรูปแบบองค์กรอาสาสมัคร ไม่มีการจัดตั้งที่มีโครงสร้างตายตัว เพียงแต่มาประชุมรวม

กันเพื่อกำหนดท่าทีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องๆ ไป โดยให้มีผู้ประสานเป็นหลักไว้เท่านั้น และสมาชิกทุกคนสามารถเป็นผู้ประสานงานได้ตามแต่โอกาสและเงื่อนไขงบประมาณในการระดมทุนของกลุ่มก็เป็นไปโดยง่าย ๆ ที่ระดมทุนจากสมาชิกกันเอง เมื่อมีกิจกรรมใหญ่ขึ้นในครั้งใดจึงจะกำหนดรูปแบบอื่นในการระดมทุนเป็นครั้งคราว เช่น การจัดจำหน่ายสติ๊กเกอร์ณรงค์ เป็นต้น

กิจกรรมที่ชมรมเพื่อเชียงใหม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มต่างๆ ภายหลังจากเหตุการณ์คัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพแล้ว ยังมีบทบาทตามมาอย่างต่อเนื่อง เช่น

- การรณรงค์คัดค้านการก่อสร้างอาคารสูง ซึ่งอาคารสูงที่สร้างขึ้นในเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะการก่อสร้างคอนโดมิเนียม ได้ส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพ การใช้พลังงาน และสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยชมรมเพื่อเชียงใหม่ได้ทำการผลักดันให้เห็นถึงความจำเป็นในการวางผังเมือง เพื่อธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและสังคมเมืองเชียงใหม่ โดยได้เกิดเหตุการณ์ประท้วงของประชาชนศรัทธาวัดฟ้าฮ่ามในระหว่างนี้ด้วย ที่ประท้วงการก่อสร้างคอนโดมิเนียมติดวัดฟ้าฮ่ามของเอกชนรายหนึ่งในปี พ.ศ. 2532 การประท้วงดำเนินไปอย่างเข้มข้น โดยมีชมรมเพื่อเชียงใหม่เข้าร่วมด้วย และมีการจัดกิจกรรมในลักษณะที่เรียกว่า “เผาพริกเผาเกลือ” ทำการสาปแช่งคอนโดมิเนียมที่กำลังจะเกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่ ถือเป็นการใช้เครื่องมือทางด้านวัฒนธรรมเข้ามาจัดการกับสิ่งที่ชาวเชียงใหม่เห็นว่าไม่ถูกต้องอีกด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่มาลงทุนสร้างคอนโดมิเนียม หรืออาคารสูงในเมืองเชียงใหม่ นั้น ส่วนใหญ่เป็นชาวกรุงเทพฯ ที่ไม่รู้ซึ่งถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ของชาวล้านนา ที่ไม่ต้องการให้มีสิ่งก่อสร้างใดๆ มาสูงค่าเจดีย์หรือวิหารวัด นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้เกิดทัศนะอุจาด ทำลายภาพลักษณ์ของเมืองอันงดงาม และบดบังทัศนียภาพไม่ให้เห็นดอยสุเทพอีกด้วย การประท้วงคัดค้านในครั้งนั้นดำเนินต่อไปจนเป็นผลสำเร็จ เอกชนรายนั้นได้ถอนการลงทุนไป ไม่ทำการก่อสร้างคอนโดมิเนียมติดกับวัดฟ้าฮ่ามอีก หลังจากนั้นชมรมเพื่อเชียงใหม่และกลุ่มประชาชนในเมืองเชียงใหม่ก็ได้ทำการรณรงค์ผลักดันต่อในเรื่องกฎหมายควบคุมอาคาร จนนำไปสู่การประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ 28 ห้ามสร้างอาคารสูงริมแม่น้ำปิง และบริเวณรัศมี 100 เมตร จากวัดและโบราณสถาน ในปี พ.ศ. 2534 ตาม พรบ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่สามารถระงับโครงการได้ทั้งหมด เนื่องจากนักลงทุนอาศัยช่องว่างทางกฎหมายรีบขอใบอนุญาตก่อนที่จะมีการประกาศกฎกระทรวง และทยอยทำการก่อสร้างอาคาร แต่ก็สามารถทำการชะลอและยับยั้งกลุ่มที่กำลังมีแนวคิดที่จะสร้างต่อไปในอนาคตได้เป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้จากการสำรวจความเห็นประชามติ หลายครั้งของประชาชนชาวเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อการก่อสร้างอาคารสูงในเมืองเชียงใหม่ซึ่งความเห็นดังกล่าวได้เป็นเช่นนี้อยู่อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

- การคัดค้านการขยายถนนที่จะกระทบกระเทือนโบราณสถานวัดเจ็ดยอด ในปี พ.ศ. 2535 เสนอให้กรมทางหลวงทบทวนแนวการขยายถนนช่วงหน้าวัดเจ็ดยอดให้ออกไปด้านทิศ ตะวันออกของแนวเดิม เนื่องจากไปกระทบกระเทือนต่อโบราณสถานของวัดเจ็ดยอด ซึ่งปรากฏ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า บริเวณถนนในปัจจุบันแต่เดิมเคยเป็นพื้นที่ของวัด แต่ถูกรวมทาง หลวงตัดถนนซูเปอร์ไฮเวย์สายเชียงใหม่-ลำปาง เมื่อ พ.ศ. 2508 ตัดผ่าน ทำให้มีการทำลาย โบราณสถานอันเก่าแก่ที่ตั้งอยู่นอกกำแพงวัดไปบางส่วน ทำให้ฝั่งวัดเจ็ดยอดถูกเปลี่ยนแปลง ครั้งใหญ่ ถึงแม้ในครั้งนั้นจะถูกเสียงคัดค้านจากประชาชนชาวเชียงใหม่อยู่บ้าง แต่เนื่องจากอยู่ใน ยุคของรัฐบาลเผด็จการ (จอมพลถนอม กิตติขจร) และการรวมตัวของประชาชนยังไม่ชัดเจน จึงไม่ สามารถทำการยับยั้งใดๆ ได้ กลุ่มองค์กร 11 องค์กร จึงรู้สึกห่วงใยในมรดกทางประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรมที่อยู่ในวัดเจ็ดยอด เช่น ลายปูนปั้นซุ้มประตูโขง สถูปเจ็ดยอด มณฑปจุลินทร์ กุฏิแก้ว และพระเจดีย์ จะได้รับแรงสั่นสะเทือนของยานพาหนะจำนวนมากที่แล่นผ่าน เนื่องจากแนวก่อสร้างถนนประชิดติดกับโบราณสถานเหล่านี้มาก (สมโชติ อ๋องสกุล, 2540)

เมื่อการก่อตัวและเคลื่อนไหวคัดค้านขององค์กรประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ในเวลา ดังกล่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กระทรวงคมนาคมโดยพันเอกวินัย สมพงษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการฯ ยินยอมรับฟังข้อห่วงกังวลดังกล่าว พร้อมสั่งการให้กรมทางหลวงไม่ขยายช่องทางเดินรถออกทาง ด้านวัดเจ็ดยอด อันจะไปกระทบต่อกลุ่มโบราณสถานโดยตรง และยอมเปลี่ยนผังเส้นทางเป็นการ ขยายอีกด้านหนึ่งแทน การเคลื่อนไหวคัดค้านในขณะนั้นก็เป็นอันยุติลง

นอกจากนั้นชมรมเพื่อเชียงใหม่ยังได้มีบทบาทในการร่วมมือกับองค์กรสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งได้เริ่มมีบทบาทอย่างเห็นได้ชัดในการเคลื่อนไหวในประเด็นสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ อาทิเช่น การคัดค้านโครงการทำไม้สนที่บ้านวัดจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับองค์กร อนุรักษ์ในพื้นที่และชาวบ้านตำบลวัดจันทร์ การจัดการระดมทุนในรูปแบบป่าชุมชนห้วยแก้ว อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชน, การร่วมคัดค้านการสร้าง ศูนย์เกษตรชายเคียนที่บริเวณ SITE2 บนอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จนเป็นผลให้ต้องย้ายที่ตั้งลงมาจากดอยสุเทพในเวลาต่อมา

5.1.2 ช่วงเวลาก่อนการก่อตัวของกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำปิง

ในช่วงเวลา พ.ศ. 2530-2534 นับเป็นช่วงเวลาในเมืองเชียงใหม่เริ่มมีความเคลื่อนไหว ในประเด็นทางสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่ภายหลังจากที่ได้เกิดเหตุการณ์ประท้วงกระช้ำ ลอยฟ้ามาจนถึงเหตุการณ์คัดค้านการก่อสร้างอาคารสูงในเขตเมือง และการคัดค้านการขยาย

ถนนที่วัดเจ็ดยอด ล้วนเป็นประเด็นที่ต่อเนื่องกัน ทำให้เกิดความตื่นตัวในหมู่ประชาชนชาวเชียงใหม่มากขึ้น เนื่องจากข่าวสารที่ปรากฏในสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังมีผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจในเวลานั้นขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในยุคของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีนโยบายสำคัญในการแปรสนามรบให้เป็นตลาดการค้า มีการลงทุนและการเก็งกำไรที่ดิน ตลอดจนการค้าขายต่างๆ อย่างกว้างขวาง เมืองเชียงใหม่จึงได้รับผลกระทบอย่างมากที่มีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว และมีปัญหามลภาวะทางสิ่งแวดล้อมเริ่มปรากฏ พร้อมกับปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ ทั้งนี้ประสิทธิภาพในการจัดการแก้ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเทศบาลนครเชียงใหม่ ยังถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ เนื่องจากยังต้องประสบกับปัญหาการแก้ไขปัญหายยะ ซึ่งกำลังมีที่ท่าว่าจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นจนอาจล้นเมืองได้ในอนาคต เนื่องจากการจัดการกับสถานที่ที่กลับฝังขยะมีปัญหา ทั้งที่ตำบลแม่เหียะ ก็ถูกกลุ่มชาวบ้านรวมตัวต่อต้าน และเมื่อนำไปสถานที่ที่แห่งใหม่คือที่ตำบลหนองหาร อ.สันทราย ก็พบว่าถูกประชาชนในพื้นที่ต่อต้านอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้ การรวมกลุ่มขององค์กรภาคเอกชนในเมืองเชียงใหม่ จึงได้เริ่มก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างขึ้นหลายองค์กร เพื่อรณรงค์และกระตุ้นให้ชาวเชียงใหม่หันมาเอาใจใส่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นกว่าเดิม และช่วยกันแก้ไขปัญหาสีสิ่งแวดล้อมของบ้านเมือง ตลอดจนการเคลื่อนไหวในด้านอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง จึงได้เกิดความเคลื่อนไหวหลายกลุ่ม อาทิ

- ชมรมเดินเพื่อสิ่งแวดล้อม (Walk for a Better Environment)

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยนักธุรกิจคนรุ่นใหม่ ครู-อาจารย์ นักพัฒนาที่มีความสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีความคิดเดียวกันในการที่จะมีส่วนร่วมในการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะในประเด็นปัญหายยะ ก่อตั้งอย่างเป็นทางการในเดือนเมษายน 2534 โดยการนำของ นายอานันท์ แมนมนตรี นักธุรกิจเจ้าของกิจการร้านอาหาร เจเจ เบอเกอร์ และคนอื่นๆ อาทิ คุณเรวัตติ ยั่งยืน เป็นต้น โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า ประชาชนควรจะมีส่วนร่วมในการรักษา-อนุรักษ์ และช่วยแก้ไขปัญหาสีสิ่งแวดล้อมของบ้านเมือง ลักษณะของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม มีโครงการหลักคือ การรณรงค์ออกเดินเก็บขยะเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยเชิญชวนกลุ่มนักเรียนมัธยมในโรงเรียนต่างๆ ในเขตเมืองเชียงใหม่ เช่น โรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัย โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ออกเดินไปตามถนนสายต่างๆ ในวันอาทิตย์ เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนชาวเชียงใหม่ที่ได้พบเห็นเกิดความตื่นตัวในการรักษาความสะอาดของชุมชน และยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เด็กและเยาวชนที่เข้า

ร่วมโครงการอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์ให้มีการลดการใช้ทรัพยากร ด้วยหลัก 4 R คือ ใช้น้อย ใช้ซ้ำ ใช้ใหม่ และซ่อมใช้ โดยมีร้านอาหาร เจจ เบอ์เกอร์ และโรงแรมมนตรี เป็นตัวอย่าง นำร่องในโครงการธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อม ในการจัดการกับเศษอาหารของร้าน ในการหมักเพื่อทำปุ๋ยชีวภาพ นอกจากนี้ยังมีการตั้งกล่องคัดแยกขยะไว้ตามหน้าร้านหรือศูนย์อาหารต่างๆ ในเขตเมืองอีกด้วย สำหรับกิจกรรมอื่นๆ ของชมรมก็คือ การรณรงค์และส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในเขตเมืองและชนบท รวมทั้งการบำรุงรักษาด้วย การดำเนินการของชมรมเดินเพื่อสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนในเวลานั้นมาก ถึงกับมีการลงภาพของความเคลื่อนไหวของชมรมอยู่เป็นประจำ และได้รับความร่วมมือจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้รับงบประมาณในการสนับสนุนเพื่อดำเนินโครงการ จากมูลนิธิไทย-เยอรมัน เพื่อการพัฒนา ประเทศเยอรมัน เป็นเงินถึง 317,000 บาท อีกด้วย (สถาบันวิจัยสังคม มช., 2540)

- ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่

ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของนักวิชาการจากหลายสถาบันการศึกษา ที่ห่วงใยต่อความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และไร้ทิศทางของเมืองเชียงใหม่ ที่ปรากฏปัญหาต่างๆ อย่างมากมายติดตามมา เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด สภาวะแวดล้อมเป็นพิษ และการทำลายมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนเชียงใหม่ และกระทบต่อแนวทางการพัฒนาเมืองในอนาคตอีกด้วย จึงได้ก่อตั้งศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ขึ้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2533 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและศึกษาการเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเมืองในภาคเหนือ โดยเฉพาะเมืองเชียงใหม่ และทำการรายงานการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่สำคัญนั้นต่อสาธารณชน นอกจากนี้ยังมุ่งให้การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาเมือง ผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมือง และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นต่อสาธารณชน และดำเนินการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาคือเป็นรูปธรรม

ในยุคแรกเริ่มของการก่อตั้งศูนย์ ได้มีนักวิชาการจากสถาบันต่างๆ มาร่วมกันทำงาน โดยมีผู้ประสานงานของศูนย์คือ อาจารย์ดวงจันทร์ อาภาวัชรตม์ ซึ่งทำงานเป็นนักวิจัยอยู่ที่สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจารย์ดวงจันทร์ มีพื้นฐานที่เคยเป็นนักผังเมืองของกระทรวงมหาดไทยและ City of Chicago สหรัฐอเมริกามาก่อน ทั้งยังเป็นชาวเชียงใหม่โดยกำเนิด จึงมีความสนใจและศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองมานาน โดยเฉพาะประเด็นทางด้านการวางผังเมือง อาจารย์ดวงจันทร์ ได้ทำงานร่วมกับนักวิชาการที่มีแนวความคิดในการอนุรักษ์หลายท่าน เช่น

อาจารย์ศิริชัย หงษ์วิทยากร จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้, อาจารย์พัฒนา เจียรวิริยะพันธ์ ที่เข้าร่วมเป็นกรรมการศูนย์ และนักวิชาการอิสระอีกหลายท่าน รวมทั้งเครือข่ายองค์กรสิ่งแวดล้อมที่ทำงานอยู่แล้วในขณะนั้นมาร่วมทำงาน เช่น อาจารย์ศิริชัย นฤมิตรราชการ จากชมรมเพื่อเชียงใหม่ เป็นที่ปรึกษา อาจารย์ธเนศวร์ เจริญเมือง จากโครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจารย์ไมตรี สุทธจิตต์ จากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจารย์ไพสิฐ พาณิชนกุล จากสาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

ผลงานในลำดับแรกๆ ของศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จึงเป็นผลงานในเชิงวิชาการ ให้ข้อมูลและความเคลื่อนไหวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมือง หรือการติดตามโครงการพัฒนาเมืองรูปแบบต่างๆ ในเชิงวิชาการ โดยได้จัดทำหนังสือออกมาเผยแพร่ในหลายโอกาสที่เกิดความเคลื่อนไหวสำคัญๆ เช่น การจัดทำหนังสือเชียงใหม่ในกระแสความเปลี่ยนแปลง ในปี พ.ศ. 2535 ที่ได้รับการตอบรับและสนใจจากประชาชนทั่วไป จนได้กลายเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับวิชาท้องถิ่นของเราในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และวิทยาลัยหลายแห่งในเชียงใหม่ และสื่อมวลชนต่างๆ ก็ได้ขานรับ พร้อมทั้งนำเสนอข่าวสารจากบทความในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งมีเนื้อหารวบรวมงานเขียนด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่ของนักวิชาการหลายๆ ท่าน อาทิ ศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์, อาจารย์ประสาน ตั้งสิกบุตร, อาจารย์ศิริชัย หงษ์วิทยากร, อาจารย์ไพสิฐ พาณิชนกุล เป็นต้น โดยได้รับทุนสนับสนุนการจัดพิมพ์จากมูลนิธิอาเซีย นอกจากนี้เนื่องในโอกาสของการเฉลิมฉลองเมืองเชียงใหม่จะครบรอบอายุ 700 ปี ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ได้ถือเป็นวาระสำคัญที่ชาวเชียงใหม่จะได้มีส่วนร่วม โดยหันมาสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเมือง และหาหนทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตลอดจนภาครัฐควรที่จะลงมาจับพียงแนวทาง และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของประชาชน เพื่อไปกำหนดนโยบายต่อไป จึงได้มีผลงานทางวิชาการออกมาหลายชุดด้วยกัน เช่น หนังสือการวิเคราะห์โครงการวางแผนพัฒนาเมืองเชียงใหม่ จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2535 และการจัดพิมพ์หนังสือ แม่ปิงวิกฤต ในปี พ.ศ. 2536 ในการรวบรวมประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิง ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูล

ในปี พ.ศ. 2538 ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ ได้จัดพิมพ์หนังสือ จันรักต้นชะยอม: ต้นไม้กับสิ่งแวดล้อมเมือง โดยอาจารย์ธเนศวร์ เจริญเมือง เป็นผู้เขียน เพื่อร่วมรณรงค์ฉลอง 700 ปีของเมืองเชียงใหม่ ภายในมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การย้ายต้นพะยอมอายุเกือบหนึ่งร้อยปีบนถนนสุเทพ และกระแสความห่วงใยในต้นไม้ พื้นที่สีเขียวและสิ่งแวดล้อมในเมือง

เชียงใหม่ รวมทั้งการเคลื่อนไหวต่อสู้ขององค์กรประชาชน และประชาชนชาวเชียงใหม่ที่ได้ร่วมกันคัดค้านโครงการย้ายต้นพะยอมของคณะผู้บริหาร เทศบาลนครเชียงใหม่ในขณะนั้น

ในการเคลื่อนไหวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองในแต่ละครั้ง นอกจากจะเป็นองค์กรหลักทางด้านวิชาการแล้ว ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ยังถือว่าเป็นองค์กรเอกชนองค์กรหนึ่งที่ได้ลงไปมีส่วนร่วมในกระบวนการในการเคลื่อนไหวด้วย เช่น การร่วมในการรณรงค์ให้มีการแก้ไขปัญหาของแม่น้ำปิง หรือการร่วมคัดค้านการย้ายต้นไม้พะยอมกลุ่มสุดท้ายออกจากถนนสุเทพ เป็นต้น นอกเหนือจากกิจกรรมอื่นๆ ที่ศูนย์ได้ทำอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดนิทรรศการด้านสิ่งแวดล้อมเมืองหรือการจัดการเสวนาเพื่อรณรงค์ในปัญหาทางสิ่งแวดล้อมบางปัญหา เช่น หัวข้อเสวนา “ลดมลพิษเพื่อคุณภาพชีวิตชาวเชียงใหม่” ในระหว่างวันที่ 23-29 พฤศจิกายน 2535 โดยได้ร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนด้วยกัน เช่น มูลนิธิ วาย.เอ็ม.ซี.เอ เพื่อการพัฒนาภาคเหนือ, ชมรมเพื่อเชียงใหม่ และองค์กรภาครัฐบาลบางแห่ง โดยมีจุดประสงค์ที่จะเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ และผลกระทบต่อชาวเมือง เพื่อเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหา เพื่อจะได้ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

องค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเมือง คือ ชมรมเพื่อเชียงใหม่ และศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ ถือได้ว่าเป็นองค์กรภาคเอกชนที่เกิดขึ้นและมีกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ. 2530-2535 ในยุคก่อนที่จะเกิดกระแสความเคลื่อนไหวเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำปิง ของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม (ค.อ.ป.ส.) ซึ่งถือเป็นองค์กรรากฐานสำหรับการก่อเกิดความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องในเวลาต่อมาได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าในขณะนั้นจะมีองค์กรภาคเอกชนหรือกลุ่มประชาชนที่แสดงตัวเพื่อทำงานด้านสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากองค์กรทั้งสองอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็เกินไปโดยเฉพาะกิจหรือไม่มีความต่อเนื่องในการทำงานมากนัก ส่วนใหญ่จึงเข้ามาเป็นแนวร่วมในการขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวในแต่ละครั้งมากกว่า นอกจากนี้ก็มีองค์กรพัฒนาเอกชนบางองค์กรที่เข้ามามีส่วนสนับสนุนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของทั้งสององค์กรอยู่หลายครั้ง ดังเช่นบทบาทของมูลนิธิ วาย.เอ็ม.ซี.เอ เพื่อการพัฒนาภาคเหนือ ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ ในเชิงสนับสนุนร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกับทั้งสององค์กรอย่างต่อเนื่อง

5.2 การก่อเกิดและพัฒนาการของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม

5.2.1 ช่วงแรก: ก่อน พ.ศ. 2535

ในกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำปิง ได้มีการหยิบยกประเด็นปัญหามาพูดคุย แลกเปลี่ยนกันในเวทีทางวิชาการ หรือการประชุมสัมมนาที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเมืองมาแล้วหลายครั้ง และสื่อมวลชนก็ได้มีการรายงานข่าวสารถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นบ้างในบางโอกาส แต่ยังไม่เป็นที่ตื่นตัวหรือรับรู้กันอย่างแพร่หลายในประชาชนทั่วไปเท่าใดนัก จนกระทั่งเมื่อสมาคมหนังสือพิมพ์ภาคเหนือแห่งประเทศไทยร่วมกับชมรมผู้สื่อข่าวเชียงใหม่ และสำนักงานข่าวสารอเมริกันเชียงใหม่ ได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง "สื่อมวลชนและสิ่งแวดล้อม" ในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 การสัมมนาดังกล่าวมุ่งหวังที่จะให้สื่อมวลชนทุกสาขาในท้องถิ่นได้เป็นหัวหอกในการรณรงค์ต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยการเผยแพร่ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ในที่ประชุมสัมมนาได้มีการพูดคุยถึงสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงในเขตเมืองซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของคนที่ได้ทำการบุกรุกและทำให้แม่น้ำปิงสทปรก และเน่าเสีย ภายหลังจากการสัมมนาแล้ว คณะผู้เข้าร่วมสัมมนาจึงได้ลงแพ เพื่อทำการสำรวจสภาพของแม่น้ำปิง และพบว่าได้มีสภาพปัญหาเกิดขึ้นจากการก่อสร้างบ้าน ร้านอาหาร โรงแรม และคอนโดมิเนียม ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นตลอดสองฝั่งแม่น้ำปิง และมีการปล่อยของเสียลงในแม่น้ำปิงด้วย ทำให้ร่วมกันมีความคิดว่าในเวลาต่อไปน่าจะเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ได้ลงแพเพื่อทำการสำรวจแม่น้ำปิงด้วยตนเอง จะได้รับทราบปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป (ไทยนิวส์, 14 พฤษภาคม 2534 หน้า 16)

ภายหลังจากนั้น ได้มีการเขียนบทความและรายงานข่าวสารที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของแม่น้ำปิงอย่างต่อเนื่อง ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและส่วนกลาง ส่วนใหญ่มีเนื้อหาสาระในการเรียกร้องให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบเร่งหาแนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างทัน่วงที ก่อนที่สภาพปัญหาจะมีความเลวร้ายลงไปมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ในขณะนั้นเอง สภาพในการจัดการในเรื่องการบำบัดน้ำเสียของเมืองเชียงใหม่ก็ยังไม่มีการดำเนินการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม เนื่องจากเทศบาลนครเชียงใหม่เพิ่งได้รับงบประมาณสำหรับสร้างโรงงานบำบัดน้ำเสีย ก่อนที่ลงแม่น้ำปิง โดยกำหนดสถานที่สร้างบริเวณบ้านท่าใหม่ อี ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง มีพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ (ฐานธุรกิจ, 25-26 มกราคม 2535) ทำให้ระบบรวบรวมน้ำเสียจากท่อน้ำทิ้งสาธารณะต่างๆ ได้ไหลลงสู่แม่น้ำปิงโดยตรง และจากการที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่ ได้เปิดเผยถึงผลการสำรวจน้ำเสียจากคอนโดมิเนียม โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม โรงพยาบาลต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่ จากจำนวน

66 แห่ง ที่ทำการสำรวจพบว่า มีเพียง 6 แห่งเท่านั้นที่ปล่อยน้ำทิ้งอย่างถูกต้องตามมาตรฐาน (ผู้จัดการรายวันภาคเหนือ, 27 พฤศจิกายน 2534) สภาพปัญหาของแม่น้ำปิงในเวลานั้นจึงมีผลกระตุ้นให้ภาคประชาชนเกิดความตื่นตัวที่จะเข้ามาร่วมกันในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงมากขึ้น

วันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2535 สมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ เชียงใหม่ จึงได้ร่วมกับโรงพยาบาลจินดา สิงหนตร และบริษัท ซี.เค.จี จำกัด โดยประสานงานกับเทศบาลนครเชียงใหม่ จัดทำโครงการ "รักแม่ปิง อย่าทิ้งขยะ" โดยจะใช้เรือในการเก็บขยะในแม่น้ำปิง และได้ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ ในการรณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันในการรักษาความสะอาดของแม่น้ำปิงอย่างต่อเนื่อง

การจัดทำโครงการ "รักแม่ปิง อย่าทิ้งขยะ" ดังกล่าว ได้มีกิจกรรมในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนชาวเชียงใหม่ที่สนใจในการอนุรักษ์ และประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านริมแม่น้ำปิง ตลอดจนกลุ่มเยาวชนในสถาบันการศึกษาต่างๆ มาร่วมกันในการเป็นอาสาสมัคร ออกรณรงค์และจัดเก็บขยะมูลฝอยริมตลิ่ง รวมทั้งกำจัดวัชพืชในแม่น้ำ และริมฝั่งแม่น้ำปิง ทุกวันเสาร์แรกของเดือน และยังจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ติดไว้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง บริเวณเชิงสะพานนครพิงค์ฝั่งตะวันออก มีข้อความรณรงค์ให้ชาวเชียงใหม่ตื่นตัว หันมาช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำปิง ด้วยการไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำ ผลจากการรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อตั้งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้ชื่อว่า "ชมรมรักแม่ปิง" โดยมีนายแพทย์ บุญเริ่ม สิงหนตร เป็นประธานชมรม นายแพทย์บุญเริ่ม เป็นหมอนักพัฒนาคนหนึ่งในเชียงใหม่ นอกจากบทบาทในการเป็นเจ้าของโรงพยาบาลจินดา-สิงหนตร ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงแล้ว ยังเป็นชาวคริสเตียนที่เคร่งครัดอีกด้วย และมีบทบาทในการพัฒนาชนบทร่วมกับสมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ เชียงใหม่ การที่เป็นชาวเชียงใหม่โดยกำเนิด และมีความผูกพันกับสายน้ำปิง เนื่องจากบ้านและสถานที่ทำงานก็อยู่ใกล้เคียงกับแม่น้ำปิง ได้เห็นสภาพแม่น้ำปิงมาโดยตลอด ตั้งแต่ตอนที่ท่านยังเล็กๆ จึงได้รวบรวมอาสาสมัครตั้งเป็นองค์กรขึ้น โดยที่กิจกรรมในช่วงเวลานั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการรณรงค์ เพื่อแก้ไขปัญหามลภาวะเป็นพิษ อันเนื่องมาจากการปล่อยของเน่าเสีย และการทิ้งขยะมูลฝอยลงสู่แม่น้ำเป็นหลัก จนต่อมาจึงเริ่มขยายมาสู่ประเด็นการบุกรุกถมที่ดินริมฝั่งแม่น้ำ เนื่องจากมีผู้พบเห็นการกระทำดังกล่าวมากขึ้น และภาครัฐก็ทำการเพิกเฉย ไม่สนใจในเรื่องนี้ ทำให้มีการยื่นข้อเรียกร้องในนามชมรมรักแม่ปิง ไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจในส่วนกลาง คือ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (นายชวน หลีกภัย) ให้ดำเนินการเร่งรัดจัดการแก้ไขปัญหาโดยเร็วที่สุด

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2535 จนถึงต้นปี พ.ศ. 2536 สถานการณ์ของปัญหาแม่น้ำปิงเริ่มเข้าสู่สภาวะวิกฤต เนื่องจากมีรายงานพบเห็นการกระทำที่บุกรุกถมที่อย่างโจ่งแจ้ง และสภาพของแม่น้ำปิงที่เข้าสู่ฤดูแล้งมีภาวะเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น โดยเฉพาะในบริเวณที่เรียกว่า "สบแม่ข่า" ตำบลป่าแดด ซึ่งเป็นสถานที่ที่น้ำแม่ข่าไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิง มีสภาวะน้ำเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรง

ในที่สุดวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2535 นายปรีชา มุสิกกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พร้อมด้วยนาย ณรงค์ นิยมไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเลขาธิการของรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ และเจ้าหน้าที่ของกระทรวง ได้ลงเรือตรวจสภาพแม่น้ำปิง เพื่อหามาตรการในการป้องกันภาวะเน่าเสียของแม่น้ำปิง พบว่าสภาพที่น่าเป็นห่วงได้แก่ การบุกรุกลำน้ำ และการปล่อยทิ้งของเสียลงในน้ำ ซึ่งมีอยู่จริง

ต่อมาหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ลงตีพิมพ์ข่าวใหญ่ในหน้าหนึ่งว่า แม่น้ำปิงได้ถูกบุกรุกจากนายทุนอิทธิพล และข้าราชการที่ร่วมมือกันออกโฉนดบุกรุกที่สาธารณะริมฝั่งแม่น้ำปิงจำนวนมาก ทำให้ทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อมสูญเสียไปอย่างน่าวิตก นอกจากนี้ ปัญหาของแม่น้ำปิงได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นมาก แต่ยังไม่ได้รับการแก้ไขภายหลังจากนั้นสื่อมวลชนทั้งส่วนกลาง และท้องถิ่นก็ได้ลงข่าวสารที่เกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการตอบโต้กัน โดยเฉพาะนายอำเภอเมือง กรมเจ้าท่า และเทศบาลนครเชียงใหม่ ต่างก็ไม่มีใครยอมรับว่าเป็นความรับผิดชอบของตนเอง ในการดูแลปัญหาที่เกิดขึ้น และปล่อยปละละเลยไปได้อย่างไร และมีการให้ข่าวในเชิงขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา

ในที่สุด ชมรมรักแม่น้ำปิงจึงได้กำหนดทำทีในการเคลื่อนไหว โดยติดต่อขอความร่วมมือไปยังชมรมอนุรักษ์อื่นๆ ที่อยู่ในเชียงใหม่ เพื่อรวมตัวกันต่อสู้ในเรื่องนี้ โดยในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ชมรมรักแม่ปิงได้เชิญผู้แทนจากสมาคม ชมรม สถาบัน ตลอดจนผู้สนใจงานอนุรักษ์แม่น้ำปิงเข้าร่วมประชุม ซึ่งได้ข้อสรุป ข้อเสนอต่างๆ เป็นประเด็นสำคัญ 8 ข้อคือ 1) รณรงค์ให้มีการปลูกต้นไม้ในรัศมี 2 กิโลเมตรสองฝั่งแม่น้ำปิง ตั้งแต่ต้นแม่น้ำที่ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จนถึงตัวเมืองเชียงใหม่ เพื่อเป็นป่าเก็บซับน้ำ ต้องใช้เวลาในการดำเนินการประมาณ 12 ปี 2) ให้มีการขุดลอกแม่น้ำปิง 3) คัดค้านและตรวจสอบโครงการของเทศบาลที่จะสร้างเขื่อนกั้นน้ำด้านหลังที่ทำการจรรยา จนถึงบ้านพักผู้พิพากษาศาล 5 ที่จะใช้งบประมาณถึง 10 ล้านบาท 4) ผลักดันกรมเจ้าท่าให้มีมาตรการที่ชัดเจนในเรื่องกำหนดเขตแนวแม่น้ำปิง ห้ามการรุกล้ำถมที่ต่อไป ส่วนผู้ที่รุกล้ำอยู่แล้วให้กำหนดนโยบายว่าจะให้สิทธิต่อไปหรือตั้งรื้อถอน 5) การสร้างขั้วเหล็กข้ามแม่น้ำบริเวณตรงข้ามกับที่ทำการตำรวจท่องเที่ยว ผู้รับเหมาได้ทำการถมดิน ซึ่งเกิดผลเสียต่อแม่น้ำเกิดการตื่นเขิน ผู้ที่เกี่ยวข้องควรดูแลให้ชัดเจนมากกว่านี้ 6) ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนใน

ส่วนหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแม่น้ำปิง ว่าจะป็นหน่วยงานใด ระหว่างกรมเจ้าท่า เทศบาลนคร เชียงใหม่ หรือทางจังหวัด 7) ควรย้ายบ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัด และอธิบดีผู้พิพากษาภาค 5 ไปอยู่ที่ศาลากลางจังหวัด และพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ 8) ได้มีการตั้ง คณะกรรมการขึ้นมา 5 คน เพื่อทำหน้าที่ในการผลักดันโครงการต่างๆ นอกจากนี้ ชมรมรักแม่น้ำปิง ยังได้ขอเชิญชวนผู้ที่สนใจในงานอนุรักษ์แม่น้ำปิงเข้ามาร่วมกิจกรรมกับชมรมอีกด้วย และได้มีการ นำเอาข้อเสนอที่รวบรวมเป็นมติของผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด จัดทำเป็นหนังสือเพื่อส่งเป็นข้อ เรียกร้องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2536 นายไสว พัฒโน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และ นายปรีชา มุสิกกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ได้ลงเรือและขึ้นเฮลิคอปเตอร์ สสำรวจ และได้เห็นสภาพความเสียหายของแม่น้ำปิงด้วยตนเอง โดยเฉพาะสภาพแม่น้ำปิงที่กำลัง เน่าเสีย มีการทิ้งปฏิกูลลงไปมาก ส่งกลิ่นเหม็นไปทั่ว นอกจากนั้นยังพบการถมที่ดินยื่นล้ำลงไป ใน แม่น้ำหลายจุดด้วยกัน จึงได้สั่งกำชับให้ผู้รับผิดชอบดูแลเรื่องนี้ และเร่งดำเนินการกับนายทุนที่ ร่วมกันบุกรุกแม่น้ำปิง ตลอดจนฟื้นฟูสภาพของแม่น้ำปิงให้กลับคืนมาดังเดิม

ในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2536 สหพันธ์นิสิตนักศึกษาภาคเหนือ (สศน.) ได้เข้ามามี บทบาท โดยได้มีการแจกใบปลิว พร้อมทั้งเปิดแถลงการณ์ที่ต่อต้าน การบุกรุก และทำลาย สิ่งแวดล้อมของแม่น้ำปิง ที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ตรวจสอบ ดำเนินการกับบรรดานายทุนที่ทำลายแม่น้ำปิง ตามกระบวนการกฎหมายของบ้านเมือง เนื่องจากกรณีการก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ที่รุกล้ำทำลายแม่น้ำปิง ส่วนหนึ่งเกิดจาก การปล่อยปละละเลยของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และนักการเมืองท้องถิ่น พร้อมกันนี้ สศน. ยังเรียกร้อง ให้ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง ร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์และปกป้องแม่น้ำปิง ให้คืนสู่สภาพเดิม (ไทยรัฐ, 18 มีนาคม 2536)

สหพันธ์นิสิตนักศึกษา ภาคเหนือ เกิดจากการรวมตัวขององค์กรนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ของสถาบันการศึกษา 5 สถาบันในจังหวัดเชียงใหม่ ในขณะนั้นคือ สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่ สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ใจ องค์กร นักศึกษาสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และสโมสรนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีภาคพายัพ ซึ่งเพิ่งจะมี บทบาทสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ ร่วมกับองค์กรต่างๆ ทั้งที่ส่วนกลางและในจังหวัดเชียงใหม่ บรรยากาศทางการเมือง ของประเทศไทยในช่วงนั้นจึงเปิดกว้างและผ่อนคลายอย่างมาก เนื่องจากมีรัฐบาลที่มาจากการ เลือกตั้งของประชาชนภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ดังนั้นข้อเรียกร้องของสหพันธ์นิสิต

นักศึกษาภาคเหนือ จึงได้ถูกส่งต่อไปยังนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น คือนายชวน หลีกภัย ได้โดยตรง โดยการยื่นหนังสือผ่านทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ในขณะนั้น

วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2536 ตัวแทนขององค์กรภาคเอกชนของเชียงใหม่ หลายองค์กรได้รวมตัวกันเพื่อร่วมลงเรือในการสำรวจสภาพปัญหาของแม่น้ำปิง ณ บริเวณท่าน้ำวัดชัยมงคล ประกอบไปด้วยตัวแทนศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ ตัวแทนชมรมเพื่อเชียงใหม่ ตัวแทนชมรมรักแม่น้ำปิง ตัวแทนสโมสรศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (สมช.) ตัวแทนชมรมอนุรักษ์ สมช. ตัวแทนคณะกรรมการรณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ครท.) และตัวแทนโครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า มีการทิ้งของเสียของแม่น้ำปิงเกือบตลอดทั้งสองฝั่ง มีการถมที่ริมฝั่งทั้งสองข้าง และมีการสร้างอาคารรุกล้ำริมแม่น้ำปิง จึงได้ทำการบันทึกการสำรวจไว้และในวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2536 คณะชุดเดิมได้ทำการสำรวจสภาพแม่น้ำปิงทางบก เพื่อดูสภาพแม่น้ำปิงในช่วงเหนือ และได้เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่าบางช่วงแม่น้ำมีสภาพที่แคบมาก และปริมาณน้ำก็มีน้อยมากเช่นกัน แม้แต่คุณภาพน้ำก็สามารถมองเห็นสิ่งปนเปื้อนได้ด้วยตาเปล่า และดูแล้วมีความสกปรกมาก

วันที่ 21 มีนาคม 2536 เครือข่ายองค์กรประชาชน ซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการรณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ครท.), ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่, ชมรมเพื่อเชียงใหม่, สโมสรศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ชมรมอนุรักษ์ สมช., รักแม่ปิง, โครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น มข. ร่วมกันจัดอภิปรายเรื่อง "แม่ปิงวิกฤต" ที่พุทธสถาน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีตัวแทนจากกลุ่มอาชีพต่างๆ และประชาชนชาวเชียงใหม่ให้ความสนใจเข้ารับฟังการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง มีการเตรียมจัดตั้งองค์กรใหม่ เพื่อขยายแนวร่วมทางด้านกลุ่มอาชีพอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น

ในห้วงเวลาดังกล่าวจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า คณะกรรมการรณรงค์ส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ครท.) ได้เข้ามามีบทบาทในการเข้าร่วมในการรณรงค์เพื่อต่อสู้ในประเด็นปัญหาของแม่น้ำปิงร่วมกับองค์กรอย่างอื่น ๆ อย่างเป็นทางการ และได้เปลี่ยนแปลงสถานะการทำงานจากการเป็นองค์กรแนวร่วม กลายเป็นองค์กรที่มีบทบาทนำในการขับเคลื่อน และเผชิญหน้าเพื่อการเรียกร้องในประเด็นปัญหาต่างๆ แทน ชมรมรักแม่น้ำปิง ซึ่งไม่ถนัดในการต่อสู้แบบเผชิญหน้า โดยเฉพาะการ ต่อรองกับผู้ที่มีอำนาจในทุกระดับ ซึ่ง ครท. มีความคล่องตัวและชัดเจนมากกว่า จึงได้รับการสนับสนุนจากองค์กรแนวร่วมต่างๆ ให้กลายเป็นองค์กรนำในการต่อสู้ ก่อนที่จะมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการเคลื่อนไหวด้วยการก่อตั้งเป็นองค์กรใหม่ เพื่อขับเคลื่อนประเด็นปัญหาของแม่น้ำปิง โดยเฉพาะต่อไป

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ค.ร.ท.) หรือ Companies Committee Local Autonomy (CCLA) ถือกำเนิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่เคยร่วมทำงานด้วยกัน ในช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ภายใต้ชื่อกลุ่มในขณะนั้นว่า คณะกรรมการประสานงานเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย จังหวัดเชียงใหม่ (ค.พ.ป.) ซึ่งมีบทบาทนำในการต่อสู้ในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย 17-19 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ผ่านการชุมนุมขององค์กรนักศึกษาและประชาชนอย่างต่อเนื่องที่จังหวัดเชียงใหม่ ภายหลังจากเหตุการณ์เลวร้ายและสถานการณ์ทางการเมืองได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว การรวมตัวดังกล่าวยังคงอยู่ เนื่องจากคณะกรรมการได้เล็งเห็นว่ารากเหง้าของปัญหาที่ทำให้ประชาธิปไตยมีแต่ความวุ่นวายคือ การรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง และการขาดพลังแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ค.พ.ป.จึงได้มีการเปลี่ยนบทบาทมาเป็นคณะกรรมการรณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ครท.) โดยยึดหลักการเป็นองค์กรอิสระที่ส่งเสริมประชาธิปไตย โดยมีทิศทางการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการคืนอำนาจสู่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นรูปธรรม เช่น การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงในทุกระดับ การประสานงานกับกลุ่มที่ทำงานในท้องถิ่น เพื่อติดตามการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งในท้องถิ่น และองค์กรท้องถิ่นในทุกระดับ ซึ่งกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในแม่น้ำปิง เป็นความรับผิดชอบที่คาบเกี่ยวกันระหว่างอำนาจส่วนกลาง คือ กรมเจ้าท่า และจังหวัด กับอำนาจความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่น คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ ทำให้ครท.ถือเป็นภาระหน้าที่โดยตรงในการเข้ามาเพื่อตรวจสอบความรับผิดชอบดังกล่าว จึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวและกลายเป็นองค์กรที่มีบทบาทนำในเวลาต่อมา

5.2.2 ช่วงที่สอง: ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2536

ในวันที่ 23 มีนาคม 2536 ได้มีการจัดการประชุมร่วมกันระหว่างตัวแทนองค์กรต่างๆ เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาแม่น้ำปิง ที่สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การประชุมในครั้งนี้ได้มีข้อสรุปให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นเป็นการถาวร เพื่อดำเนินการในเรื่องนี้โดยเฉพาะ โดยให้ชื่อว่า "ชมรมรักแม่ปิงและสิ่งแวดล้อม" ซึ่งมีคณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนจากสาขาอาชีพต่างๆ เช่น นักธุรกิจสาขาต่างๆ นักวิชาการ นักศึกษา ตลอดจนตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์กลุ่มต่างๆ ในเชียงใหม่ โดยมี ทพ.อุทัยวรรณ กาญจนกามล เป็นประธานชมรม ทพ.อุทัยวรรณ ซึ่งในขณะนั้นมีฐานะเป็นประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ครท.) อยู่แล้ว และยังเป็นอาจารย์ของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถือว่าเป็นนักวิชาการที่ออกมา ชับเคลื่อนปัญหาบ้านเมือง โดยเฉพาะการเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และมีบท

บาทที่โดดเด่นในขณะนั้น จึงได้รับการยอมรับจากประชาชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมรักแม่ปิง และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนองค์กรอนุรักษ์ในจังหวัดเชียงใหม่ในเวลานั้นเป็นอย่างดี

ต่อมาในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2536 ได้มีการจัดประชุมต่อเนื่องจากสัปดาห์ที่ผ่านมา โดยชมรมรักแม่ปิงและสิ่งแวดล้อม ได้มีการหารือข้อเสนอต่างๆ ในการต่อสู้กับปัญหากลุ่มนายทุนที่บุกรุกแม่น้ำปิง และรณรงค์ฟื้นฟูสภาพแม่น้ำปิง ได้มีข้อหารือร่วมกันถึงกรณีประเด็นปัญหาของแม่น้ำปิงกำลังกลายเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับชาติ เพราะจากการเกาะติดสถานการณ์อย่างต่อเนื่องขององค์กรภาคประชาชน และสื่อมวลชน ทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น ทำให้นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น คือ นายชวน หลีกภัย มีความสนใจและจะมาลงพื้นที่เพื่อดูสภาพปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งทางชมรมรักแม่ปิงและสิ่งแวดล้อมก็ได้หารือร่วมกันถึงการเตรียมข้อเสนอในนามของกลุ่ม เพื่อยื่นต่อนายกรัฐมนตรีด้วย และที่ประชุมได้ส่งตัวแทนพบกับนายพงศ์ไพรมหาวัณนิต ร่องผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ในฐานะประธานคณะกรรมการตรวจสอบการบุกรุกแม่น้ำปิง เพื่อขอทราบผลการดำเนินการของคณะกรรมการดังกล่าว ซึ่งได้รับการเปิดเผยว่า ปัญหาการบุกรุกยึดถือ เพื่อครอบครองแม่น้ำปิงในส่วนที่ผ่านมาในเขตเทศบาล มีหลักฐานเป็นแผนที่ทางอากาศ ซึ่งมีการบุกรุกครอบครองผืนดินที่ต้นเงิน อันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญา แต่การที่จะแก้ปัญหาก็ต้องทำอย่างรอบคอบ เพราะบุกรุกบางรายอยู่มานาน บางรายเป็นผู้มีอิทธิพล และมีอำนาจ อันอาจทำให้เกิดกรณีพิพาทได้ง่าย ในขณะเดียวกัน ดร.พิจิตร รัตตกุล ในฐานะเลขาธิการชมรมป้องกันควันทิษ และสิ่งแวดล้อม ได้เปิดเผยว่า ได้ทำการรวบรวมหลักฐานทราบว่ามีบริเวณสองฝั่งแม่น้ำปิงมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมถึง 50 แห่ง แต่ละโรงงานไม่มีระบบกำจัดน้ำเสียที่ได้มาตรฐานและจะดำเนินการนำหน่วยเฉพาะกิจเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน จากโรงงานอุตสาหกรรมไปตรวจสอบ เพื่อดำเนินการต่อโรงงานที่ปล่อยน้ำเสียทั้งหมดที่จังหวัดเชียงใหม่ ชมรมป้องกันควันทิษและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ นับเป็นองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมระดับประเทศองค์กรแรกที่ก้าวเข้ามาเป็นแนวร่วมสำคัญของชมรมรักแม่ปิงและสิ่งแวดล้อม ในการต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงด้วย

ในที่สุดเมื่อมีแนวร่วมเพิ่มขึ้นมากขึ้น เฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่เองมีองค์กรสิ่งแวดล้อมต่างๆ เข้ามาร่วมดำเนินงานกับชมรมรักแม่ปิงและสิ่งแวดล้อมมากถึง 11 องค์กร เพื่อให้พลังแห่งการขับเคลื่อนมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดการประสานงานที่ชัดเจน จึงได้มีการจัดรูปองค์กรใหม่เป็นคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม (คอปส.) ในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2536 โดยมีคณะกรรมการประสานงานมาจากหลายองค์กรร่วมกัน เช่น ค.ร.ท. ศูนย์ศึกษาปัญหาเมือง ชมรมเพื่อเชียงใหม่ นักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักศึกษาศาสนาบ้านราชภัฏ

ตลอดจนสมาชิกของกลุ่มรักแม่ปิงและสิ่งแวดล้อมเดิม โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันว่า อยากให้แม่น้ำปิงกลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด โดยกำหนดบทบาทของค.อ.ป.ส.ไว้ดังนี้ คือ

- 1) รณรงค์ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปและองค์กรต่างๆ เพื่ออนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม
- 2) รณรงค์ให้มีการฟื้นฟูแม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อมให้กลับสู่สภาพที่ดี
- 3) รณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม
- 4) กระตุ้นให้ภาครัฐบาลดำเนินการทางกฎหมายต่อผู้บุกรุก
- 5) ร่วมมือกับภาครัฐบาลและเอกชนในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ดี

ภายหลังจากที่ได้ก่อตั้งองค์กรใหม่แล้ว จึงได้มีข้อเสนอในนาม ค.อ.ป.ส. 3 ประเด็นสำคัญ คือ

1) เรียกร้องให้จังหวัดจัดการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด แก่ผู้บุกรุกที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และกลุ่ม ค.อ.ป.ส. ได้เดินทางเข้าพบนายมานิต ศิลปอาชา รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อยื่นหนังสือผ่านไปยังนายชนะศักดิ์ ยวนบูรณ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทางจังหวัดได้พิจารณาดำเนินคดีต่อผู้บุกรุก รวมทั้งขอให้มีการแก้ไขปัญหาล่าช้าเพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป

2) การจัดรายการ “พบผู้ว่าฯ ในปัญหาแม่น้ำปิง” โดยเชิญส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมชี้แจงแก่ประชาชนที่บริเวณพุทธสถานเชียงใหม่ ในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2536

3) ค.อ.ป.ส. จะจัดส่งผู้แทนเข้ายื่นข้อเรียกร้องต่อนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ซึ่งจะเดินทางมายังเชียงใหม่เพื่อตรวจสอบสภาพปัญหาด้วยตนเอง

ในที่สุด ในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2536 นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พร้อมคณะ เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ และร่วมล่องเรือตรวจสภาพลำน้ำปิง เพื่อรับทราบปัญหาการบุกรุกแม่น้ำปิง และดูสภาพน้ำเน่าเสีย โดยใช้เวลาเกือบสองชั่วโมงในการล่องเรือ ได้พบเห็นการบุกรุกถมที่อย่างชัดเจน ภายหลังจากที่ได้รับหนังสือข้อเรียกร้องจากคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อมก็ได้ตอบสนองข้อเรียกร้อง โดยได้สั่งกำชับผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด ไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพล และให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อหาข้อยุติของปัญหา และป้องกันไม่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขัดแย้งกันอีก ในขณะที่เดียวกันต้องสะกัดกั้นการบุกรุกอีก และปัญหาที่อกgrimตลิ่งตามกฎหมายอาจมีข้อยุ่งยาก แต่ต้องระบุให้ชัดว่าเป็นที่ของกรมเจ้าท่าหรือของเทศบาล จะไม่เกิดความซ้ำซ้อนอีก

5.2.3 ช่วงที่สาม : 2536 ถึง 2538

ภายหลังจากที่นายกรัฐมนตรีได้ลงมาตรวจสอบสภาพปัญหาด้วยตนเอง และมอบนโยบายถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ จนนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดขึ้นมา เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาของแม่น้ำปิง ชื่อว่าคณะกรรมการเฉพาะกิจปรับปรุงสภาพลำน้ำปิง โดยกระทรวงคมนาคมได้มีคำสั่งที่ 131/2536 ลงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2536 แต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เป็นประธานคณะกรรมการ และผู้แทนกรมเจ้าท่าเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่คือการเสนอแนะขอเขตและวิธีการที่จะดำเนินการปรับปรุงสภาพลำน้ำปิง และเสนอแนะการดูแลรักษาสภาพที่ได้ดำเนินการไปแล้ว มิให้เกิดความเสื่อมโทรม หรือก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆ ตามมา ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดได้แต่งตั้งให้ ทพ.อุทัยวรรณ กาญจนกมล ประธานคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม เป็นที่ปรึกษาด้วย ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกที่ คอปส. ในฐานะที่เป็นองค์กรนอกภาคราชการ แต่ได้รับการยอมรับให้เข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการชุดนี้ ที่สำคัญยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่ง ซึ่งเป็นชุดที่มีความคล่องตัวสูง คือ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจลำน้ำปิง (นตป.) โดยคำสั่งจังหวัดเชียงใหม่ ที่ 1041/2536 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 เรื่องการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจลำน้ำปิงในเขตท้องที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ และเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีปลัดอำเภอฝ่ายกิจการพิเศษ อำเภอเมืองเป็นหัวหน้าหน่วย โดยมีหน้าที่ตรวจตราป้องกันมิให้มีการถม ปรับปรุง ปลูกสร้าง ล่วงล้ำเขตลำน้ำปิง ซึ่งถ้าหากพบเห็นการกระทำทำความผิดก็ให้ดำเนินการตามกฎหมาย และดำเนินการตรวจตราอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุดอื่นๆ ออกตามมาอีกหลายชุด เช่น คณะกรรมการป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติประจำจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ได้มีคำสั่งจังหวัดเชียงใหม่ที่ 395/2536, แต่งตั้งเจ้าหน้าที่สำรวจ และสำมะโนที่ดินในเขตลำน้ำปิง (ส.ส.น.ป.) ตามคำสั่งจังหวัดเชียงใหม่ ที่ 1043/2536 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2536, แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียของโรงแรม อาคารชุด อาคารขนาดใหญ่ และสถานประกอบการบริเวณลำน้ำปิง ตามคำสั่งจังหวัดเชียงใหม่ที่ 1042/2536 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2536, แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกหรือทำให้สกปรกเสียหายแก่แม่น้ำลำคลองในเขตพื้นที่ ตามหนังสือสั่งการของผู้ว่าราชการจังหวัด ด่วนมากที่ ชม. 0015/14077 ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2536

คณะกรรมการฯ และคณะทำงานฯ ทั้งหมดที่ถูกแต่งตั้งขึ้นนี้ ส่วนใหญ่เป็นการถูกตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของแม่น้ำปิงโดยเฉพาะ ซึ่งก็ส่งผลให้เกิดกระบวนการแก้ไข

ปัญหาเฉพาะหน้าที่มีการเร่งดำเนินการอย่างรวดเร็ว และมีการประสานงานทำงานในรูปของ คณะกรรมการ ซึ่งครอบคลุมหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาเฉพาะหน้าที่พบว่ามี การเร่งดำเนินการ คือ การออกตรวจสภาพแม่น้ำปิงของเจ้าหน้าที่ เข้าไปดำเนินการยับยั้งกลุ่มผู้ที่กำลังทำการ บุกรุก, กลุ่มผู้ปล่อยน้ำเสีย และการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ที่มีความผิดหลายราย รวมทั้งการ เร่งดำเนินการด้านการเก็บกวาดสิ่งปฏิกูลที่ถูกทิ้งไว้ตามตลิ่งต่างๆ ของแม่น้ำปิงโดยริบด่วน ซึ่งถือว่า มีผลงานที่คืบหน้าอยู่บ้าง เมื่อเทียบกับก่อนเกิดวิกฤตการณ์

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของภาครัฐยังประสบปัญหาอย่างมาก เนื่องจากโครงสร้าง และกระบวนการในการตัดสินใจยังเป็นรูปแบบเดิม หน่วยงานแต่ละหน่วยงานยังคงยึดถือบทบาท และวัตถุประสงค์ของหน่วยงานตนเองเป็นหลัก ทำให้มาตรการหลายๆ อย่างที่กำหนดขึ้นจึงยังไม่ มีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติมากนัก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ถูกล้ลำนน้ำหลายแห่ง ยังไม่มีการเข้าไปทำการ รั้วถอน ที่สำคัญคือการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีคณะกรรมการเพียงชุดเดียวเท่านั้น ที่มีการตั้งตัวแทนจาก ค.อ.ป.ส.เข้าไปเป็นที่ปรึกษา ประชาชนจึงยังคงไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการ และการตัดสินใจ ทั้งๆ ที่เวลาที่สถานการณ์แม่น้ำปิงเข้าสู่สภาวะวิกฤต องค์กรจากภาคประชาชนนี้เอง ที่เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาก็คือตาม

ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายการพัฒนา ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ในระบบราชการที่ผ่านมา มักมีการสั่งการมาจากเบื้องบน (Top Down) จึงเป็นเรื่องยากมากที่จะ ให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่การระบุปัญหา ความต้องการ ตลอดจนให้ ข้อเสนอแนะ หรือการร่วมตัดสินใจได้ แม้กระทั่งสภาพปัญหาของแม่น้ำปิงที่เข้าสู่สภาวะวิกฤต และได้รับการกระตุ้นหรือเรียกร้องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่หรือในระดับท้องถิ่นดำเนินการ หรือร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา ก็ไม่ได้รับความสนใจ กลับละเลยต่อปัญหา และปิดความรับผิดชอบ ออกไป เช่น กรมเจ้าท่าอ้างว่า ถึงแม้จะมีอำนาจในการดำเนินงานที่เด็ดขาดอยู่ แต่ก็ต้องอาศัย หน่วยงานในพื้นที่ เช่น เทศบาลหรืออำเภอเข้ามาร่วมดำเนินการ ซึ่งต้องให้ทางจังหวัดเป็นผู้ออก คำสั่งก่อน ส่วนทางเทศบาลเองก็อ้างว่ามีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษา แต่อำนาจที่แท้จริงอยู่ที่กรมเจ้าท่า นอกจากนี้ยังเกิดจากการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่น กรณีจังหวัด โดย รองผู้ว่าฯ ให้สัมภาษณ์ว่า การอนุญาตของกรมเจ้าท่าให้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างล้ลำนน้ำไปแล้ว ก็ร้าย ทางจังหวัดไม่เคยทราบเรื่องนี้เลย (ไทยรัฐ, 4 มีนาคม 2536, หน้า 7) ดังนั้น องค์กรภาค ประชาชนจึงไม่มีทางเลือก จำเป็นต้องเรียกร้องกดดันไปจนถึงนายกรัฐมนตรี ที่ต้องลงมาแก้ไข ปัญหาด้วยตนเอง อันเป็นการใช้อำนาจในลักษณะ Top Down เช่นเดิม แต่ถ้าหากไม่ดำเนินการ

ในลักษณะดังกล่าว ส่วนราชการที่เคยชินอยู่ในระบบที่ว่านี้ก็คงจะไม่ดำเนินการอะไรออกมาเป็นรูปธรรมสำหรับการจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างแน่นอน

ถึงแม้ว่าจะขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเพียงพอ ค.อ.ป.ส. ก็ยังไม่เลิกล้มความพยายามในกรผลักดันข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ ยังคงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ดังนี้

1. เห็นสมควรเสนอแนะให้มีการออกกฎหมายเวนคืนที่ดินริมฝั่งลำน้ำปิงตลอดแนวเพื่อสร้างถนนหรือเป็นที่สาธารณะ ขวางกั้น เพื่อสกัดกั้นการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองลำน้ำปิงซึ่งจะมีผลทำให้แม่น้ำปิงตื้นเขินและแคบลง เสียทัศนียภาพ อีกทั้งยังเป็นการทำลายระบบนิเวศวิทยาของแม่น้ำ การดำเนินการออกกฎหมายเวนคืนจะส่งผลทำให้การทำลายทรัพยากรธรรมชาติลดลงโดยปริยาย
2. ข้อเสนอในการใช้ประโยชน์ในที่ดินสองฝั่งลำน้ำแม่ปิง ในเขตผังเมืองรวมของเมืองเชียงใหม่ให้เป็นที่โล่ง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน (สีเขียวอ่อน) หรือเป็นที่อยู่อาศัยความหนาแน่นน้อย (สีเหลือง) ซึ่งในปัจจุบันได้ถูกกำหนดให้เป็นที่อยู่อาศัยความหนาแน่นปานกลาง (สีส้ม) และที่อยู่อาศัยความหนาแน่นมาก และพาณิชยกรรม (สีแดง) ซึ่งได้มีการปลูกสร้างอาคารขนาดใหญ่ โรงแรม อาคารชุด และสถานประกอบการต่างๆ ในบริเวณติดแม่น้ำปิง ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อคุณภาพของน้ำ และทัศนียภาพ ตลอดจนระบบนิเวศวิทยาของ 2 ฝั่งแม่น้ำปิง
3. เสนอแนะให้ระงับการอนุญาตใด ๆ อันเป็นการลวงล้ำแม่น้ำปิง ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวและกว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งยังก่อให้เกิดการบุกรุกที่สาธารณะอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพราะถ้าหากมีการอนุญาตให้ผู้ใดลวงล้ำลำน้ำแล้วนำสิ่งที่เป็นสาธารณชนนั้นไปหาผลประโยชน์ส่วนตน แม้แต่รายเดียวก็จะเป็นตัวอย่างให้ผู้บุกรุกรายอื่นๆ ดำเนินการในทำนองเดียวกัน โดยเฉพาะหน่วยงานราชการเอง ไม่ควรกระทำการบุกรุกด้วยการสร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ เสียเอง
4. ทางราชการควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสภาพวิกฤตของแม่น้ำปิงอย่างกว้างขวาง และให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการรับข้อร้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวจากกลุ่มองค์กรประชาชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
5. ทางราชการ โดยเฉพาะคณะกรรมการทุกชุด ควรได้มีการแถลงให้ประชาชนได้รับทราบผลการดำเนินการของคณะกรรมการที่ราชการได้ตั้งขึ้นมาทำงานเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความสนใจและความตระหนักต่อการแก้ไขปัญหา ตลอดจนทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างทางราชการและประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

การดำเนินงานของ ค.อ.ป.ส.. ในช่วงที่สองนี้ จึงมีบทบาทนำในเรื่องของการเผชิญหน้ากับ ภาคราชการ ทำให้ถูกมองจากภาคราชการว่า เป็นพวกนักวิชาการหัวรุนแรง หรือชอบทำตัวขัดแย้ง กับทางราชการอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การออกมาเคลื่อนไหวอาจจะไปกระทบต่อผู้มีอิทธิพลหรือ กลุ่มผู้มีฐานะดี หรือมีฐานะทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่สำคัญ บุคคลเหล่านี้มักมีความ สัมพันธ์กับผู้มีอำนาจทางการเมือง ที่ได้ทำการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนบุกรุกล่วงล้ำแม่น้ำปิงอยู่ ทำให้ผู้มีอิทธิพลเหล่านั้นเกิดความไม่พอใจ และอาจหาทางตอบโต้ได้ โดยที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ บทบาทความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่าง ค.อ.ป.ส..และกลุ่มเครือข่ายองค์กรอนุรักษ์ฯ กับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งถือว่ามีอำนาจความรับผิดชอบโดยตรงในการ ดูแลสภาพลำน้ำ แต่ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากว่า ละเลยต่อสภาพปัญหาโดยตลอด และเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ที่รุนแรงขึ้นจนกลายเป็นประเด็นที่ใหญ่โตก็ยังไม่หาทางปாயเปียง ปิดความ รับผิดชอบออกไปเสียอีก ดังนั้น จึงมีการออกมาตอบโต้ระหว่างกันของ ค.อ.ป.ส..และสื่อมวลชน กับคณะผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ ในขณะนั้นอยู่บ่อยครั้ง ตามการรายงานข่าวของสื่อมวลชน โดย ค.อ.ป.ส.ได้ตั้งข้อสังเกตหลายอย่างเกี่ยวกับการทำงานของผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ ดังนี้

1. เทศบาลนครเชียงใหม่ปล่อยให้ปลัดและเลขาให้มีการสร้างตึกแถวระหว่างที่ยังไม่ได้รับ อนุญาตให้หลังตึกยื่นล้ำลงแม่น้ำปิง ทั้งๆ ที่มีเจ้าหน้าที่สายตรวจอยู่ถึง 4 เขต ในเรื่องนี้เป็นผลทำให้ทางจังหวัดต้องลงมาทำการระงับการก่อสร้างหลายแห่งด้วยกัน

2. การดำเนินการก่อสร้าง "ซิวเหล็ก" สะพานเหล็กจำลอง สะพานนวรัฐ (เดิม) หน้าริมปิง ซุปเปอร์สโตร์ ของคณะผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ มีปัญหาในเรื่องการถมดินลงในแม่น้ำปิง เพราะผู้รับเหมาก่อสร้างใช้เทคนิคต่ำในการดำเนินการ การถมดินเพื่อปิดกั้นกระแสน้ำ ทำให้ ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่ผู้รับเหมาก็ไม่หยุดการสร้าง

3. มีการทิ้งน้ำเสียจากตลาดต้นลำไยลงสู่แม่น้ำปิง โดยสื่อมวลชนได้ลงข่าวสารอย่าง ต่อเนื่องว่า บริเวณหลังตลาดต้นลำไย ซึ่งอยู่ติดกับแม่น้ำปิงนั้นมีน้ำเน่าเสียจากขยะ ปลาเน่า ซึ่งต่อมาเทศบาลฯ ได้ทำการชี้แจงว่า ต่อไปน้ำเสียบริเวณนี้จะถูกต่อท่อไปลงคลองแม่ข่าแทน เพื่อ เข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียของกรมโยธาธิการต่อไป และบริเวณหลังตลาดต้นลำไยมีการขนถ่ายปลา จึงได้คัดปลาทายหรือที่เน่าเสียทิ้งลงในแม่น้ำปิง อีกทั้งทิ้งขยะ เศษปฏิภูมิต่างๆ ลงในน้ำปิงด้วย

ความขัดแย้งที่ความเข้มข้นขึ้น เมื่อกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งให้ย้ายนางสาวเหมยอิง อมรวงกุล ปลัดเทศบาลหญิงคนแรกของเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่เพิ่งย้ายมารับตำแหน่งได้เพียง 4 เดือนเท่านั้น และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเชียงใหม่ และเกิดความ

ขัดแย้งกับคณะผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับแม่น้ำปิง เช่น ที่ดิน สาธารณะบริเวณหลังตลาดต้นลำไย ซึ่งปลัดเทศบาลได้ต่อสู้ให้มาทำเป็นสวนสาธารณะลุ่มแม่น้ำปิง และความขัดแย้งในเรื่องการก่อสร้างสะพาน ขั้วเหล็กหน้าริมปิงซูเปอร์สโตร์ ด้วยงบประมาณ 16,339,000 บาท ซึ่งการเซ็นอนุมัติวงเงินไม่ถูกต้องตามหลักราชการ และมีการถมดินลงในแม่น้ำ จนถูกจับกุมดำเนินคดี ทั้งหมดเป็นหลักฐานที่ปลัดเทศบาลได้เปิดเผยต่อประชาชนและกลุ่มอนุรักษ์มาโดยตลอด จนเป็นเหตุให้ถูกสั่งย้าย ค.อ.ป.ส. จึงได้จัดประชุมด่วน และมีความเห็นวาทะคณะผู้บริหารเทศบาลชุดนี้กระทำการโดยลุแก่อำนาจกับข้าราชการท้องถิ่น จึงส่งหนังสือให้กระทรวงมหาดไทยระดับคำสั่งย้ายเป็นการด่วนในเวลาต่อมา แต่ก็ไม่เป็นผลแต่อย่างใด

ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดขึ้น โดยนายแพทย์วัชระ สนธิชัย กรรมการของ ค.อ.ป.ส. และเป็นผู้เขียนบทความในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์การแก้ไขปัญหาแม่น้ำปิงด้วยความเฉียบคม และมีเนื้อหากระทบกระทั่งกับผู้มีอิทธิพล ตลอดจนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเทศบาลนครเชียงใหม่อยู่หลายครั้ง ได้ถูกชายวัยรุ่น 2 คนใช้ท่อนไม้ตีที่กกหูขวา จนหูฉีกต้องเย็บถึง 15 เข็ม ในวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2536 ซึ่งก่อนหน้านั้นในวันที่ 18 เมษายน รถยนต์ส่วนตัวของนายแพทย์วัชระก็ถูกขูดสีรถจนเสียหาย ซึ่งนายแพทย์วัชระเปิดเผยว่า น่าจะมีสาเหตุมาจากเรื่องการเขียนบทความโจมตีการเมืองท้องถิ่นกับเรื่องการเงินตายนุกูกแม่น้ำปิง ซึ่งต่อมา ค.อ.ป.ส. จึงได้ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ทางการสนใจในสวัสดิภาพของสุจริตชนที่ถูกลอบทำร้าย และหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองให้ได้ นับเป็นเหตุการณ์แรกที่ได้มีการถูกคุกคามการทำหน้าที่ในการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรประชาชน นับตั้งแต่เกิดสถานการณ์ในเรื่องนี้ขึ้นมา

ภายหลังจากที่สถานการณ์ในเรื่องแม่น้ำปิงคลี่คลายลงในระดับหนึ่ง ค.อ.ป.ส. ก็ยังคงเดินทาง เพื่อทำหน้าที่ในการติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และยังได้จัดทำโครงการอนุรักษ์แม่น้ำปิง เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำปิง โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ การจัดเสวนาเกี่ยวกับปัญหาของแม่น้ำปิง การจัดเวทีชาวบ้านที่บ้านท่าหลุก ตำบลสันผีเสื้อ และตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสนับสนุนองค์กรชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำปิง การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ทั้งการจัดพิมพ์จดหมายข่าวออกเผยแพร่ การจัดการประกวดเรียงความ ประกวดภาพถ่ายทิวทัศน์สภาพสองฝั่งปิง หรือภาพถ่ายแม่น้ำปิงในอดีต เป็นต้น รวมทั้งการจัดทำนิทรรศการออกเผยแพร่ตามงานต่างๆ จัดทำสตีกเกอร์และเสื้อยืดเพื่อการรณรงค์สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมและการระดมทุนของ

องค์กรเอง ซึ่งโดยลักษณะของกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการในช่วงเวลานี้ พบว่า มีกิจกรรม 2 ด้านหลักๆ ด้วยกัน ที่ ค.อ.ป.ส. ได้เน้นหนักเป็นกรณีพิเศษ คือ

1. การจัดโครงการล่องแม่น้ำปิง เพื่อให้ประชาชนตลอดจนกลุ่มองค์กรต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีโอกาสเห็นสภาพของแม่น้ำปิงด้วยตัวเอง จะได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และเกิดความตระหนักในสภาพปัญหาที่พบเห็น จะได้เป็นแนวทางในการร่วมมือกันฟื้นฟูสภาพของแม่น้ำปิงต่อไป โดยได้จัดกิจกรรมการนั่งเรือจากบริเวณท่าน้ำวัดชัยมงคล ไปยังท่าน้ำตรงข้ามวัดท่าหลุก ตำบลสันผีเสื้อ ซึ่งเป็นสวนสมุนไพรมั่นตนเอง โดยเชิญกลุ่มเป้าหมายคือ สื่อมวลชน ครูอาจารย์ จากโรงเรียนต่างๆ นักธุรกิจ เยาวชนจากสถาบันการศึกษาต่างๆ สถาบันวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และส่วนราชการที่ให้ความสนใจ โดยระหว่างที่นั่งอยู่บนเรือ โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของ ค.อ.ป.ส. ทำการบรรยายถึงสภาพของแม่น้ำปิงในด้านต่างๆ เช่น แม่น้ำปิงในอดีต ปัญหาของแม่น้ำปิงในปัจจุบัน แนวทางการอนุรักษ์แม่น้ำปิง เป็นต้น โดยสามารถชี้ภาพให้เห็นสถานที่ต่างๆ ประกอบการบรรยายได้ด้วย เมื่อล่องเรือเสร็จแล้ว ก็จะขึ้นฝั่งที่สวนสมุนไพรมั่นเพื่อแวะพักผ่อนของว่าง และร่วมเสวนาหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและหาทางออกร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และสามารถสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างได้ผล ยกตัวอย่างการล่องแม่น้ำปิง ในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2537 โดยมีครูอาจารย์ จากโรงเรียนต่างๆ จำนวน 20 กว่าคน เช่น จากโรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์ โรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงเรียนไชยโรจนวิทยา โรงเรียนพหุทัย โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย โรงเรียนวัฒนโนทัยพายัพ เป็นต้น ได้ขอสรุปจากการเสวนาทำให้ได้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ควรตั้งองค์กรเฝ้าระวังลำน้ำปิง ควรเชิญผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชุมชนที่อาศัยอยู่ติดกับแม่น้ำปิง เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำปิง การจัดค่ายเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำปิงขึ้น เป็นต้น ซึ่งผลที่ได้จากการเสวนาทุกครั้ง ค.อ.ป.ส. สามารถสรุปบทเรียนและวางแผนสำหรับกิจกรรมในอนาคตต่อไปได้เป็นอย่างดี

2. โครงการที่มุ่งเป้าหมายไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่ง ค.อ.ป.ส. ได้เน้นหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวด เนื่องจากเล็งเห็นว่า เด็กและเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพของแม่น้ำปิงในอนาคต จึงได้จัดโครงการต่างๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการ “เด็กรักทะเลสาบดอยเต่า” โดยร่วมกับคณะครูโรงเรียนบ้านหลวง ต.ท่าเตื่อ อ.ดอยเต่า เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนที่มีถิ่นฐานอยู่ปลายแม่น้ำ เช่น ที่ทะเลสาบดอยเต่า

นอกจากนี้ ที่เห็นได้ชัดถึงบทบาทด้านนี้ก็คือการจัดให้มีการจัดค่ายเยาวชนขึ้น ในรูปของการจัดสัมมนา และทัศนศึกษาในหัวข้อเรื่อง “เยาวชนเพื่อการอนุรักษ์แม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อม”

ในระหว่างวันที่ 28-30 มีนาคม พ.ศ. 2538 ณ ฟาร์ม 63 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้สภาพลำนน้ำปิง โดยเฉพาะบริเวณต้นน้ำ และการพึ่งพาแม่น้ำปิงของชุมชน หลักนิเวศวิทยาของชุมชนลำนน้ำที่มีความผูกพันกับสายแม่น้ำปิง ตลอดจนให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเขาเอง จะได้มีบทบาทในการอนุรักษ์แม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่ให้มากขึ้น โดย ค.อ.ป.ส.ได้เชิญนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนต่างๆ จำนวนกว่า 30 คน โดยมีอาจารย์และผู้ปกครองมาร่วมด้วยโรงเรียนละ 1 คน ในการจัดการสัมมนาทั้งภาคการบรรยาย และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เน้นในการอธิบายหลักนิเวศวิทยาของชุมชนท้องถิ่นลำนน้ำปิงในการพึ่งพาแม่น้ำปิง และทัศนคติของชุมชนที่มีต่อแม่น้ำปิง บทบาทขององค์กรชาวบ้านต่อการอนุรักษ์ป่าและน้ำ โดยเฉพาะศึกษางานฟื้นฟูต้นน้ำปิงของ "กลุ่มฮักป่า เชียงดาว" บทบาทของเยาวชนต่อการอนุรักษ์แม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวได้สร้างความตื่นตัวให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆ อย่างมาก เพราะได้มีพันธสัญญาจากการนำเสนอกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อม ภายในสถาบันการศึกษาของตน ซึ่งก็ได้บังเกิดผลอย่างชัดเจนต่อมา เมื่อเด็กนักเรียนของโรงเรียนในแต่ละแห่งได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็นชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นภายในโรงเรียน เช่นโรงเรียนดาราวิทยาลัย จัด "ชุมนุมนอนุรักษ์น้ำปิง" ขึ้น, โรงเรียนไชยโรจน์วิทยา จัดให้มีชุมนุมนอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะพัฒนาริมฝั่งน้ำแม่ปิงให้เกิดความสวยงาม เนื่องจากโรงเรียนนั้นอยู่ติดกับแม่น้ำปิง และจะมีการปลูกต้นไม้ตามริมฝั่งแม่น้ำอีกด้วย, โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จัดทำบอร์ดนิทรรศการ เรื่อง "เรารักแม่น้ำปิง" สำหรับจัดแสดงในโอกาสสำคัญต่างๆ, โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม จัดโครงการค่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือ การนำเยาวชนที่ร่วมโครงการไปดูสภาพของพื้นที่ต้นน้ำ หรือตาน้ำที่ไหลออกมาจากรากไม้ ที่เป็นจุดกำเนิดของแม่น้ำปิงที่อำเภอเชียงดาว เพื่อให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของแม่น้ำปิงที่เริ่มจากตาน้ำผุดออกมาจากรูหรือรากไม้เล็กๆ จนกลายมาเป็นสายน้ำยิ่งใหญ่ในปัจจุบัน และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยาที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ

การดำเนินงานโครงการอนุรักษ์แม่น้ำปิงกับเยาวชนนั้น ถือได้ว่าเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงมุมมองใหม่ทางด้านแนวคิดทางนิเวศวิทยาของ ค.อ.ป.ส.สอดคล้องกับการเปลี่ยนสถานะของกลุ่มแต่เดิม ที่เคยเป็นเพียงแค่การรวมกลุ่มของคนที่มีงมงันในการทำงานเพื่อ "อนุรักษ์แม่น้ำปิง" มาขยายงานเป็นการดำเนินงานเพื่อสร้างสรรคจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอีกด้วย จึงมีการเพิ่มชื่อขององค์กรโดยเติมคำว่า "และสิ่งแวดล้อม" ไว้ท้ายชื่อคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่น้ำปิง ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริง และครอบคลุมความหมายคำว่า

การอนุรักษ์ที่ยั่งยืนอีกด้วย ดังนั้นบทบาทและการแสดงออกต่อไปของกลุ่มจึงมีความหมายที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นแม่น้ำปิงในเขตเมืองอย่างเดียว (ถึงแม้ว่าจะเป็นเป้าหมายโดยตรงก็ตาม) แต่ก็มี การขยายพื้นที่ทางความคิดเข้าไปทำงานสิ่งแวดล้อมในระดับที่กว้างขึ้น ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เช่น การฟื้นฟูแม่น้ำปิงในบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งหมายถึงพื้นที่ในชนบทด้วย, การรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สภาวะแวดล้อมของเมือง, การรณรงค์การปลูกต้นไม้และฟื้นฟูพื้นที่สีเขียว เพื่อการนันทนาการ เป็นต้น ทั้งหมดนี้ล้วนแต่ได้แสดงออกให้เห็นถึงตัวตนที่แท้จริงของ ค.อ.ป.ส.ที่ต้องการเปิดมุมมองใหม่ๆ ขององค์กรและเปิดรับพื้นที่ทางสังคมในการแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือกับพันธมิตรที่กว้างขวางและมีความหลากหลายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มที่มีความเคลื่อนไหวในภาคชนบท โดยมีการจัดกิจกรรมในเชิงการประชุมสัมมนาเพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มต่างๆ เหล่านี้เพิ่มมากขึ้น เช่น กลุ่มของคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนภาคเหนือ (กป.อพช. เหนือ) กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรภาคเหนือ (คกน.) ซึ่งเริ่มมีประเด็นการต่อสู้ที่เด่นชัดและแหลมคมมากยิ่งขึ้นในเวลานั้น โดยเฉพาะในประเด็นของปัญหาการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับที่ทำกินของชาวบ้าน ปัญหาการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ปัญหาเขื่อนปากมูล เป็นต้น

ที่เห็นได้ชัดถึงความร่วมมือที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวคือ การจัดสัมมนาการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี แนวความคิดและการสร้างสรรค์เวทีที่เหมาะสม (Peaceful Conflict Resolution) ขึ้น ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2537 โดยมีคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม (ค.อ.ป.ส.) และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ค.ร.ท.) เป็นองค์กรร่วมจัดขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากมูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) ในการสัมมนาได้มีเวทีเล่าประสบการณ์และแนวคิดในการจัดการความขัดแย้งในรูปแบบต่างๆ เนื่องจากได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ได้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างภาครัฐกับองค์กรประชาชนที่มีเพิ่มมากขึ้น จึงต้องการให้สมาชิกองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ได้มาร่วมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่ได้เผชิญอยู่ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งร่วมกันจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ตลอดจนแสวงหาทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานในสถานการณ์ของปัญหาต่างๆ โดยตรง ซึ่งการที่องค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันจัดสัมมนาขึ้นในครั้งนี้ ถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญอย่างหนึ่งขององค์กรในการแสวงหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา โดยไม่ใช่เป็นฝ่ายที่ทำการเรียกร้องแบบเผชิญหน้าแต่เพียงอย่างเดียวอย่างที่เคยเป็นมา ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึงเวทีในการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นมากกว่าการใช้อารมณ์และความรุนแรงเข้าหาหั่นกัน ซึ่งไม่ได้เกิดผลดีแต่ประการใดเลย ดังคำกล่าว

ของนักวิชาการอาวุโสท่านหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ว่า “ในสังคมไทยเราใช้อารมณ์เข้ามาเผชิญหน้ากันมากกว่าเหตุผลและข้อเท็จจริง แต่เหตุผลและข้อเท็จจริงก็จะครองความเป็นใหญ่ได้ต่อเมื่อมีกลไกที่ดีมารองรับ และเพื่อให้เกิดข้อเท็จจริงที่สามารถนำไปสู่กลไกที่ดี ก็ต้องมีการเปิดโอกาสให้เหตุผลทำงานของมันบ้าง” (อุทัยวรรณ กาญจนกามล, 2537)

ในภายหลังกการดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม จึงได้รับการยอมรับจากองค์กรภาครัฐมากขึ้น โดยเฉพาะจากการที่เป็นองค์กรเอกชนที่เป็นที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ในการปรับปรุงสภาพลำน้ำปิง และมีส่วนร่วมในการดูแลเรื่องของสิ่งแวดล้อมในจังหวัดลำพูน โดยได้เข้าร่วมเป็นกรรมการสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำพูนในปลายปี พ.ศ. 2536

5.2.4 ช่วงที่ 4 : พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2544

การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์แม่ปิง และการขยายตัวของเครือข่ายที่ต่อเนื่อง ในห้วงเวลาของปี พ.ศ. 2538 นั้นเองได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขึ้นในคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม โดยประธานคณะกรรมการ คือ ทันตแพทย์ อุทัยวรรณ กาญจนกามล ได้ก้าวลงจากตำแหน่ง เนื่องจากต้องการทุ่มเทการทำงานให้กับภาคประชาสังคมอื่นๆ มากขึ้น โดยเฉพาะงานทางด้านการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการปฏิรูปการเมือง ในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น (ครท.) ซึ่งท่านก็ดำรงตำแหน่งประธานขององค์กรอยู่ด้วย สำหรับคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม ก็ได้มีการเลือกตั้งประธานคนใหม่ ซึ่งก็ยังคเป็นนักวิชาการอยู่คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ จอมภักดี อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ที่สนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม และมีบทบาทร่วมในการเคลื่อนไหวประเด็นของการอนุรักษ์แม่ปิงอยู่ตลอด ดร.วสันต์ เป็นนักวิชาการคนหนึ่งที่เป็นชาวเชียงใหม่โดยกำเนิด และมีถิ่นฐานบ้านเกิดที่บ้านวังสิงห์คำ อำเภอเมือง ซึ่งบ้านท่านจะอยู่ใกล้กับริมฝั่งแม่ปิงแค่เพียงข้ามถนนก็ถึง ดร.วสันต์จึงมีความผูกพันกับสายน้ำปิงอย่างมาก นับตั้งแต่ตอนเป็นเด็กจนกระทั่งเติบโตใหญ่ ตอนเด็กยังเคยลงไปเล่นว่ายน้ำในแม่ปิงหน้าบ้านอยู่อย่างสม่ำเสมอ แม้กระทั่งในปัจจุบันบ้านของท่านก็ยังอยู่ที่เดิม เพียงแต่แนวของแม่ปิงได้ถอยห่างออกไปจากถนนเลียบบหน้าบ้าน กลายเป็นที่ดินงอกผืนใหญ่ คั่นกลางก่อนถึงแม่น้ำที่กลายเป็นแม่น้ำที่ตื้นเขินและแคบลงทุกขณะ

นับตั้งแต่ ดร.วสันต์ จอมภักดี เข้ามารับผิดชอบในการนำองค์กรก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินงานของ ค.อ.ป.ส. ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเพิ่มพื้นที่ทางสังคมด้วยการสร้าง

เครือข่ายความร่วมมือไปยังกลุ่มพันธมิตรทางสิ่งแวดล้อม กลุ่มอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายแนวร่วมไปยังชุมชนที่อยู่ในต่างอำเภอ โดยเน้นไปที่ชุมชนที่มีแม่น้ำปิงไหลผ่าน ทั้งบริเวณพื้นที่ต้นน้ำอย่างอำเภอเชียงดาว หรือพื้นที่บริเวณตอนปลายของจังหวัด อย่างอำเภอจอมทอง นอกจากนี้ยังได้มีการขยายความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมากขึ้น จนได้รับการยอมรับจากส่วนราชการให้เข้าไปมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการชุดต่างๆ ของราชการที่เกี่ยวกับงานทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยแต่งตั้งประธาน ค.อ.ป.ส. หรือตัวแทนจาก ค.อ.ป.ส. เข้าไปเป็นกรรมการอยู่หลายชุดด้วยกัน

สำหรับ ดร.วสันต์ เองก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อม และเป็นคณะกรรมการสภาที่ปรึกษาการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นคณะกรรมการฝ่ายสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยการดำเนินงานด้านกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำปิง ควบคู่ไปกับการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ ในขณะเดียวกัน และการอนุรักษ์แม่น้ำปิงก็จะไม่ดำเนินการอย่างโดดเดี่ยว แต่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบกับเครือข่ายอนุรักษ์แม่น้ำในพื้นที่ต่างๆ โดยมีมุมมองในการอนุรักษ์เป็นลักษณะของกลุ่มน้ำเดียวกัน ทั้งนี้เพราะปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำป่า ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงและลุ่มน้ำสาขา ส่งผลกระทบต่อตรงต่อรากฐานการดำรงชีวิต ต่อระบบการผลิต และวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนลุ่มน้ำแม่ปิงอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางการผลิต ทางเศรษฐกิจ และสังคมของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ ทางตอนใต้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น เป้าหมายหลักในการอนุรักษ์แม่น้ำปิงของ ค.อ.ป.ส.จึงมองในบริบทของกลุ่มน้ำเป็นหลัก จึงต้องมีการรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นอื่นๆ อีกด้วย เช่น ปัญหาการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ต้นน้ำ และการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างรุนแรงในพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมา ค.อ.ป.ส. จึงได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ผ่านสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ผ่านการทำงานในโครงการต่างๆ หลายโครงการ ทั้งนี้เป็นเพราะเป้าหมายการดำเนินงานที่ตรงกันในการทำงานอย่างเป็นระบบในบริบทของกลุ่มน้ำแม่ปิง นั่นเอง

การดำเนินงานของ ค.อ.ป.ส. ในห้วงเวลาต่อมา ดูเหมือนว่าจะมีความราบรื่นมากขึ้นกว่าเดิมมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะได้รับการยอมรับจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมากขึ้น ในภาครัฐเอง ค.อ.ป.ส.ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายกิจกรรม มีทั้งโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แม่น้ำปิงโดยตรง ที่ ค.อ.ป.ส.เคยผลักดันมาตั้งแต่ต้นและโครงการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังได้รับเชิญ

ให้ไปบรรยายหรือให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์แม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อม ตามสมาคม สโมสร สถานบันการศึกษาต่างๆ อย่างบ่อยครั้ง จนกระทั่ง ดร.วสันต์ จอมภักดี ซึ่งต้องกลายเป็นวิทยากร จำเป็น ที่เป็นอย่างมืออาชีพ คือต้องจัดเตรียมสไลด์ประกอบคำบรรยายเกี่ยวกับแม่น้ำปิง ประมาณ 2-3 ชุด ติดไว้ในกระโปรงด้านหลังรถยนต์ส่วนตัวอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากเพื่อความสะดวกในการใช้งาน และถ้าหากจำเป็นต้องแวะบรรยายเวลาไหน หรือสถานที่ไหนก็สามารถนำออกมาใช้ได้โดยทันที

การเคลื่อนไหวที่ดูเหมือนจะเน้นการทำงานเชิงบวก ปราศจากความขัดแย้งและเน้นหนัก ในแนวทางการประนีประนอม ดูจะเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของ ค.อ.ป.ส. ในห้วงเวลานี้ อย่างไรก็ตาม ก็ยังได้เกิดกรณีความขัดแย้งกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเทศบาลนครเชียงใหม่ประทุขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่คณะผู้บริหารเทศบาลชุดนี้จะหมดวาระลงในปี พ.ศ. 2538 ก็ได้เกิดกรณีความขัดแย้งกรณีการย้ายต้นพยอมออกจากถนนสุเทพ เพื่อรองรับการปรับปรุงขยายพื้นที่ผิวจราจร เพื่อรองรับการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นเจ้าภาพ ในปลายปี พ.ศ. 2538

ต้นชะยอมหรือพะยอม เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานคู่กับเมืองเชียงใหม่ ในอดีตดินแดนบริเวณประตูสวนดอกจนถึงเชิงดอยสุเทพ เป็นป่าต้นชะยอม ปรากฏหลักฐานต่อมาภายหลังว่าวัดที่ถูกสร้างขึ้นกลางป่าต้นชะยอม โดยพญากษัตริย์เชียงใหม่องค์ที่ 7 ของราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1910-1931) วัดดังกล่าวจึงได้ชื่อว่าวัดสวนดอก และประตูเมืองด้านนั้นก็ชื่อว่าประตูสวนดอก สำหรับกลุ่มต้นชะยอมริมถนนสุเทพ ได้ถูกปลูกขึ้นภายหลังในยุคของเจ้าพระยาสุรสีห์วิศิษฐ์ศักดิ์ (เซย กัลยานมิตร) ข้าหลวงคนแรกของมณฑลพายัพ ที่เข้ามาปลูกต้นไม้ริมถนนสายต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2442 ซึ่งต้นชะยอมริมถนนสุเทพกลุ่มสุดท้ายบริเวณที่จะถูกย้ายน่าจะมีอายุประมาณเกือบหนึ่งร้อยปี

การย้ายต้นชะยอมกลุ่มดังกล่าว ซึ่งมีประมาณ 6 ต้น ของเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นการดำเนินการขุดย้าย โดยขัดกับความถูกต้องตามหลักวิชาการย้ายต้นไม้ ไม่มีการตระเตรียมการใดๆ ล่วงหน้า ดังนั้นจึงได้รับการคัดค้านจากองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมหลายองค์กรในเวลานั้น ซึ่ง ค.อ.ป.ส. ก็ได้เข้าไปมีบทบาทร่วมกับองค์กรอื่นๆ อันประกอบด้วย ชมรมเพื่อเชียงใหม่ กลุ่มรักต้นพยอม ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่ ร่วมในการคัดค้านอย่างแข็งขัน ไม่ให้ย้ายต้นพยอมที่มีอายุนับร้อยปีออกไปจากบริเวณถนนสุเทพ เพื่อให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ และเป็นมรดกของการอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ให้คงคู่กับเมืองเชียงใหม่ อันเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่ดีภายในเมือง อย่างไรก็ตามข้อเรียกร้องและการคัดค้านขององค์กรต่างๆ รวมทั้งจาก ค.อ.ป.ส. ไม่เป็นผล เทศบาลนครเชียงใหม่ได้ดำเนินการขุดย้ายอย่างถาวรจากถนนต้นชะยอม

ทั้งหมดไปไว้ที่สวนหลวงล้านนา ร.9 และต่อมาภายหลังปรากฏว่าต้นพะยอมทั้งหมดที่ถูกขุดย้ายออกไปได้ตายลงทั้งหมด เนื่องจากการขุดย้ายกระทำอย่างผิดวิธี เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ได้สร้างความสะเทือนใจให้กับประชาชนและกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และต่อมาองค์กรประชาชนที่คัดค้านการตัดย้ายหรือทำอันตรายใดๆ ต่อต้นพยอมบนถนนสุเทพได้จัดการประชุม "กรณีต้นพยอมกับอนาคตผู้บริหารเมืองเชียงใหม่" ณ ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มประชาชนได้แสดงความเห็นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของคณะผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่อย่างรุนแรง และในเวลาต่อมาผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้งหมด ซึ่งมีนายวรกร ตันตราพันธ์ เป็นนายกเทศมนตรีไม่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาบริหารเทศบาลนครเชียงใหม่อีก โดยฝ่ายแพ้การเลือกตั้งแบบยกทีม

ภายหลัง เมื่อคณะผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ชุดใหม่เข้ามารับหน้าที่ ความสัมพันธ์ขององค์กรส่วนท้องถิ่นกับ ค.อ.ป.ส.ก็เป็นที่น่าพอใจมากขึ้น เนื่องจากเทศบาลมีโครงการหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำปิง จึงได้เชิญ ดร.วสันต์ จอมภักดิ์/ดีเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของเทศบาลหลายชุดด้วยกัน เช่น เป็นคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ และร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการอุทยานนคร ซึ่งเป็นโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ตามนโยบายของคณะผู้บริหารเทศบาลชุดใหม่ ความสัมพันธ์ที่มีอย่างต่อเนื่องของ ค.อ.ป.ส.กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเกิดขึ้นไม่แต่เฉพาะกับเทศบาลนครเชียงใหม่ ยังรวมไปถึงองค์กรบริหารส่วนตำบลหรืออบต.ของพื้นที่ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงอีกด้วย เช่น อบต.ฟ้าฮ่าม อบต.สันผีเสื้อ อบต.สันทราย ซึ่งเป็นการขยายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในการดำเนินโครงการต่างๆ ของ อบต.เองที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์แม่น้ำปิง โดยมี ค.อ.ป.ส.เป็นที่เล็งคอยให้การสนับสนุนหรือการดำเนินโครงการของ ค.อ.ป.ส.เองที่ขอความร่วมมือผ่านไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่างๆ ก็จะได้รับการยอมรับ และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นการสอดคล้องอย่างดีกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีอำนาจหน้าที่หลักตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 รวมทั้งขั้นตอนในการถ่ายโอนอำนาจที่หน้าที่ในการจัดการดูแลแหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง ดังนั้น บทบาทของ ค.อ.ป.ส.ที่ได้ลงไปทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง จึงนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการเตรียมความพร้อมต่อการดูแลสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น

นอกเหนือจากกิจกรรมเดิม ซึ่งได้ดำเนินการมาโดยตลอด คือ กิจกรรมการล่องเรือ เพื่อรับทราบสภาพปัญหาในแม่น้ำปิงที่มีการจัดอย่างต่อเนื่อง โดยมีกลุ่มองค์กรต่างๆ หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันมามากขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของชนชั้นกลางในเขตเมือง และองค์กรสถาบันท้องถิ่น ที่เริ่มตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้น กิจกรรมที่ ค.อ.ป.ส.ได้จัดขึ้นเป็นพิเศษในช่วงนี้ร่วมกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การจัดพิธีสืบชะตาให้้สาแม่น้ำปิง ร่วมกับ อบต.สันทราย อ.สารภี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์และประชาชนที่อาศัยระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึกให้ระลึกถึงบุญคุณของแม่น้ำ เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกอย่างดียิ่ง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คนผูกพันกับสายน้ำ เช่น ประเพณียี่เป็ง (ลอยกระทง) ของชุมชน ประเพณีแข่งเรือของกลุ่มหนุ่มสาวในชุมชน ประเพณีรดน้ำดำหัวในช่วงสงกรานต์หรือปีใหม่เมือง เป็นต้น

กิจกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ บทบาทที่คณะกรรมการ ค.อ.ป.ส.ได้ทำการจัดตั้งและอบรมกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำปิง ประจำพื้นที่องค์กรการปกครองท้องถิ่นต่างๆ เพื่อร่วมในกิจกรรมการเฝ้าระวังออกตรวจตรวจการบุกรุก การทิ้งขยะของเสียและสิ่งปฏิกูลลงในลำน้ำปิง ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดก็คือเป็นตัวช่วยที่ดีสำหรับชุมชนในท้องถิ่นอื่นๆ ในการร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแม่น้ำปิงเช่นกัน

5.3 เงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การรวมตัวกันของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม

5.3.1 ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในสมัยใหม่ และโครงสร้างทางสังคมในระดับมหภาคจนถึงท้องถิ่น

บริบทในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ในกระบวนการโลกาภิวัตน์ล้วนมีผลกระทบอย่างมากต่อสภาวะแวดล้อม โดยเฉพาะการพัฒนาของโลกที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของประชากร การลงทุนและเทคโนโลยีที่มุ่งทำลายล้างระบบนิเวศ จนเกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวโน้มเช่นนี้ นอกจากจะเกิดขึ้นในประเทศตะวันตก ซึ่งเน้นหนักในการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขยายตัวทางอุตสาหกรรมแล้ว ยังส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมและสูญเสียทรัพยากรในภูมิภาคต่างๆ ของโลกด้วย เช่น ทำให้เกิดการทรุดโทรมของดิน การเสื่อมคุณภาพของน้ำและอากาศ การตัดไม้ทำลายป่า และความแห้งแล้ง จนแนวโน้มเหล่านี้มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี

นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภายในประเทศไทยที่รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายหลักเพื่อการพัฒนาประเทศล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากประเทศมหาอำนาจหรือประเทศ

อุตสาหกรรมในโลกที่หนึ่งทั้งสิ้น ทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม (Industrialization) และการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Investment) ผ่านการลงทุนของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ โดยการกำหนดให้ประเทศในโลกที่สามเป็นแหล่งวัตถุดิบ และเป็นตลาดสินค้าสำเร็จรูป ในการระบายสินค้าของตน หรือการให้เงินทุนกู้ยืมจากต่างประเทศ โดยใช้ฐานทางอำนาจของการจัดระเบียบโลกใหม่ ในฐานะระบบเศรษฐกิจของโลก ที่เป็นระบบเศรษฐกิจข้ามชาติ ที่กลายเป็นกระแสหลัก และเข้าควบคุมเศรษฐกิจภายในประเทศต่างๆ ของโลก โดยใช้ระบบการลงทุนเป็นตัวนำในกลไกการผลิต การตลาด การค้าเสรีระหว่างประเทศ ผ่านการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศกลุ่มต่างๆ อาทิ อียู นาฟต้า อาฟต้า เอเปค เป็นต้น

การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ถูกชักนำจากต่างประเทศ เช่น นโยบายการเกษตร ที่ว่าส่งเสริมให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อการส่งออก ก็เป็นต้นเหตุของการทำลายหน้าดิน แหล่งน้ำ ธรรมชาติ และพื้นที่ป่าไม้เพิ่มมากขึ้น และเมื่อกลไกด้านการกำหนดราคากพร่อง ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นเหตุต้องละทิ้งฐานอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่ๆ ที่กลายเป็นศูนย์กลางด้านการค้า การลงทุน และแหล่งงาน ทำให้สภาวะแวดล้อมภายในเมืองต้องเสื่อมโทรมมากขึ้นตามลำดับไปด้วย

ปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ ได้ทำให้เกิดกระแสความตื่นตัวในหมู่ประชาชนที่รับรู้ และตระหนักถึงความจำเป็นในการออกมาปกป้องเพื่อความอยู่รอดของสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับโลก และท้องถิ่น การเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม จึงถือว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่เกิดจากการรวมตัวของผู้คน ที่หลากหลายชนชั้น และมีกลุ่มคนชั้นกลางที่มีการศึกษาเป็นกำลังสำคัญ ที่ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการล้มล้างอำนาจรัฐ ดังเช่นขบวนการทางสังคมในอดีต ประกอบกับความล้มเหลวของการเมืองแบบประชาธิปไตยในสังคมยุคหลังสมัยใหม่ (post-modern) ที่ถูกกลไกของรัฐ ตลาด และสื่อสารมวลชนมีบทบาทในการครอบงำ และลดทอนเสถียรภาพของบุคคลลงไป (Alain, 1985) ขบวนการทางสังคมรูปแบบใหม่จึงเป็นขบวนการปลุกให้มีความตื่นตัว เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่ปลอดจากการครอบงำของรัฐและตลาด โดยมุ่งไปที่ปัญหาของคุณภาพชีวิต คุณภาพทางสิ่งแวดล้อม และประเด็นอื่นๆ มากกว่ามุ่งไปที่ปัญหาความขัดแย้งด้านชนชั้น ตามแนวคิดของมาร์กซิสต์ (Allen and Unweine, 1990) การที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมได้ชูประเด็นของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงกลายเป็นประเด็นที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล และได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นกลางที่มีการศึกษาที่กำลังพยายามสร้างความหมายของตนเองอย่างหลากหลาย เพื่อแสวงหา

พื้นที่ทางสังคมในการแสดงอัตลักษณ์หรือความมีตัวตน จนเกิดการเชื่อมต่อไปเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายระหว่างขบวนการทางสังคมด้วยกันและกับพันธมิตรกลุ่มอื่นๆ อีกด้วย

กรณีการเกิดขึ้นของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม ที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มคนชั้นกลางที่มีการศึกษาในสังคม ต่างได้รับอิทธิพลทางความคิดจากความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ผ่านการรับรู้ ทีวี ความ และระบบการศึกษา โดยส่วนใหญ่กลุ่มแกนนำที่เคลื่อนไหว ต่างเป็นบุคคลที่มีการศึกษาในระดับสูง และเคยได้รับการศึกษาในต่างประเทศมาแล้วเกือบทั้งสิ้น หลายท่านจึงเคยได้เห็นตัวอย่างการเคลื่อนไหวของขบวนการสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศอย่างบ่อยครั้ง เช่น การเคลื่อนไหวของกลุ่มกรีนพีซ กลุ่มเอริคเพริสต์ เป็นต้น โดยในยุคแรกๆ ของความเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในเมืองเชียงใหม่ ที่ได้เกิดขบวนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งนครเชียงใหม่ ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2522 พบว่า กลุ่มแกนนำของชมรมในขณะนั้น คือ ศาสตราจารย์ พันเอก พูนผล อาสนจินดา และ ดร.คณิต เศรษฐเสถียร ซึ่งเป็นผู้ที่จบการศึกษามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะ ดร.คณิต ได้จบการศึกษามาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ยอมรับว่า มีความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ที่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแล้ว และเมื่อมาทำงานเป็นอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ได้ทำการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ประกอบกับการที่ชมรมเองก็ได้จัดกิจกรรมที่เป็นการสนับสุนวัน สิ่งแวดล้อมโลก ในวันที่ 5 มิถุนายน ของทุกปี และภายหลังจากที่องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมเรื่องสิ่งแวดล้อมโลก ในปี พ.ศ. 2515 การดำเนินงานของชมรมจึงเป็นการทำงานเพื่อสนองตอบต่อความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในระดับโลกอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

สำหรับความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมเมืองในยุคต่อมาของเมืองเชียงใหม่ แกนนำคนสำคัญของชมรมเพื่อเชียงใหม่ คือ อาจารย์ศิริชัย นฤมิตรราชการ ก็เคยศึกษาอยู่ต่างประเทศ และเมื่อประกอบวิชาชีพด้านสถาปนิกในหน่วยงานราชการที่กรุงเทพฯ ก็ได้เป็นแกนนำคนสำคัญของคณะกรรมการอนุรักษ์ศิลปกรรมแห่งสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ได้มีบทบาทในงานสิ่งแวดล้อมเมืองในยุคต้นๆ ของประเทศไทย ต่อมาก็ได้เป็นกรรมการสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ที่มีบทบาทเป็นกำลังสำคัญในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์อย่างแข็งขัน ถือได้ว่าเป็นรากฐานและเป็นหน่อเนื้อสำคัญของขบวนการสิ่งแวดล้อมในเวลาต่อมา โดยเฉพาะในอิทธิพลทางความคิด มุมมองที่มีต่อสภาพแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับโลกลงมาจนถึงในท้องถิ่น และเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการเคลื่อนไหว ดังนั้นเมื่ออาจารย์ศิริชัย นฤมิตรราชการได้ตัดสินใจย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากอยู่ในเมืองเชียงใหม่ และเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับคนชั้นกลางที่มีแนวคิดด้านอนุรักษ์ในเมืองเชียงใหม่ ในฐานะผู้ประสานงานชมรมเพื่อเชียงใหม่ พบว่า บทบาท

ของอาจารย์ศิริชัย นั้น เป็นที่ยอมรับของกลุ่มนักอนุรักษ์ที่เป็นคนชั้นกลางในเมืองเชียงใหม่ เป็นอย่างมาก ถึงกับยกย่องให้เป็น "พลเมืองอาวุโส" เช่นเดียวกับที่นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้รับการยกย่องให้เป็น ราษฎรอาวุโส อาจารย์ศิริชัย จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ที่ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ และเป็นกำลังใจที่สำคัญต่อการเคลื่อนไหวของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิง และสิ่งแวดล้อมในยุคเริ่มต้น และการเป็นผู้วางรากฐาน และถ่ายทอดมุมมองด้านแนวความคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับที่ประชุมทุกครั้ง จนได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ อย่างมากในเวลานั้น

นอกเหนือจากอาจารย์ศิริชัย ที่มีบทบาทนำในช่วงต้นแล้ว ยังพบว่า แกนนำของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อมหลายท่าน เช่น ทันตแพทย์ อุทัยวรรณ กาญจนกามล, ดร.วสันต์ จอมภักดี ล้วนแต่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศมาด้วยเช่นกัน จึงได้รับอิทธิพลทางด้านแนวความคิดการอนุรักษ์ในระดับสากลมาไม่ใช่น้อย ยิ่งเมื่อมาได้รับรู้ต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ก็เกิดความคิดที่เชื่อมโยงกันทั้งระบบโลก เนื่องจากทุกฝ่ายให้การยอมรับร่วมกันว่า ในโลกนี้เป็นหนึ่งเดียว ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก ย่อมส่งผลกระทบต่อจนถึงพื้นที่อื่นๆ ของโลกด้วยเช่นกัน อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ยิ่งเมื่อได้รับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับโลก เช่น ปัญหาโลกร้อน ปัญหาหอยรั้วไอโซน ปัญหามลภาวะทางเคมี อากาศ และน้ำ ตลอดจนความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองใหญ่ๆ ของโลก ทำให้เกิดกระแสความตื่นตัวในท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน นำไปสู่การเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางด้านสิ่งแวดล้อมเมืองในกรณีของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงในเมืองเชียงใหม่ ผ่านการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในหมู่คนชั้นกลาง ที่กำลังพยายามสร้างความหมายของตนและแสวงหาพื้นที่ทางสังคมในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนอย่างแข็งขัน ผ่านจิตสำนึกและอุดมการณ์ในการปกป้องโลกที่เป็นหนึ่งเดียว แต่มุ่งปฏิบัติการในท้องถิ่นหรือที่เรียกว่า คิดกว้างไกลระดับโลก แต่มุ่งสร้างสรรค์ท้องถิ่น นั่นเอง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่กำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศ ล้วนส่งผลต่อการเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อย่างก้าวกระโดด นับตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 2 เป็นต้นมา เป็นช่วงเวลาที่ได้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบทางสังคมอย่างมากมาย ที่มีสาเหตุมาจากกระบวนการพัฒนาที่กลไกของรัฐไม่อาจแก้ไขปัญหานี้ได้โดยลำพัง และนโยบายด้านการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่อาจจะเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ในระบบราชการ มักมีการสั่งการมาจากเบื้องบน (Top Down) ประชาชนปราศจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้สภาพปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ต้องเข้า

สู่ภาวะวิกฤต ปัญหาเชิงโครงสร้างด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพชีวิตและความสัมพันธ์ในชุมชน จนเกิดความสังคมนิยมไม่พอใจของประชาชนต่อการจัดการของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่เอื้ออำนวยให้เกิดการรวมตัวของประชาชนขึ้นเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม อันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีมาอย่างต่อเนื่อง เป็นพลวัตที่ยาวนาน ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะเมื่อเกิดสภาพปัญหาในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่มีพัฒนาการของการสังคมนิยมปัญหาที่ต่อเนื่อง นับตั้งแต่เกิดความเคลื่อนไหวในยุคแรก ๆ ของประเทศไทย ที่มีความเชื่อมโยงกับความเคลื่อนไหวในลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นในโลกนี้

สำหรับในท้องถิ่นกรณีของเมืองเชียงใหม่ก็เช่นเดียวกัน ในเมื่อโครงสร้างทางสังคมในระดับมหภาคได้กำหนดให้มีการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้กลายเป็นเมืองหลักของภาคเหนือหรือเป็นเมืองเอกนครระดับภาค ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เมืองเชียงใหม่ได้กลายเป็นเมืองศูนย์กลางของกิจกรรมแทบทุกประเภทไป อาทิ ศูนย์กลางการบริหาร การบริการ การท่องเที่ยว การคมนาคม การศึกษา ฯลฯ ส่งผลทำให้เมืองมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทิศทางและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบทำให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมเมืองที่เพิ่มมากขึ้น จากการถูกกำหนดนโยบายการพัฒนาดังกล่าว

ในขณะที่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงมีความรุนแรงมากขึ้น ก็พบว่า องค์กรที่รับผิดชอบได้ปิดความรับผิดชอบออกไป และอ้างว่าไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่ อ้างอยู่เสมอว่า ถึงแม้จะมีหน้าที่ในการดูแลรักษาแม่น้ำ แต่อำนาจที่แท้จริงกลับเป็นอำนาจของกรมเจ้าท่า ซึ่งเป็นหน่วยงานของส่วนกลางในท้องถิ่น และมีบุคลากรทำงานน้อยมาก กำลังเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาลำน้ำจึงมีไม่เพียงพอ ในขณะที่กรมเจ้าท่าก็จะอ้างกลับว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหา เช่น กรณีการบุกรุกแม่น้ำปิง ต้องอาศัยหน่วยงานในพื้นที่ เช่น เทศบาล หรืออำเภอ เข้ามาร่วมดำเนินการด้วย การปิดความรับผิดชอบกันไปมาระหว่างหน่วยงานเช่นนี้ เห็นได้ชัดเจนถึงการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นครมเจ้าท่า จังหวัด เทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานที่ดินจังหวัด และอำเภอต่างๆ นอกจากนี้ยังเกิดจากการละเลยต่อปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ไม่มีการดำเนินการใดๆ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ จึงทำให้ปัญหาถูกทับถมมีการบุกรุกหรือถมที่ริมตลิ่งมาเรื่อยๆ

การที่โครงสร้างและกระบวนการตัดสินใจยังเป็นแบบเดิม คือ ผูกขาดการตัดสินใจและความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของแม่น้ำปิงไว้ที่ระบบราชการกลุ่มเดิม ที่ปิดความรับผิดชอบและไม่ประสานงานกันเพื่อแก้ไขปัญหา และมีกรอบการมองในการจัดการกับปัญหาแบบเดิม ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ถึงแม้ว่าในช่วงที่สถานการณ์แม่ปิงวิกฤต องค์กรภาค

เอกชนและประชาชนจะเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการกระตุ้นและเรียกร้องไปยังผู้มีอำนาจในการแก้ไขปัญหา คือ นายกรัฐมนตรี ที่ต้องสั่งการและลงมาดูแลสภาพปัญหาด้วยตนเอง พร้อมกันนั้นก็ได้สั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาจำนวนหลายชุด เพื่อดูแลแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้โดยตรง แต่จากการแต่งตั้งคณะกรรมการทุกชุด มีเพียง 1 ชุดเท่านั้น ที่ตั้งบุคคลจากองค์กรภาคเอกชน คือผู้แทนจากคณะกรรมการประสานงานอนุรักษแม่ปิงและสิ่งแวดล้อม เป็นเพียงที่ปรึกษาเพียงคนเดียว ทำให้ประชาชนยังคงไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการและการตัดสินใจเหมือนเดิม ดังนั้น กลุ่มองค์กรและประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้ทำการเคลื่อนไหวในเรื่องนี้มาตั้งแต่ต้น จึงเห็นถึงความจำเป็นในการรวมกลุ่มขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาของแม่น้ำปิง ในนามของภาคประชาชน อันเป็นการลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง ดีกว่ารอคอยความหวังจากภาคส่วนราชการ ภายใต้ระบบโครงสร้างที่เป็นอยู่

5.3.2 ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรในยุคโลกาภิวัตน์

เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กระแสดังกล่าวคือกระแสที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบทุนนิยม ที่ต้องการเปลี่ยนโลกเป็นหนึ่งเดียวในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และข้อมูลข่าวสาร เป็นโลกไร้พรมแดน เป็นความพยายามที่จะจัดระเบียบโลกใหม่ของสากล ซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์นี้ไม่ใช่เพียงการทำลายพรมแดนของชาติเท่านั้น แต่ยังทำลายพรมแดนของทรัพย์สินส่วนรวมของชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย ในขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์กำลังขยายตัว ก็ปรากฏความขัดแย้งภายในตัวเองอยู่ เกิดเป็นส่วนย่อยๆ ที่รวมตัวอย่างแข็งขันขึ้นมา ในกระแสโลกาภิวัตน์นั้น ชาติกำลังแตกสลายเป็นรัฐเล็กๆ น้อยเพิ่มขึ้นตามลักษณะความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่ต้องการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง หรือหวนเข้าหาความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มากขึ้น (John Naisbitt, 1994) ที่เห็นได้ชัดคือ ขบวนการท้องถิ่นนิยมหรือขบวนการชาติพันธุ์นิยมในท้องถิ่น เช่น ชุมชนไทยลื้อไทยยอง ไทใหญ่ หรือขบวนการวัฒนธรรมคนเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ดังนั้นแนวโน้มของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่จะเป็นตัวจัดระเบียบโลกใหม่กลับก่อให้เกิดสภาวะไร้ระเบียบแบบใหม่มากขึ้นมาแทนที่ เพราะความรู้สึกชาตินิยม และสำนึกด้านชาติพันธุ์ (Anderson, 1992) ซึ่งตรงกันกับทฤษฎีไร้ระเบียบ (Chaos Theory) ที่เห็นว่าภายใต้สภาวะไร้ระเบียบก็จะเกิดกระบวนการจัดตั้งตนเองขึ้นในรูปของขบวนการใหม่ๆ ทางสังคม เช่น องค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะเป็นพลังที่ทวนกระแส ระหว่างอำนาจรัฐกับระบบตลาด ที่กลายเป็นพลังสำคัญในการนำเสนอแนวคิด

และกระบวนการแบบใหม่ ในการผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนทิศทางใหม่ๆ ให้กับสังคมขึ้น (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, 2537)

พลังทวนกระแสที่เกิดขึ้นเหล่านี้ มีลักษณะของความเป็นชุมชนแห่งอุดมการณ์อำนาจและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีทั้งความกลมกลืน ความขัดแย้ง ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง และผลิตซ้ำใหม่ได้ ภายใต้ความสัมพันธ์กับรัฐและระบบตลาด ชุมชนเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์ในการจัดการและควบคุมทรัพย์สินของส่วนรวม (Common Property) หรือสมบัติหน้าหมู่บ้านของส่วนรวม เช่นเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือระบบภูมิปัญญา ความหลากหลายทางชีวภาพ ความรู้สึกร่วมกันเป็นชุมชน จึงเกิดขึ้นได้ในรูปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมในเมือง ซึ่งก็เป็นการเรียกร้องเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของส่วนรมนั่นเอง และเพื่อปกป้องไม่ให้มีการนำไปใช้ เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของคนบางกลุ่ม ดังเช่น กรณีการบุกรุกแม่น้ำปิงของกลุ่มนายทุน และผู้มีผลประโยชน์ที่ถูกกลุ่มอนุรักษ์ต่อต้าน นอกจากนี้ ในชนบทความเคลื่อนไหวเช่นนี้ก็จะปรากฏเห็นชัดในการต่อสู้เพื่อรักษาป่าส่วนรวมของหมู่บ้านที่เรียกว่าป่าชุมชน หรือที่สาธารณชนประโยชน์ของหมู่บ้าน เป็นต้น (ฉลาดชาย รมิตานนท์และคณะ, 2536) เป็นการรวมตัวเรียกร้องสิทธิชุมชน อันเป็นสิทธิพื้นฐานที่ต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างยั่งยืน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544)

ในกรณีของแม่น้ำปิง ซึ่งสังคมล้านนามีความผูกพันกันมาในประวัติศาสตร์ ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนดั้งเดิม ที่มีความผูกพันอยู่กับสายน้ำ แม่น้ำจึงเปรียบเสมือนแม่ผู้มีพระคุณต่อคนในชุมชน น้ำแม่ปิงยังมีฐานะเป็นขั้วมงคลของเมือง เป็นสายน้ำแห่งจิตวิญญาณ ที่ผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่าได้พึ่งพิงอยู่อาศัย จวบจนถึงปัจจุบัน สถานะของสายน้ำปิงจึงอยู่ในฐานะที่เป็นสมบัติสาธารณะของสังคมส่วนรวม หรือทรัพย์สินส่วนรวม หรือสมบัติหน้าหมู่บ้านทุกๆ คน ที่ต้องพึ่งพิงหรือที่ผูกพันใช้ประโยชน์อยู่ร่วมกับสายน้ำ ดังเช่นกรณีของคนเชียงใหม่ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยแม่น้ำปิงนับตั้งแต่ในอดีตเป็นต้นมา คนเชียงใหม่ในอดีตจึงเกิดความหวงแหน และตระหนักถึงสมบัติอันมีค่าของชุมชนเหล่านี้เป็นอย่างดี โดยมีกฎระเบียบภายในชุมชน หรือจารีตประเพณีเป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลรักษาแหล่งน้ำของส่วนรวม เช่น มีระบบเหมืองฝายในการจัดการน้ำ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือประกาศเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาในแหล่งน้ำต่างๆ อันเป็นการประกาศระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนรวมหรือสิทธิชุมชนที่สร้างเงื่อนไข หรือแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน และการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรอีกด้วย เพราะการอนุรักษ์ทรัพยากรก็คือ การกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรในปัจจุบันไปในอนาคต ดังนั้น สิทธิชุมชนในแม่น้ำปิง จึงสร้างความมั่นใจให้สมาชิกในสังคมรู้สึกว่ ที่ตนเองอดออม เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรไว้ในวัน

นี้ ต่อไปในวันหน้าตนเองก็จะมีโอกาสได้รับประโยชน์จากทรัพยากรนั้นอยู่ (Gibbs, 1991) ในกรณีของการอนุรักษ์แม่น้ำปิง ในพื้นที่หนึ่งๆ นั้น ระบบกรรมสิทธิ์จะต้องสร้างเงื่อนไข และแรงจูงใจให้มีการเฉลี่ยต้นทุนและผลประโยชน์ ระหว่างคนที่อยู่ต้นน้ำ กับคนที่อยู่ท้ายน้ำ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น คนที่อยู่อาศัยในกรุงเทพฯ ก็ควรจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรน้ำที่คนต้นน้ำในจังหวัดเชียงใหม่ช่วยกันอนุรักษ์ และหวงแหนเอาไว้ เป็นต้น ไม่ใช่ใช้ทรัพยากรน้ำอย่างสิ้นเปลืองและไม่เห็นแก่คุณค่าอย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ระบบสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรของส่วนรวม ยังมีพลังการสนับสนุนจากจารีตทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นกลไกในการจัดการความขัดแย้งในสังคม เช่น ความเชื่อในเรื่องของชีวิต ในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ โดยเฉพาะ แม่น้ำปิง ซึ่งถือเป็นชัยมงคลของเมือง การทำร้ายแม่น้ำปิง ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ถือได้ว่าเข้าข่ายการ "ซัดหลวง" ที่เป็นอาการของการกระทำที่เรียกว่า "ถมสมุทร หยุตกระแส แหม่รุทวาร ฮานศรีบ้านศรีเมือง" อันมีเนื้อหาความเกี่ยวโยงกับระบบนิเวศของลำานาโดยตรง โดยเฉพาะ เมื่อแปลความหมายออกมาแล้ว เช่น การปิดกั้นทางเดินของน้ำ ถือว่าไม่ดี เป็นซัดแก่นบ้านเมือง แม่น้ำใหญ่เก่าของเดิมคืออยู่แล้ว คือ เสมอกันดี ต่อมาภายหลังกลับปล่อยให้ต้นเงินไม่ดี หรือการบุกรุกถมที่ให้แม่น้ำต้องเปลี่ยนทางเดิน หรือเกิดการต้นเงินไม่ดี ทั้งนี้เป็นการวางกรอบในการดำรงชีวิตของผู้คนให้อยู่อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับธรรมชาติ หรือต้องปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนธรรมชาติ ซึ่งผู้คนก็ได้ปฏิบัติสืบทอดกันเรื่อยมา ภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวมที่ดำรงอยู่

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการบริหารประเทศที่ได้มีการรวมศูนย์อำนาจ ในเวลาต่อมา พบได้อย่างชัดเจนว่า อำนาจในการดูแลพื้นที่สาธารณะของส่วนรวม หรือทรัพย์สินส่วนรวมต้องตกไปอยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐแทน ดังเช่น กรณีของแม่น้ำปิง ก็มีกฎหมายตั้งอำนาจในการจัดการทรัพย์สินสาธารณะกลายเป็นทรัพย์สินภายใต้การควบคุมดูแลของภาครัฐ โดยเฉพาะเจ้าท่าภูมิภาคที่ 1 สาขาเชียงใหม่ กรมเจ้าท่า ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงคมนาคม มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำโดยทั่วไป ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ ตามตัวบทกฎหมาย พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ซึ่งระบุไว้ชัดเจนว่า "ควบคุมตรวจตรา พิจารณาอนุญาต และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกระทำสิ่งล่วงล้ำลำน้ำทุกชนิด เช่น การปลูกสร้างอาคาร และสิ่งต่างๆ ในน้ำ การดูดหรือขุดลอกทราย และสิ่งต่างๆ ในน้ำ ฯลฯ และกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม ได้ออกกฎกระทรวง ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ว่า ที่แห่งใดที่มีสำนักงานเจ้าท่าอยู่ น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง แหล่งน้ำ

สาธารณะประโยชน์ให้เป็นอำนาจของกรมเจ้าท่า เจ้าหน้าที่กรมเจ้าท่าจะเป็นผู้ชี้เขตอนุมัติให้ทำการใดๆ และกรมเจ้าท่าก็ได้มอบอำนาจตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ให้เทศบาล ในฐานะองค์กรท้องถิ่น ดำเนินการในเขตของตน เทศบาลจึงมีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาลำน้ำปิง แต่การอนุญาตสร้างสิ่งก่อสร้างรुकล้ำลำน้ำยังคงเป็นของกรมเจ้าท่าอยู่

ในขณะเดียวกัน สำนักงานที่ดินจังหวัด โดยกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย ก็มีหน้าที่ตรวจสอบการแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินริมฝั่ง ตามกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอำนาจสั่งการบังคับบัญชา หรือควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยราชการต่างๆ ภายในจังหวัดให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย และอำนาจตามกฎหมายกระทรวง เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ให้จังหวัดและอำเภอจัดหางบประมาณ ขุดลอกลำน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง แหล่งน้ำสาธารณะ โดยงบประมาณของทางราชการ หรือจะให้เอกชนขุดลอก นำเอาวัสดุ หิน ดิน ททราย ในลำน้ำไปใช้ประโยชน์ โดยจ่ายค่าธรรมเนียมเข้ารัฐ นอกจากนี้ยังมีป่าไม้จังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในพื้นที่เขตป่าสงวนอีกด้วย จึงเป็นได้ว่า หน่วยงานราชการหลายหน่วย ที่เป็นตัวแทนของภาครัฐ ได้มีอำนาจในการเข้ามาควบคุมทรัพยากรที่เคยเป็นของส่วนรวม อย่างกรณีของแม่น้ำปิง อย่างครบวงจรในทุกระดับ ทั้งในหน่วยงานส่วนกลางและตัวแทนของรัฐที่ใช้อำนาจรัฐในท้องถิ่นด้วย

ความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากร (conflict over access) จึงเกิดขึ้น ระหว่างกลุ่มคนชั้นกลางที่ได้ทำการเคลื่อนไหวออกมาต่อสู้เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมในกรณีปัญหาของแม่น้ำปิง กับหน่วยงานภาครัฐ ที่ครอบครองอำนาจในการตัดสินใจในการควบคุมและดูแลสภาพของแม่น้ำอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในปัญหาที่นโยบายของรัฐ ในการจัดการทรัพยากรที่ผ่านมาได้ยอมรับระบบกรรมสิทธิ์เพียงสองแบบคือ กรรมสิทธิ์เอกชน (Private property) และกรรมสิทธิ์ของรัฐ (State property) โดยละเลยระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวม (Communal property) ไป (สุธาวัลย์ เสถียรไทย, 2539)

การที่ภาครัฐปล่อยปละละเลยต่อการดูแลแม่น้ำปิง ก็เลยกลายเป็นช่องทางในการบุกรุกแม่น้ำปิงของกลุ่มนายทุน และกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ไป โดยที่ช่องทางการใช้กฎหมายถูกละเลยและไม่บังคับใช้กับกรณีการบุกรุกแม่น้ำปิง หรือการทำให้แม่น้ำเน่าเสียด้วยการปล่อยท่อน้ำเสียจากโรงงานที่ตั้งอยู่ริมฝั่ง ก็ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรที่เกิดขึ้น ที่สร้างความแตกแยกขึ้นในสังคมในห้วงเวลานั้น ตามที่ปรากฏในสื่อมวลชนต่างๆ ที่มีการตอบโต้ระหว่างกันไปมา ที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรประชาชน กับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวนี้ นำไปสู่การพัฒนาขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่สำคัญของประชาชนที่ลุกออกมาปกป้องแม่น้ำปิง และปกป้องสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง ภายหลังจากการที่ปัญหาของแม่น้ำปิงได้ถูก

ละเลย และไม่ได้รับการปกป้องจากภาครัฐ จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เอง ด้วยการรวมกลุ่มเป็นคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อทำการต่อสู้ เพื่อให้เกิดการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยท้องถิ่นหรือชุมชนมีส่วนร่วม หรือเป็นตัวตั้งและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษสาธารณะของส่วนรวมต้องถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของนายทุนเพียงบางกลุ่มไป

5.3.3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิง

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงในเขตเมือง นับตั้งแต่ปัญหาด้านคุณภาพน้ำในแม่น้ำปิง มีความเสื่อมโทรมลง และเกิดการเน่าเสียในบางจุด มีการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ที่มีอันตรายต่อมนุษย์ การมีตะกอนแขวนลอยในน้ำสูง ทำให้น้ำมีความขุ่นข้นมาก ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจของกลุ่มนักวิชาการ และองค์กรประชาชนในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2536 พบว่าแม่น้ำปิงมีความสกปรกและเน่าเสีย มีกลิ่นเหม็นที่รุนแรงในบางจุด ซึ่งเกิดจากการระบายของเสียและสิ่งปฏิกูลลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ นอกจากนี้ยังพบว่า แม่น้ำปิงมีปัญหาในเรื่องปริมาณน้ำที่มีจำนวนลดลงมากในฤดูแล้ง อันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณต้นน้ำ ในขณะที่ฤดูฝนก็จะเกิดปัญหาอุทกภัยน้ำหลากเข้าท่วมตัวเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองที่อยู่ในระดับต่ำ อันเนื่องมาจากป่าไม้ที่เสื่อมโทรม ลดประสิทธิภาพในการดูดซับน้ำลงอย่างมาก

ปัญหาอื่นๆ ที่พบกับแม่น้ำปิง ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินริมน้ำ ที่ได้เกิดการพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชน หรือรัฐต่อสาธารณชน ในปัญหาเรื่องข้อกฎหมาย ในสิทธิของที่ดินในท้องที่, หาดทราย หรือที่ริมน้ำ ก่อให้เกิดการเข้าไปยึดถือครองที่ดินริมน้ำในรูปแบบต่างๆ ทั้งการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ร้านอาหาร หรือแม้กระทั่งคอนโดมิเนียม บริเวณพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิง มีการถมตลิ่ง หรือการใช้ตลิ่งเป็นพื้นที่ทิ้งขยะมูลฝอย หรือการก่อสร้างยื่นออกไปในแม่น้ำ อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการบุกรุกที่ดินชายตลิ่ง หรือสิ่งก่อสร้างที่รุกล้ำแม่น้ำปิง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการถมที่ริมฝั่งแม่น้ำทั้งสองด้านอีกด้วย

การที่มีการสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างริมแม่น้ำ ที่ปราศจากการวางแผนและออกแบบให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสภาพภูมิทัศน์ริมแม่น้ำ ทำให้เกิดปัญหาทางภูมิทัศน์ตามมา กลายเป็นทัศนอุจาด ไม่น่ามอง เกิดความไม่มีระเบียบ สับสนปนเปและความหนาแน่นสูงไม่สวยงาม

ปัญหาดังกล่าวทั้งหมดนี้ ล้วนเกี่ยวข้องกับนโยบายกับปัญหาภายในกระบวนการบริหารจัดการของหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งสิ้น เนื่องจากได้มีการปล่อยปละละเลยมานาน ได้ส่งผลทำให้สภาพปัญหาเกิดความเรื้อรังยิ่งขึ้น และยังเกิดปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจ

หน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่ดูแลการแก้ไขปัญหา และกฎหมายที่มีมากมายหลายฉบับ ที่หน่วยราชการต่างก็มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจน ในเรื่องอำนาจหน้าที่ การขาดการประสานงานที่ดีระหว่างกัน

ปัญหาทั้งหมดนี้ได้ก่อให้เกิดการตื่นตัวในหมู่สาธารณชน ที่ได้รับรู้ผ่านสื่อต่างๆ ถึงที่มา และปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิง ทำให้ได้ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นว่า ส่งผลต่อวิถีชีวิตตนเอง จึงได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มประชาชน เพื่อเป็นองค์กรเอกชนหรือกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ ดังกรณีของการรวมตัวกันเป็นคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม

5.4 ระบบคิด ระบบคุณค่าและการให้ความหมาย

ในท่ามกลางการต่อสู้เผชิญหน้าต่อปัญหา จนพัฒนากลายเป็นชุมชน หรือเป็นประชาสังคมหนึ่งที่มีความเคลื่อนไหวอย่างมีพลังและต่อเนื่อง จนเกิดกลุ่มที่หลากหลายต่างๆ กลายเป็นกลุ่มสายใยที่ถักทอร่วมกัน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมในนามคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม จึงกลายเป็นเวทีเปิดหรือพื้นที่ส่วนรวมที่ทำให้มีการแสดงออกซึ่งอำนาจ และความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของตนเอง โดยอาศัยเวทีการชงชิงการให้ความหมาย ทั้งในการจัดกิจกรรมต่างๆ การรณรงค์ต่อสาธารณะต่างๆ เช่น การสืบชะตาแม่น้ำปิง การปล่อยพันธุ์ปลา การล่องเรือท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือผ่านกิจกรรมการประชุม หรือการจัดงานนิทรรศการเชิงวิชาการของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ก่อน พ.ศ. 2535 – 2536

ระบบคิดของชมรมรักแม่ปิง ในช่วงที่ก่อตัวทำงานช่วงแรกเริ่ม เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร (resource conservation) ที่เน้นการอนุรักษ์ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในภายหลัง และแนวความคิดเกี่ยวกับการสงวนรักษา (preservation) ที่เน้นการเก็บรักษาพื้นที่ธรรมชาติไว้ด้วยเหตุผลทางด้านจิตวิญญาณและสุนทรียภาพ โดยเฉพาะการรักษาสภาพของริมฝั่งแม่น้ำปิงไว้ไม่ให้ใครบุกรุก หรือทำลายลงไปมากกว่านี้ ในขณะที่ แนวทางในการอนุรักษ์ จำเป็นต้องครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยการแก้ไขปัญหาต้องเริ่มจากต้นเหตุ เช่น การให้การศึกษา การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงคุณภาพหรือการฟื้นฟูสภาพ การลดอัตราการเสื่อมสูญ อันเป็นวิธีการจัดการโดยตรงเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมต้องเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วเกินไป อันเป็นแนวทางในการอนุรักษ์อย่างหนึ่ง ที่ชมรมรักแม่ปิงได้กระทำอยู่ในเวลานั้น ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดทำโครงการ “รักแม่ปิง อย่าทิ้งขยะ” โดยใช้เรือออกเก็บขยะในแม่น้ำปิง

และออกประกาศเชิญชวนให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำปิงให้ช่วยกันรักษาความสะอาดของแม่น้ำปิงอย่างต่อเนื่อง

สำหรับระบบคุณค่าของแม่น้ำปิง ที่ชมรมรักแม่น้ำปิงได้สะท้อนออกมานั้น เห็นว่า มีทั้งคุณค่าทั้งด้านอรรถประโยชน์ เช่น การพึ่งพิงแม่น้ำปิงของประชาชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง การผันน้ำเข้าสู่เรือกสวน ไร่นา และคุณค่าที่ไม่ใช่อรรถประโยชน์ เช่น คุณทรียภาพความงามของแม่น้ำปิง ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนสองฝั่งแม่น้ำปิง ที่กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่สืบทอดวิถีชีวิตของผู้คนมาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสะท้อนออกมาจากบทกวี "รักแม่ปิง" ที่เขียนไว้ว่า

อดีตกาล... แม่ปิงคือสายธารที่บริสุทธิ์

ไร้ราศีดาว...เหมือนหนึ่งไขในหิน

หล่อเลี้ยงชีพ...สัตว์...คน...ในแผ่นดิน

บรรพบุรุษรุ่งเรืองมา

อาณาจักรล้านนาไทย...ร่มเย็น

เป็นเมืองอยู่ข้าวอยู่น้ำ

ปัจจุบันกาล... นายทุนอิทธิพลหาญกล้า ...โล่รุกร้าแม่ปิง

ลูกหลานทิ้งขยะ สิ่งปฏิญญกลดเกลื่อน

แม่ปิง..เริ่มสะอื้น

สลักคราบควาสังปฏิญญ

ปลาเล็ก... ปลาน้อย...เตลิดหนีตาย

แม่..สัตว์ยังรักชีวิต เหมือนท่าน

อนาคตกาล... ถ้าหากเป็นเช่นปัจจุบันกาล

ลูกหลานจะเหลืออะไร... เป็นมรดกกรรมชาติ

"ตื่นเถิดหมูเฮฮา" พี่น้องชาวนครพิงค์

รักแม่ปิง... กันทุกคน

ไม่ทำในสิ่งตรงข้าม

มุ่งไขว่คว้าพยายาม ให้แม่ปิงสะอาด

ปราศจากมลพิษ.. นิรันดรกาล... (อนันต์ คุณยศยิ่ง, 2538)

พ.ศ. 2536 – 2538

ขบวนการนี้ให้ความสำคัญกับ “ท้องถิ่น” หรือถิ่นที่อยู่อาศัย ที่กลายเป็นอุดมการณ์ร่วมกัน เพื่อท้องถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเอง กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นการทำงานเพื่อสาธารณะ หรือการดูแล “ของหน้าหมู่บ้าน” ที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคมโดยภาพรวม การสะท้อนภาพ แห่งความคิดและความหมายของกลุ่ม ผ่านวิธีการสื่อสารรูปแบบต่างๆ จึงสะท้อนภาพของความ เชื่อพื้นฐานในการรักท้องถิ่นเป็นทุนเดิม ผสมผสานกับอุดมการณ์ทางนิเวศนิยม จึงสะท้อนออกมาผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ ในการรณรงค์ เช่น แผ่นป้ายคัดท์เอาท์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ หรือการจัด พิมพ์เลื่อยืด สติกเกอร์ในการรณรงค์ เช่น “เรารักแม่น้ำปิง” “รักษ์แม่น้ำปิง อย่าทิ้งขยะ” “รักษาลำ นานาให้เขียว รักษาแม่ปิงให้ใส” “เฉลิมฉลองเชียงใหม่ 700 ปี ด้วยการฟื้นฟูน้ำปิงให้สองฝั่งเป็นพื้นที่ สาธารณะ” เป็นต้น อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม ที่สะท้อนออกมาในช่วงของการเคลื่อนไหว ที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่องของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม เห็นได้ชัดจากบทกวี ของ ทพ. อุทัยวรรณ กาญจนกามล ซึ่งเป็นผู้นำขององค์กรในเวลานั้น ว่า

“ปัญหาของเชียงใหม่ ใหญ่หลวงนัก	กระแสหลักพัฒนานำฉนวน
ต้องสร้างฐานอำนาจประชาชน	ให้หลุดพ้นบ่วงจัดพัฒนา
ต้องแปรเปลี่ยนแนวคิด แนวทางใหม่	ปฏิรูปกลไกให้ก้าวหน้า
เชื่อมประสานเครือข่าย ไม่นิ่งช้า	มองปัญหาแจ่มชัดเข้าจัดแจง
จากที่เคยเงียบงันประชันเสียง	มาร้อยเรียงผู้คน ทุกหนแห่ง
เข้าจัดการปัญหาความขัดแย้ง	ต้องกล้าแกร่งทั้งชีวิตและจิตใจ
เมื่อไซ้ตรวน ตรึงผูก ถูกกระชาก	เสียงแห่งความทุกข์ยากก็ยิ่งใหญ่
สว่างแวบแปลบ พรวดมาไรไร	ก็รู้ว่าทางยังพอมี
กลางสังคมอุปถัมภ์อำนาจรัฐ	รากเหง้าถอดตระหวัดอยู่ทุกที่
ผูกซึ่งตรึงตราประดามี	ประชาชีอ่อนล้าใจอาดูร
แสวงหาแนวทางอย่างสันติ	เป็นอริต่ออำนาจรวมศูนย์
ให้ความเชื่อเพื่อ เกื้อกูล	เพิ่มพูนความหวัง กำลังใจ
เพื่อลบรอยคราบน้ำตาลประชาราษฎร์	ขอประกาศมรรคายังใหญ่
องค์กรเอกชน เกรียงไกร	ก้าวไปกับมหาประชาชน”

(อุทัยวรรณ กาญจนกามล, 2535)

บทกวีนี้สะท้อนให้เห็นถึง จุดยืนและอุดมการณ์ ขององค์กรที่ต้องยืนอยู่ท่ามกลางความ ขัดแย้ง และแรงกดดันที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนในแนวทางการต่อสู้แบบเผชิญหน้า เพื่อเรียกร้อง

รณรงค์ เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น ที่มีทิศทางในการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการคืนอำนาจสู่ประชาชน ในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยมองว่า รากเหง้าแห่งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมก็ไม่ต่างไปจาก ปัญหาทางการเมือง ที่มีการรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง และการขาดพลังแห่งการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้น การเคลื่อนไหวขององค์กรในหัวเวลายนี้ จึงสะท้อนถึงอุดมการณ์ แบบท้องถิ่นนิยม เป็นหลัก

นอกจากนี้ ความเชื่อพื้นฐานของการรวมตัวกันของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิง และสิ่งแวดล้อมนั้น มีความเชื่อมั่นว่า ผู้คนมีจิตสำนึกสาธารณะเป็นทุนเดิม มีความรักถิ่นฐานเป็น พื้นฐานอยู่แล้ว หากมีการเข้าถึงในเชิงบวก มีการให้กำลังใจทางสังคม (Social support) จะทำให้ สังคมนั้นเกิดพลัง โดยเฉพาะการสร้างสรรคเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลุ่มมีความ เชื่อมั่นว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ถือเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ และเป็นรากฐานของการพัฒนา คุณภาพชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น เป้าหมายเบื้องต้นของการดำเนินงานคือ การที่ประชาชนที่อยู่ ทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำ ที่ได้ใช้ประโยชน์จากลำน้ำ ให้ดูแลและหยุดยั้งการกระทำล่วงล้ำแม่น้ำปิง และไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำ แต่ทว่าเป้าหมายในระยะยาวนั้นมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่า เป้าหมายแรกมากนัก นั่นคือ การรณรงค์จนทำให้ประชาชนทั่วไปและส่วนราชการเกิดมีจิตสำนึก สาธารณะต่อสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. 2538 – 2544

นับตั้งแต่ ดร.วสันต์ จอมภักดี ได้เข้ามารับผิดชอบในการนำองค์กร ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในกิจกรรมการดำเนินงาน ที่มีการเพิ่มพื้นที่ทางสังคม โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือไปยัง กลุ่มพันธมิตรทางสิ่งแวดล้อมกลุ่มอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น โดยการขยายแนวร่วมไปยังชุมชนที่อยู่ ต่างอำเภอ ทั่วบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ อย่างอำเภอเชียงดาว หรือพื้นที่บริเวณตอนปลายของจังหวัด และยังรวมไปถึงพื้นที่ของจังหวัดลำพูนด้วย โดยมีเป้าหมายในการทำงานในพื้นที่ที่เป็นบริบทของ กลุ่มน้ำแม่ปิง ที่ครอบคลุมถึงกลุ่มน้ำสาขาด้วย ทั้งนี้เพราะปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่า ในพื้นที่กลุ่มน้ำแม่ปิง และกลุ่มน้ำสาขาได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรากฐาน การดำรงชีวิต ต่อระบบการผลิต และวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนกลุ่มน้ำปิงอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ ความมั่นคงทางการผลิต ทางเศรษฐกิจ และสังคมของคนใน พื้นที่กลุ่มน้ำต่างๆ ทางตอนใต้อย่างกว้างขวาง

ระบบคิดขององค์กร ในหัวเวลายนี้จึงมีความเชื่อมโยง ไม่เฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมเฉพาะ ที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงเท่านั้น แต่ได้มองถึงองค์รวม ภาพรวมของปัญหาทั้งหมด รวมทั้งต้นเหตุของ ปัญหาด้วย เช่น การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ส่งผลกระทบต่อสภาวะของสายน้ำ

ที่ลดลงในฤดูแล้ง และท่วมหลากอย่างรวดเร็วในฤดูฝน เนื่องจากไม่มีป่าคอยดูดซับกักเก็บน้ำไว้เป็นต้น การมองความหมายของทรัพยากรป่าไม้เป็นธรรมชาติ ที่มีคุณค่านานาประการให้แก่ผู้คน เพราะเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธาร แหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ไว้ด้วย ดังพระราชเสาวนีย์ของพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ว่า “ฉันจะเป็นป่า ที่ถวายเป็นความจงรักภักดีแก่น้ำ” โดยเปรียบเทียบพระองค์เป็นป่า ที่จะสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดฝนตกลงมาเป็นน้ำ ที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตผู้คน ซึ่งเปรียบประดุจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นน้ำ ที่มีพระคุณอย่างยิ่งใหญ่ต่อชีวิตของมวลมนุษยชาติที่ต้องพึ่งพิงอาศัยตลอดมา

จากพระราชเสาวนีย์นี้ กลายเป็นสิ่งที่องค์กรได้ยึดมั่นเป็นคำขวัญหลักในปัจจุบัน เพราะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของน้ำกับป่าที่เป็นสิ่งคู่กัน จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้ การทำงานในบริบทของลุ่มน้ำ จึงต้องมองธรรมชาติเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยง และมีความสัมพันธ์ต่อกัน ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงในระดับโลกด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงมีการพยายามยกเหตุการณ์ทางธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการจัดเวทีทางวิชาการต่างๆ เช่น ในฤดูแล้ง เมื่อเกิดไฟป่า ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง เนื่องจากว่า ป่าขาดความชุ่มชื้นลงไป เพราะขาดน้ำ พื้นที่ป่าต้นน้ำสูญเสียความสามารถในการกักเก็บน้ำไป เมื่อหมดฤดูแล้ง ฝนตกหนัก ก็จะเกิดการพังทลายของหน้าดิน กลายเป็นภาวะของน้ำท่วม เป็นอุทกภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏอยู่ในทั่วโลก อยู่ในเวลานี้ ซึ่งในมุมมองทางด้านแนวคิดด้านนิเวศน์ จึงจำเป็นต้องคิดในระดับกว้าง แต่มุ่งปฏิบัติการในท้องถิ่น หรือการห่วงใยโลกกว้าง สรรค์สร้างท้องถิ่น “Think Globally, Act Locally” นั่นเอง

นอกจากนี้ ยังมีแนวความคิดแบบพุทธในสังคมไทย ที่ให้ความสำคัญแก่การรักษาพื้นที่ธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวความคิดทางศีลธรรม การทำงานด้านการอนุรักษ์ก็เหมือนกับการปิดทองหลังพระ โดย ดร.วสันต์ จอมภักดี ได้ยอมรับว่า การออกไปทำงานด้านการอนุรักษ์ ก็เหมือนกับการที่พระพุทธเจ้าได้มอบหมายให้พระภิกษุสงฆ์ออกจาริกแสวงบุญ เพื่อเผยแผ่ศาสนา เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชน เพื่อความเกื้อกูลต่อโลก และสรรพสัตว์ทั้งหลาย หรือเพื่อให้เกิดความสุขแก่สรรพชีวิตนั่นเอง ดังนั้น การช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในภาคปฏิบัติก็เปรียบเสมือนการบำเพ็ญเพียรในการเจริญรอยตามองค์พระศาสดา สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขต่อมหาชน นั่นเอง

แนวความคิดด้านจริยธรรม ทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในแนวพระพุทธศาสนา จึงมีความหมายอย่างยิ่งต่อการส่งเสริม และการแพร่กระจายจิตสำนึกใหม่ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมขององค์กร โดยเฉพาะการรักษาพื้นที่ป่าไม้ ที่เป็นป่าต้นน้ำดังที่ในพระไตรปิฎกได้มีว่า

“การเว้นจากการทำลายพืชและต้นไม้” เป็นทั้งจุกุศลและมัชฌิมกุศล อันเป็นธรรมมะที่พระพุทธองค์ทรงถือปฏิบัติ และได้รับการสรรเสริญอย่างยิ่ง โดยได้ตรัสแสดงไว้ในพรหมชาลสูตร ที่นิคม ลีลชนธวัคค์ (สูตรว่าด้วยชายอันประเสริฐ, พระไตรปิฎกเล่มที่ 9)

นอกจากนี้ ในมงคล 38 ประการ ต้นไม้ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงไว้ในมงคลสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ 25 ว่า “...การอยู่อาศัยในถิ่นที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นอุดมมงคลอันสูงสุด...” (...ปฏิรูปเทสวาโส จ...เอตมมม คลมุตตม...))

ดังนั้น องค์กรจึงได้ยืนยันอยู่ตลอดมา ถึงความสำคัญของป่าไม้ที่เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธาร ที่นอกเหนือจากความจริงทางวิทยาศาสตร์แล้ว ยังมีคุณค่าทางด้านจิตวิญญาณอีกด้วย ดังคำกล่าวของ ดร.วสันต์ จอมภักดีที่ว่า

“ในช่วงฤดูฝน เราจะสังเกตโดยไม่ยากว่า ป่าไม้มีแรงดึงดูดและอิทธิพลในการดึงดูดเมฆฝนให้ไปตกในบริเวณนั้นมาก เนื่องจากมีความชุ่มชื้น และมีความเย็นที่จะทำให้ไอน้ำกลั่นตัวเป็นเมฆฝนได้ เราจึงสามารถบอกได้ว่า น้ำที่ไหลออกจากป่ามาจากฝนที่ตกนั้น แต่ถ้าสังเกตให้ดีในช่วงฤดูแล้ง ไม่มีฝนตกเลย แต่ทำไมบริเวณตาน้ำ หรือต้นน้ำ จึงมีน้ำไหลรินออกมาเป็นลำธารอยู่ตลอดเวลา ตลอดทั้งปี ก็แสดงว่า ป่าไม้ที่ชุ่มชื้น จะคอยดูดซับน้ำเอาไว้ แล้วค่อยระบายออกมาภายหลัง ประมาณว่า ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งๆ จะสามารถเก็บกักรักษาน้ำที่ตกมาจากฝนได้เป็นเวลานานกว่า 4-5 เดือน เลยทีเดียว ป่าไม้จึงมีความหมายต่อการดำรงอยู่ของน้ำ และชีวิตของมนุษย์มาก เราจึงควรต้องช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารไว้ด้วย ไม่ให้ถูกบุกรุกทำลายลงไป ดังนั้น ถ้าเปรียบว่า น้ำคือร่างกายของเรา ป่าก็ไม่ต่างจากจิตวิญญาณที่เป็นองค์ประกอบของชีวิตของเราเช่นกัน”

พระพุทธศาสนา ที่มีทำที่ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อแนวคิดขององค์กร มีสาระสำคัญคือ การที่พระพุทธศาสนาองธรรมชาติเป็นที่ร่นรมย์ สอนให้มองเห็นและชื่นชมในความงามของธรรมชาติ และมีความสุขในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ดังนั้น ถ้าจะอนุรักษ์ธรรมชาติ ก็ต้องเกิดความรักในธรรมชาติเสียก่อน นอกจากนี้ ยังต้องเห็นสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติ เป็นเพื่อนร่วมกฎธรรมชาติอันเดียวกับตน จึงต้องมีเมตตาปรารถนาดี มีไมตรีต่อกัน เป็นไปตามหลักอนัตตา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกันทั้งสิ้น และสุดท้ายคือ การมองธรรมชาติ

เป็นสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าเกื้อกูลต่อการพัฒนาตนเองของมนุษย์ เช่น ภาพของสิ่งทั้งหลายที่ดำรงอยู่ตามธรรมชาติ เกื้อหนุนให้เกิดปัญญา มองเห็นความจริงของโลกและชีวิต ท่าทีเหล่านี้ตรงกับแนวคิดขององค์กร ว่าจะทำให้พฤติกรรมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะพลิกจากความเป็นปฏิปักษ์ ในการที่จะพิชิต ช่มเหง รังแก เอาัดเอาเปรียบธรรมชาติมาสู่ความเป็นมิตร ความเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันด้วยดีในที่สุด ดังนั้น โนแง่ของการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่ต้นน้ำ องค์กรจึงมีฐานะที่เป็นพันธมิตรที่สำคัญของมูลนิธิธรรมนาถ ซึ่งได้ดำเนินการในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ในเขตต้นน้ำอย่างแข็งขันด้วย นอกเหนือจากนี้ ยังได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรให้กับองค์กรอื่นๆ ในการนำเอาแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังเช่น ศูนย์พุทธธรรมหนองสอ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ได้เชิญให้ไปเป็นวิทยากรบรรยายในหัวข้อเรื่อง “พระพุทธศาสนากับสิ่งแวดล้อม” และนำเอานิทรรศการ โครงการพิทักษ์และพัฒนาสภาพริมฝั่งแม่น้ำปิงไปจัดการแสดงด้วย

ในเวลาต่อมา เมื่อได้ทำงานร่วมกันกับชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่าง อบต. หรือ กลุ่มเครือข่ายพันธมิตรด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ในลักษณะของความเป็นพหุภาคี คือมีความหลากหลาย เป็นเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวาง ก็เกิดเป็นอุดมการณ์ประชาสังคม โดยความเป็นประชาสังคม ที่เกิดขึ้นจึงมีหลากหลาย ทั้งในเชิงพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ ในบริบทที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำด้วยกัน และทั้งของเขตในเชิงกายภาพ เช่น อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน ย่าน หรือละแวกบ้าน ตลอดจนมีความเป็นชุมชนที่การรวมกลุ่มที่ได้ถือกำเนิดและเติบโตบนพื้นฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคี อันเป็นความสัมพันธ์กันในแนวราบ และเป็นพื้นฐานของพลังในทางความร่วมมือมากกว่าการนำไปสู่ความแตกแยก และใช้อำนาจ นอกจากนี้ ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจิตสำนึกสาธารณะ ที่มีความเป็นธรรมชาติ และอยู่บนเงื่อนไขของจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (public consciousness) ที่ไม่ใช่การจัดตั้งโดยอาศัยกลไกอำนาจรัฐ อันเป็นจิตสำนึกที่เกิดจากการที่ได้เห็นวิกฤตร่วมกัน (community by crisis) นั่นเอง (อนุชาติ พวงลำลี้ และวีรบุรณ วิสารทสกุล, 2540)

นอกจากนี้ ขบวนการยังได้ให้ความหมายผ่านความเชื่อทางด้านพิธีกรรม ประเพณี เพื่อให้เกิดคุณค่าร่วมกัน และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมล้านนาที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำปิง ผ่านระบบภูมิปัญญา ความเชื่อ ที่มีความผูกพันกันระหว่างผู้คนกับสายน้ำ และจากสายน้ำแม่ปิงที่กระจายวัฒนธรรมล้านนาไปยังถิ่นอื่น รวมทั้งรับวัฒนธรรมจากถิ่นอื่นเข้ามายังดินแดนล้านนา ในสังคมแห่งพลังน้ำ (Hydraulic Society) ที่มนุษย์ต้องพึ่งพิงแหล่งน้ำเพื่อการดำรงชีพ แม่น้ำปิงจึงมีคุณค่าและความหมาย ทั้งในเชิงวัฒนธรรมและความเป็นแม่น้ำที่ให้กำเนิดบุตร เป็น “แม่ผู้ปราณี

เชื้ออาหารตอลูกที่เป็นประชาชนที่พึ่งพาอาศัย เป็นแหล่งเลี้ยงชีพอยู่จวบจนถึงปัจจุบัน" ดังนั้น การสืบสานประเพณี และวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ จึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ของขบวนการ ด้วยการจัดพิธีสืบชะตาไหว้สาแม่น้ำปิงขึ้น ซึ่งนอกจากคนในชุมชนที่เข้ามาร่วมงานแล้ว ยังมีส่วนราชการ นักวิชาการ กลุ่มเยาวชน และประชาชนจากพื้นที่ต่างๆ เข้ามาร่วมและสมทบทุน เพื่อร่วมทำบุญในการสืบชะตาแม่น้ำปิงอีกด้วย ทำให้เกิดเป็นกำลังใจให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรม และเกิดทุนสะสมเป็นกองกลางในการดำเนินงานต่อไป กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเหล่านี้ยังให้ความหมายในระบบการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้ยังได้มีกิจกรรมบูรณาการ ด้วยการฟื้นฟูกิจกรรม และนันทนาการทางน้ำ เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมทางประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น เช่น การแข่งมวยทะเล ว่ายน้ำ แข่งตีกลองแฉวง การล่องเรือ การฟื้นฟูประเพณีดำหัวผู้สูงอายุ เป็นต้น

5.5 กลไกและวิธีการทำงานของขบวนการ

การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อมในระยะแรก เป็นการรวมตัวขององค์กรทางสิ่งแวดล้อมกลุ่มต่างๆ เข้ามาร่วมดำเนินงานในรูปแบบขององค์กรอาสาสมัคร ไม่มีการจัดตั้งที่มีโครงสร้างที่ตายตัว เพียงแต่มีการประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดทำที่ต่อสภาพวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิง เป็นครั้งๆ ไปเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งองค์กรอย่างถาวร โดยการเข้ามารวมตัวขององค์กร 11 องค์กร ที่มีชมรมรักแม่ปิงและสิ่งแวดล้อมเป็นองค์กรหลักนั้น จึงได้มีการจัดโครงสร้างในรูปแบบของคณะกรรมการร่วม โดยกำหนดให้มีประธานขององค์กรที่เปรียบเสมือนกับผู้ประสานงานในความสัมพันธ์ทางแนวราบ การรวมตัวในการทำงานยังคงเป็นลักษณะหลวมๆ ไม่เป็นการผูกมัด เพียงแต่คณะกรรมการแต่ละคนจะต้องรู้ถึงบทบาทและแนวทางในการทำงานของตนเอง และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเลขานุการ เป็นต้น การที่ไม่มีโครงสร้างที่ใหญ่โตจนเกินไปขององค์กร ได้ก่อให้เกิดความคล่องตัวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขององค์กร โดยเฉพาะในระยะแรกที่มีกิจกรรมการดำเนินการในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และต้องดำเนินการแสดงออกต่อการท้าทายอำนาจรัฐอยู่ตลอดเวลา ทำให้การขับเคลื่อนขององค์กรในแต่ละครั้งที่ผ่านมาไม่ตกเป็นเป้านิ่งให้กับฝ่ายตรงข้ามแต่อย่างใด

ในภายหลังเมื่อขบวนการมีความเติบโต และขยายเครือข่ายในการทำงานมากขึ้น ยังมีการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์เดิมคือ ความเป็นธรรมชาติในการทำงานที่มีความยืดหยุ่น และมีความเป็นประชาสังคมอยู่สูง ประเด็นในการขับเคลื่อนจึงมุ่งให้ความสำคัญกับเครือข่าย และการให้กลุ่มคณะทำงานที่เป็นอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากกว่าที่คณะกรรมการในระดับแกนนำจะต้องลงมือทำกิจกรรมโครงการต่างๆ เองในทุกเรื่อง การดำเนินการเช่นนี้ได้ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ภายในขบวนการ ที่ทุกคนเกิดความรู้สึกที่เสมอภาคและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความผูกพันซึ่งกันและกันอย่างมาก

การดำเนินการของกิจกรรมในระยะแรก ยังเน้นในเรื่องของการระดมทุนจากภายในและเน้นที่ความประหยัดเป็นสำคัญ โดยมีการลงขันดำเนินการขององค์กรต่างๆ ที่มาร่วม เช่น องค์กรละหาร้อยถึงหนึ่งพันบาทต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมในแต่ละครั้งในระยะแรก ก็ทำให้พอมิทุนรอนในการจัดกิจกรรม เช่น พิมพ์ใบปลิวแถลงการณ์ การจัดการประชุม เป็นต้น ในเวลาต่อมาเมื่อองค์กรได้รับการยอมรับมากขึ้น และมีโครงการการอนุรักษ์แม่น้ำปิงที่ชัดเจนมากขึ้น จึงได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์กรอื่น เช่น ในปี พ.ศ. 2537 ได้รับงบประมาณสนับสนุนตลอดโครงการ ทั้งปี ในวงเงิน 250,000 บาท จากมูลนิธิเอเชีย เป็นต้น

องค์ประกอบเชิงยุทธศาสตร์ของขบวนการที่มีผลต่อการขับเคลื่อน ทิศทางในการแก้ไขปัญหา ตลอดมา นั่นคือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในองค์กร ที่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือทำอย่างแข็งขัน มีการสั่งสมองค์ความรู้ และความสามารถในการแสวงหาความรู้ ที่การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ หรือการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันในแต่ละครั้งของสมาชิกของขบวนการ ที่มีพื้นฐานของประสบการณ์จริง ต่อการสัมผัสสภาพปัญหาและลงมือทำกิจกรรมจริงในพื้นที่เป้าหมาย ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และคล่องตัว ก็เป็นพื้นฐานที่ดีขององค์กรของระบบและคนที่อยู่ในขบวนการ ระบบการจัดการเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ต้องมีขั้นตอนที่ยุ่งยากด้วยบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างผ่อนคลาย นอกจากนี้ยังมีการติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการติดต่อเชื่อมโยงกับเครือข่ายของขบวนการที่มีความร่วมมือที่ดีต่อกัน ดังนั้นช่องทางสื่อสารในรูปแบบต่างๆ จึงได้ถูกนำออกมาปฏิบัติอย่างมีความหมายผ่านบทบาทของสถาบันสื่อมวลชน การดำเนินงานของขบวนการจึงดูเหมือนมีความว่องไวต่อสถานการณ์ของปัญหา อันเนื่องมาจากความรวดเร็วให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านข้อมูลข่าวสาร และการได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน ผ่านทางการกระจายข่าวสารด้วยการออกแถลงการณ์ การเปิดแถลงข่าว การไปยื่นหนังสือเรียกร้อง หรือการจัดกิจกรรมโดยเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วม นับเป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมีความหมายอย่างยิ่งต่อ

ขบวนการประชาสังคม ที่จะนำไปสู่การถ่ายเทของข้อมูลข่าวสาร และการรับรู้อย่างเท่าเทียมกับของคนในสังคม

สำหรับกิจกรรมในการดำเนินงานขององค์กร ได้คำนึงถึงความต่อเนื่องที่เป็นพลวัต ในตลาดทั้งปี ที่จะผลักดันกิจกรรมให้ออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นจาก

- เดือนธันวาคม วันที่ 4 ธันวาคม ของทุกปี เป็นวันสิ่งแวดล้อมไทย ก็จัดกิจกรรม นิทรรศการขององค์กร และร่วมกับองค์กรอื่นๆ จัดงาน เพื่อเทิดพระเกียรติ 5 ธันวาคม มหาราชด้วย
- เดือนมีนาคม วันที่ 22 มีนาคม เป็นวันน้ำโลก ซึ่งองค์กรสหประชาชาติเป็นผู้กำหนด วันนี้ขึ้นมา องค์กรก็จะจัดกิจกรรม โดยจัดนิทรรศการ การพิทักษ์แม่น้ำปิงอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องในงานดังกล่าว
- เดือน เมษายน วันที่ 9-11 เมษายน จัดกิจกรรมสืบชะตาแม่น้ำปิง "สืบสานวิถีชีวิต ริมฝั่งปิง" และวันที่ 13-15 เมษายน เป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์ จัดกิจกรรมในการ รณรงค์ใช้น้ำอย่างประหยัด และรู้ถึงคุณค่าของน้ำ
- เดือนมิถุนายน วันที่ 4 มิถุนายน วันสิ่งแวดล้อมโลก จัดกิจกรรมที่เน้นการดูแลรักษา คุณภาพของแหล่งน้ำ ร่วมกับองค์กรที่ภาครัฐและเอกชน
- เดือน กันยายน วันที่ 18 กันยายน วันอนุรักษ์ และพัฒนาแม่น้ำ คู คลอง แห่งชาติ จัด กิจกรรมร่วมกับเครือข่าย จัดกิจกรรมการพัฒนาแม่น้ำ คูคลอง และจัดการศึกษาดู งานพื้นที่แม่น้ำปิง และคูคลองต่างๆ
- เดือน พฤศจิกายน เป็นเดือนแห่งเทศกาลลอยกระทง จัดกิจกรรมในการรณรงค์ให้เกิด การเคารพและรู้คุณค่าของแม่น้ำปิง ในช่วงแห่งการจัดประเพณีนี้บูชาพระแม่คงคา

การหมุนเวียนในการจัดกิจกรรมเช่นนี้ในทุกๆ ปี ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของคณะกรรมการและคณะทำงานขององค์กร โดยได้มีการจัดการประชุมของคณะทำงานของ ค.อ.ป.ส. ในทุกเดือน เพื่อวางแผนการทำงานในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป็นการประชุมภายในองค์กรและการประชุมร่วมกับองค์กรอื่นในฐานะองค์กรร่วมมาจัด ตลอดจนการรับฟัง ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำงานกับผู้ร่วมงาน เพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สำหรับคณะกรรมการของ ค.อ.ป.ส. เอง ได้จัดให้มีการประชุมในทุกไตรมาส คือ ทุก 3 เดือน จะมีการประชุม 1 ครั้ง นอกเหนือจากการจัดประชุมเครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบล / เทศบาล ในการพิทักษ์แม่น้ำปิง ซึ่งได้จัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนการทำงานระหว่างกัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งในการร่วมมือกัน ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน

ในการอนุรักษ์แม่น้ำปิง และการจัดประชุมเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ประจำชุมชน ที่จัดขึ้นหลายครั้งในหนึ่งปี เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างกัน ในการอนุรักษ์ แม่น้ำปิง และสิ่งแวดล้อม พร้อมกันนี้ยังได้มีการเชิญผู้แทนองค์กรลุ่มน้ำ วัง ยม น่าน เข้าร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วย การประชุมดังกล่าวทำให้ได้รับความคิดเห็นในการทำงานอนุรักษ์ แม่น้ำปิง และสิ่งแวดล้อม และทำให้เครือข่ายอาสาสมัครมีความเข้มแข็ง และมีความมั่นใจในการ ทำงานมากขึ้น จากความรู้ใหม่ๆ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานระหว่างกัน นอกจากนี้ อาสาสมัครยังได้รับการพัฒนาตนเองในการทำหน้าที่อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย

นอกเหนือจากที่ ค.อ.ป.ส. ยังได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจตลอดทั้งปี อาทิเช่น

- กิจกรรมการล่องเรือให้เห็นสภาพปัญหาที่แท้จริง “ล่องสายธาร สืบสานแม่ระมิงค์” ที่นอกเหนือจากการศึกษาสภาพปัญหา ยังมีการบรรยายให้ความรู้ด้านชุมชน ประวัติศาสตร์ และ สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ทรัพยากรแม่น้ำสายหลักของท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ สถาบันการศึกษาต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถ นำไปประยุกต์เชื่อมต่อการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน และการจัดกิจกรรม สิ่งแวดล้อมศึกษาที่เชื่อมโยงกับชุมชนได้

- การจัดค่ายเยาวชนพิทักษ์แม่น้ำปิงอย่างต่อเนื่อง และร่วมมือในการจัดกิจกรรม ร่วมกับหน่วยงานอื่นอย่างใกล้ชิด เช่น การจัดประชุมเพื่อปรับปรุงหลักสูตร “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แม่น้ำปิงของเรา” กับคณะอาจารย์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 และการจัด ค่ายเยาวชนรักษ์น้ำ ร่วมกับกรมการขนส่งทางน้ำ และพาณิชย์นาวี เป็นต้น

- การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแม่น้ำปิงฯ ได้สนับสนุนด้านงบประมาณที่อำเภอเชียงดาว และ การจัดทำระหัดวิดน้ำ (หลุก) ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผันน้ำเข้าไร่นาในฤดูแล้งของคน ลุ่มน้ำปิง แทนหลุกอันเดิมที่ถูกกระแสน้ำพัดพังไป

- การจัดทำศูนย์ศึกษาธรรมชาติในแม่น้ำปิง และส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ โดย ชุมชนเป็นเจ้าของ และการจัดทำเส้นทางจุดศึกษาระบบนิเวศริมฝั่งแม่น้ำปิง โดยเฉพาะในพื้นที่ ของตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง และตำบลฟ้าสาม อำเภอเมืองเชียงใหม่

ความร่วมมือของพหุภาคีที่มีความหลากหลายของกลุ่มองค์กรต่างๆ ในการอนุรักษ์แม่น้ำปิง โดยการผลักดันของ ค.อ.ป.ส. เห็นได้ชัดในกิจกรรมโครงการ “วันอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำคูคลอง แห่งชาติ” ซึ่งได้จัดเป็นกิจกรรมประจำปีอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2544 การดำเนินการ ร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นก็เพื่อทำให้เกิดการประสานความร่วมมือให้การดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อเป็นการรณรงค์ให้แม่น้ำคูคลอง ลำห้วย ลำธาร หนองบึง

และแหล่งน้ำต่างๆ มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งในด้านคุณภาพน้ำ ระบบนิเวศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนคงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำที่เหมาะสมเอาไว้ โดยการจัดกิจกรรมครั้งนี้ มีคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม (ค.อ.ป.ส.) และสมาคมที่ปรึกษาสิ่งแวดล้อมไทย (สท.สท.) โดยการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่าได้รับความร่วมมือจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างหลากหลาย ดังต่อไปนี้

องค์กรภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค 1 กรมทรัพยากรน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 1 สำนักงานขนส่งทางน้ำที่ 1 สาขา เชียงใหม่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดเชียงใหม่ สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 16 สำนักงานป่าไม้ จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานชลประทานที่ 1 กรมชลประทาน สำนักงานประปาเชียงใหม่

องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนคร เชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลฟ้าฮ่าม

องค์กรทางวิชาการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย (วิทยาเขตล้านนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยาเขตล้านนา)

องค์กรเครือข่าย ได้แก่ โครงการนักสืบสายน้ำ เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จังหวัดเชียงใหม่ เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม จังหวัดลำพูน

องค์กรชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดเกต ชุมชนฟ้าฮ่าม ชุมชนวัดลังกา องค์กรภาคเอกชน ได้แก่ ชมรมจักรยานวันอาทิตย์ มูลนิธิสถาบันพัฒนาเมือง สมาคมที่ปรึกษาสิ่งแวดล้อมไทย มูลนิธิ ธรรมนาถ มูลนิธิวาย.เอ็ม.ซี.เอ เพื่อการพัฒนาภาคเหนือ

สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนเครือข่ายพัฒนาชุมชนกลุ่มแม่ปิงเชียงใหม่-ลำพูน มูลนิธิหม่อเสม พริ้งพวงแก้ว โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย โรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงเรียนพระหฤทัย โรงเรียนปวินสร้อยแยลวิทยาลัย โรงเรียนไชยโรจน์วิทยาลัย โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย

องค์กรเยาวชน ได้แก่ ศูนย์ศึกษารวมชาติปางแฟน เครือข่ายเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์แม่ ปิง องค์การธุรกิจ ได้แก่ ศูนย์การค้ากาดสวนแก้ว สโมสรรีลออนเชียงใหม่ แม่ปิง-แม่สา และ องค์กรที่ทำงานด้านประชาสังคมในท้องถิ่น ได้แก่ สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และประชาคม จังหวัดเชียงใหม่ องค์กรทางศาสนา ได้แก่ สมัชชาสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และคริสตจักรที่ 1

องค์กรต่างๆ เหล่านี้เข้ามาร่วมมือกันทำงาน โยการประสานงานของ ค.อ.ป.ส. โดยเข้ามา
ร่วมมือกันในรูปแบบที่เป็นพหุภาคีอย่างแท้จริง และเน้นไปที่หลักการของการเข้ามามีส่วนร่วมของ
องค์กรต่างๆ ทำให้นำไปสู่การเกิดขึ้นของโครงการพิทักษ์และฟื้นฟูสภาพแม่น้ำปิงอย่างมีส่วนร่วม
ของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ที่ดำเนินงานโดยคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและ
สิ่งแวดล้อม (ค.อ.ป.ส.) ร่วมกับสมาคมที่ปรึกษาสิ่งแวดล้อมไทย (สท.สท.) โดยการสนับสนุนของ
สำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำปิง ตั้งแต่อำเภอเชียงดาว
จนถึงอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 จนถึงเดือนกันยายน
พ.ศ. 2547 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 3 ปี ที่จะดำเนินการสร้างจิตสำนึก ความรู้ความเข้าใจเรื่องการ
ดูแลรักษาแม่น้ำลำธาร และทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นและเผยแพร่แนวความคิดให้มีการใช้
ประโยชน์จากพื้นที่ชายตลิ่งอย่างยั่งยืน โดยให้เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ชุมชนสามารถใช้
ร่วมกันได้ ในทุกชุมชนริมฝั่งแม่น้ำปิง และกระตุ้นให้หน่วยงานราชการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับ
การคุ้มครองแม่น้ำลำธารอย่างจริงจัง

5.6 การมีส่วนร่วม การสร้างสรรค์ ของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำปิง

จากสถานการณ์แม่น้ำปิงที่ได้เกิดปัญหาขึ้น และส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยเฉพาะ
ในบริเวณพื้นที่ริมน้ำ และชุมชนที่เคยได้อาศัยแม่น้ำปิงในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอาหาร การใช้
น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ทำให้ชุมชนและองค์กรการปกครอง
ท้องถิ่นหลายแห่งเข้ามามีส่วนร่วมกับขบวนการในฐานะเครือข่ายในการฟื้นฟูอนุรักษ์และรณรงค์
ผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งชุมชนและองค์กรท้องถิ่นที่เป็น
ตัวอย่างในการจัดการแก้ไขปัญหาแม่น้ำปิงได้แก่

ชุมชนฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลฟ้าฮ่าม กลุ่ม
หนุ่มสาว กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ สภาวัฒนธรรมตำบลฟ้าฮ่าม ในเขตตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองเชียงใหม่
ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง ได้มีการร่วมกันทำกิจกรรมสืบชะตาแม่น้ำปิง
ปล่อยปลา ปลูกต้นไม้ ปรับภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำปิง ทำทางเดินเลียบริมฝั่งน้ำ ชาวบ้านในชุมชน
สามารถปลูกผักปลอดสารพิษในบริเวณพื้นที่ชายตลิ่งแม่น้ำปิง มีการกำหนดเขตพื้นที่ชายตลิ่ง
แม่น้ำปิงเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาและพืชพรรณต่างๆ มีการรักษาสภาพระบบนิเวศลำน้ำและ
ธรรมชาติให้คงสภาพเดิมให้มากที่สุด มีสวนสุขภาพให้คนในชุมชนมาออกกำลังกาย มีการรณรงค์
ในการรักษาสิ่งแวดล้อมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันสิ่งแวดล้อมโลกที่ผ่านมา

ชุมชนบ้านม่วงซ้อ อำเภอยางชุมน้อย ในเขตพื้นที่ต้นน้ำแม่ปิง อำเภอยางชุมน้อย เป็นชุมชนที่มีการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงสภาพธรรมชาติดั้งเดิมเช่นเดียวกับในอดีต มีการรักษา สภาพป่าต้นน้ำ โดยการบวชป่าและการจัดการแบบป่าชุมชน สำหรับการอนุรักษ์แม่น้ำปิงได้ทำ การปักแนวเขตบอพื้นที่ชายตลิ่งสาธารณะ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ ร่วมกัน โดยการปลูกพืชผักทำการเกษตร แต่ไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างถาวรวัตถุ

ชุมชนบ้านแม่ก้ำและเครือข่ายแม่น้ำปิง อำเภอสันป่าตอง ได้มีบทบาทในการ จัดการแม่น้ำปิง โดยการจัดเวทีแสดงความคิดเห็นและการทำประชาคม ในเรื่องปัญหาแม่น้ำปิง ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาการทิ้งขยะลงแม่น้ำปิง ปัญหาการบุกรุกที่ชายตลิ่ง เพื่อให้ชาวบ้าน เกิดความตระหนักและให้ผลต่อการร่วมมือในการจัดการแม่น้ำปิงต่อไป ซึ่งจากการเข้าร่วม กิจกรรมส่งผลให้ชาวบ้านเริ่มมีบทบาทเกี่ยวกับการจัดการแม่น้ำปิง เช่น การจัดนิทรรศการเผยแพร่ ความรู้และอุดมการณ์แก่ชาวบ้านใกล้เคียงที่เป็นเครือข่าย การฟื้นฟูประเพณีแข่งเรือและสืบชะตา แม่น้ำโดยทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นต้น

องค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย อำเภอสรรคบุรี มีชุมชนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวข้องกับ แม่น้ำปิงอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมการรณรงค์สร้างจิตสำนึก ได้แก่ การจัดพิธีสืบชะตาไหว้สา แม่น้ำปิง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำปิง พระสงฆ์และประชาชนตำบลสันทรายที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึก ให้ระลึกถึงบุญคุณของแม่น้ำ การดำเนิน "โครงการคืนธรรมชาติสู่ลำน้ำปิง" ร่วมกับกรมประมง โดยการปล่อยปลาที่มีองค์กรต่างๆ ทั้งในระดับตำบลระดับจังหวัดและประชาชนมาร่วมงาน พร้อมทั้งประกาศเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ประจำตำบลสันทราย ณ บริเวณชายตลิ่งแม่น้ำปิง ระยะทาง 1 กิโลเมตร เพื่อให้เกิดสภาพธรรมชาติและร่มรื่น เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้คนผูกพันกับสายน้ำ เช่น ประเพณีเย็บ (ลอยกระทง) ของชุมชน ประเพณีแข่งเรือของกลุ่มหนุ่มสาวในชุมชน ประเพณีรดน้ำดำหัวในช่วง สงกรานต์หรือปีใหม่เมือง เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมการเฝ้าระวัง โดยมีกลุ่มอาสาสมัคร พิทักษ์แม่น้ำปิงประจำตำบลสันทรายออกตรวจตราการบุกรุก การทิ้งขยะ ของเสียและสิ่งปฏิกูลลง ลำน้ำปิง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ได้เป็นตัวอย่างสำหรับชุมชนในท้องถิ่นอื่นๆ ในการร่วมอนุรักษ์และ ฟื้นฟูสภาพแม่น้ำปิงด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้นยังสถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานราชการได้ให้ ความสนใจร่วมจัดการแม่น้ำปิง ได้แก่

- การจัดทำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนระดับมัธยม เช่น โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย โรงเรียนไชยโรจนวิทยา และโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ในเขตอำเภอเมือง โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม ในเขตอำเภอเชียงดาว เพื่อให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนโดยเฉพาะเรื่องการจัดการน้ำเบื้องต้น
- การจัดกิจกรรมสัมมนา และกิจกรรมทางสังคม นิทรรศการเกี่ยวกับการจัดการแม่น้ำปิงของกลุ่มองค์กรอิสระ ได้แก่ YMCA เครือข่ายอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อม (ค.อ.ป.ส.) คริสตจักรที่ 1 เพื่อรณรงค์และเผยแพร่ให้ประชาชนเกิดความตระหนักต่อปัญหาแม่น้ำปิง พร้อมทั้งร่วมแก้ไขปัญห
- การให้การสนับสนุนและร่วมจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายในการจัดการแม่น้ำปิงของหน่วยงานราชการในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง เช่น สำนักงานจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 10 เทศบาลนครเชียงใหม่ สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ กรมเจ้าท่า กรมชลประทานและกรมการผังเมือง เป็นต้น

5.7 ปัญหาและอุปสรรค ของขบวนการที่ส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในช่วงแรก เมื่อการรวมตัวยังเป็นการแก้ไขปัญหาวิกฤติเรื่องการบุกรุกแม่น้ำปิง เป็นเรื่องหลัก จึงต้องเผชิญหน้ากับกลุ่มต่างๆ ที่มีผลประโยชน์ต่อการใช้น้ำปิงในหลายรูปแบบ ทั้งการข่มขู่คุกคามทางตรงหรือทางอ้อม ที่หนักที่สุดก็คือ เหตุการณ์ที่กรรมการคนหนึ่งของขบวนการถูกลอบทำร้ายร่างกาย ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นการแน่ชัดว่าเป็นสาเหตุมาจากความเคลื่อนไหวในกรณีนี้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่ก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของขบวนการอยู่พอสมควร ที่จะต้องทำงานด้านความระมัดระวังในสวัสดิภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองมากขึ้น ในขณะที่มุมมองของส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับควมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหแม่น้ำปิง จะมีทัศนคติหรือมุมมองด้านลบต่อขบวนการอย่างชัดเจน จึงถูกฉายภาพว่าเป็นขบวนการก่อการร้ายทางด้านนิเวศ (eco-terrorism) ไปเลยทีเดียว ถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกหัวรุนแรง และคัดค้านหมดทุกเรื่องที่เป็นการพัฒนาบ้านเมือง เฉกเช่นเดียวกับที่ชมรมเพื่อเชียงใหม่ เคยถูกกล่าวหามาก่อนหน้านี้ ในกรณีของการคัดค้านโครงการก่อสร้างกระเช้าลอยฟ้าหรือการคัดค้านตึกสูงในเมือง อย่างไรก็ตาม ปฏิกริยาของสื่อมวลชนกลับให้การยอมรับความเคลื่อนไหวของขบวนการ และพยายามลบภาพการกล่าวหาเหล่านี้ออกไป ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจาก

ประเด็นความคิดในจิตสำนึกต่อการแก้ไขปัญหาของแม่น้ำปิงที่ตรงกันกับแนวทางที่ขบวนการกำลังเคลื่อนไหวอยู่ (จากการสัมภาษณ์แกนนำของ ค.อ.ป.ส., 2546)

ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งและเห็นได้ชัดเจนคือ การขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของแม่น้ำปิง เนื่องจากโครงสร้างการทำงานของระบบราชการไทยที่มีหน้าที่โดยตรงไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือองค์กรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการหรือจัดการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการรวมตัวของขบวนการเกิดขึ้นโดยสมัครใจไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย รวมทั้งไม่มีงบประมาณในการทำงานเหมือนกับส่วนราชการ ส่วนราชการทั้งจากส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเพิกเฉยต่อกระแสความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมของขบวนการในระยะแรก แต่ต่อมาภายหลังจากการที่มีการยื่นข้อเรียกร้อง ผลักดัน และเผชิญหน้ากันอยู่หลายครั้ง นำไปสู่การลงมาแก้ไขปัญหานั้นโดยตรงจากผู้มีอำนาจในระดับสูงของประเทศ จึงทำให้หน่วยงานราชการมีความอ่อนคลายท่าทีลง เปิดโอกาสให้ขบวนการได้เข้าไปมีส่วนร่วมได้มากขึ้น ตลอดจนการขับเคลื่อน ในภายหลังของขบวนการก็มีลักษณะของความยืดหยุ่น และลดทอนที่แข็งกร้าวลง เน้นแนวทางในการประนีประนอมมากขึ้นกว่าเดิม จึงทำให้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังไม่เท่ากับข้อเรียกร้องของขบวนการที่ต้องการมีบทบาทในการมีส่วนร่วมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ (จากการสัมภาษณ์แกนนำ ค.อ.ป.ส., พฤศจิกายน 2546)

ถ้าหากพิจารณาถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้ว ในการดำเนินงานใดของภาครัฐจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะในขั้นตอนของการตัดสินใจ (Decision Making) ควบคู่ไปกับขั้นตอนของการปฏิบัติการ (Implementation) หรือการดำเนินงาน และที่สำคัญจะต้องมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ด้วย ทั้งผลประโยชน์ด้านวัตถุทางด้านสังคม หรือด้านส่วนบุคคล สุดท้ายก็ควรให้เกิดการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดแก้ไขปัญหานี้ หรือให้มีบทบาทในทุกๆ เรื่อง ไม่ใช่คอยให้ปฏิบัติตามแต่เพียงอย่างเดียว (จอร์น. เอ็ม. โคเฮน และนอร์แมน ที. อีฟฮอฟฟ์, 1997)

ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ การที่วิถีชีวิตของผู้คนในเมืองที่ยังมีความเป็นเมืองสูงขึ้นไปเท่าใด ก็ยิ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่านั้น นอกจากจะมีความแตกต่างและมีความหลากหลายในวิถีชีวิตแล้ว กลุ่มคนที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางในการเปลี่ยนแปลงของเมืองส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มชนชั้นกลางที่มีสถานภาพในทางสังคม เช่น กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการประจำ กลุ่มนักธุรกิจ เป็นต้น แต่คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางต่างๆ มากนัก โดยเฉพาะคนที่มีสถานภาพที่ยากจนในชุมชนต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีบทบาทในการไปออกคะแนน

เสียงเลือกตั้งเท่านั้น ในขณะที่กลุ่มคนชั้นกลางเองก็มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกัน ทางสถานภาพทางสังคมค่อนข้างมาก การเคลื่อนไหวของขบวนการก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของผลิตผล จากคนชั้นกลางภายในเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการ ที่เป็นแกนนำ การออกมาเคลื่อนไหวใน เรื่องสิ่งแวดล้อมเมือง การรวมตัวของขบวนการจึงยังคงไม่เหนียวแน่นและขยายแนวร่วมสมาชิก ของขบวนการออกไปไม่ค่อยได้มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะในสภาพเศรษฐกิจที่ค่าครองชีพของคน ในเมืองสูงขึ้นมาก ทำให้คนในเมืองต่างมุ่งประกอบอาชีพของตน มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ และลด บทบาทในการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม (สัมภาษณ์ ดร.ศิริชัย นฤมิตรราชการ, ตุลาคม 2546)

นอกจากนี้อุปสรรคของขบวนการในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม ที่เป็นการรวมตัวกัน ทำงานของกลุ่มเอกชน ไม่ว่าจะเป็นนักพัฒนา องค์กรเอกชน นักวิชาการ นักศึกษา นักธุรกิจและ ผู้สนใจนั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการทำงาน และการขาดงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งต้องหาทางออกด้วยการระดมทุนจากภายใน และขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก แหล่งทุนต่างๆ ซึ่งในระยะแรกเป็นอุปสรรคอย่างมาก เนื่องจากองค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งใหม่ ยังไม่มีผลงานที่เป็นรูปธรรม จึงหาแนวร่วมผู้สนับสนุนได้ยาก และส่วนราชการในช่วงแรกก็ไม่ยอม ให้การสนับสนุน เนื่องจากความไม่วางใจที่มีต่อขบวนการ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคด้านนี้ได้รับการ คลี่คลายลงไปบ้าง เมื่อมีแหล่งทุนต่างประเทศจากองค์กรภาคประชาสังคมในต่างประเทศได้เห็น ความสำคัญ และให้การสนับสนุน เช่น มูลนิธิอาเซียน เป็นต้น ประกอบกับการทำงานที่มีเป้าหมาย ในการทำงานที่ชัดเจน และมีความยืดหยุ่นในการทำงาน เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย ระเบียบหรือขอบเขตหน้าที่ รวมทั้งอิทธิพลทางการเมืองเข้าครอบงำ ทำให้การขาดแคลน งบประมาณดำเนินงานไม่ได้เป็นอุปสรรคที่ใหญ่โตในการขับเคลื่อนพลังของขบวนการแต่อย่างใด

5.8 ผลของการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมเมืองของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์ แม่น้ำและสิ่งแวดล้อม

5.8.1 ผลการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏทางกายภาพ

- ผลการเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพของแม่น้ำปิง

จากความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องของขบวนการในเวลาที่ผ่านมา ได้มีส่วนผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงจำนวนหลายชุดด้วยกัน และ จากกระแสความตื่นตัวของสังคมที่รับรู้และตระหนักต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำปิงเพิ่ม มากขึ้น ปรากฏได้จากผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางกายภาพ ทางด้านคุณภาพแม่น้ำปิง ที่ไหลผ่านเขตเมืองเชียงใหม่ว่ามีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากการสำรวจของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต 10 จังหวัดลำปาง และโครงการศึกษาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำการตรวจสอบคุณภาพของแม่น้ำปิง ในบริเวณต่างๆ 7 แห่ง ซึ่งผลของการตรวจสอบคุณภาพน้ำพบว่า ผลเดิมที่ได้เคยตรวจสอบคุณภาพน้ำของแม่น้ำปิงในปี พ.ศ. 2536 คุณภาพน้ำจะอยู่ในประเภทที่ 3-4 ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 คุณภาพน้ำจัดอยู่ในประเภทที่ 2-4 และในปี พ.ศ. 2538 คุณภาพน้ำอยู่ในประเภท 2-3 ซึ่งจะเห็นได้ว่าคุณภาพน้ำของแม่น้ำปิงมีสภาพที่ดีขึ้นเรื่อยๆ จากปี พ.ศ. 2536 ถึง พ.ศ. 2538 อันเป็นช่วงของการเคลื่อนไหวและรณรงค์อย่างหนักของคณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลทำให้คุณภาพน้ำของแม่น้ำปิงกลับมาอยู่ในระดับปานกลางซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีพอสมควร สำหรับเมืองเชียงใหม่ที่เป็นเมืองที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น และยังขาดการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียฝั่งตะวันออกของเมือง ในขณะที่ฝั่งตะวันตกก็ยังมีสภาพที่ใช้งานได้ไม่เต็มที่ ถึงแม้ว่าจะเสร็จสมบูรณ์แล้วก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจคุณภาพแม่น้ำปิงในช่วงเวลาต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2541-พ.ศ. 2544 ซึ่งได้ทำการสำรวจคุณภาพน้ำแม่ปิงและลำน้ำสาขา ทั้งในช่วงต้นน้ำและท้ายน้ำในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ภายหลังจากการดำเนินงานของขบวนการได้ขยายพื้นที่สร้างเครือข่ายแนวร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำปิงออกไปยังชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ทั้งในช่วงต้นน้ำและท้ายน้ำของจังหวัดเชียงใหม่ ในบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำด้วยปรากฏผลการสำรวจตามตาราง

ตารางที่ 7 แสดงคุณภาพของแม่น้ำปิงในระหว่างปี พ.ศ. 2541 ถึง พ.ศ. 2544

สถานีเก็บตัวอย่าง	ปี 2541 จัดเป็นประเภทที่ (ดัชนีชี้วัด)	ปี 2542 จัดเป็นประเภทที่ (ดัชนีชี้วัด)	ปี 2544 จัดเป็นประเภทที่ (ดัชนีชี้วัด)
1. สะพานฮอด-คอย เต่า อ.ฮอด	2 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	3 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	2 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)
2. สะพานศรีวิชัย กึ่ง อ.คอยหล่อ	2 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	2 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	2 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)
3. สะพานแมริม อ.แมริม	4 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	3 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	4 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)
4. สะพานนารัฐ อ.เมือง	4 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	4 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)	3 (พีคัลโคลิฟอร์ม, โคลิฟอร์มแบคทีเรีย)

ที่มา: ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต 10 และสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่

สถานการณ์คุณภาพน้ำแม่ปิงและลำน้ำสาขา ในช่วงต้นน้ำส่วนใหญ่มีคุณภาพค่อนข้างดี แต่เมื่อเข้าไปในเขตชุมชน คุณภาพจะลดลงบ้าง เนื่องจากยังมีการปนเปื้อนด้วยน้ำทิ้งจากชุมชน แต่การปนเปื้อนด้วยแบคทีเรียจากน้ำทิ้งและมีปฏิภูมุนั้น แม่น้ำปิงสามารถบำบัดด้วยตนเองได้ แต่ต้องมีปริมาณแบคทีเรียที่ไม่มาก และมีระยะทางปลอดการปล่อยน้ำทิ้งลงในลำน้ำพอสมควร เพื่อให้สามารถรับออกซิเจนและย่อยสลายแบคทีเรียชนิดต่างๆ ให้ลดลง จนไม่ก่อปัญหาได้ และถ้าประกอบกับในปีที่มีฝนชุก ปริมาณน้ำจะมีมาก ทำให้คุณภาพน้ำปรับตัวได้ดีขึ้นตามธรรมชาติเองอยู่แล้ว ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ในปัจจุบันคุณภาพน้ำแม่ปิงและลำน้ำสาขาทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดีพอใช้โดยรวม โดยน้ำจะสะอาดที่สุดในเขตต้นน้ำ และสะสมสิ่งเจือปนเมื่อไหลผ่านแหล่งกิจกรรมต่างๆ จนค่อนข้างสกปรกเมื่อผ่านเมืองใหญ่ แต่แม้ในเขตเมืองและชุมชนที่คับคั่ง แม่น้ำปิงก็ยังไม่เสื่อมโทรมหรือเสียหายลงไป ยังคงสามารถฟื้นตัวใหม่ได้ในที่สุด

การที่สถานการณ์ของคุณภาพน้ำแม่ปิงอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการขยายพื้นที่สร้างเครือข่าย แนวร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำปิงออกไปยังชุมชน และองค์กรท้องถิ่น ทั้งในช่วงต้นน้ำและท้ายน้ำ ที่ได้จัดกิจกรรม และจัดหน่วยอาสาสมัครพิทักษ์ลำน้ำปิง ลงเรือออกตรวจตราสภาพการทิ้งขยะและเศษปฏิกูล ตลอดจนน้ำเสียอย่างจริงจัง เมื่อพบเห็นการกระทำดังกล่าว ก็มีการแจ้งเตือนให้ยุติการกระทำนั้นเสีย ในขณะเดียวกัน หากยังดื้อแพ่ง ก็ได้แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาดต่อไป

นอกจากนี้ การที่ ค.อ.ป.ส. ได้ทำการสำรวจสภาพการให้ประโยชน์จากแม่น้ำปิงอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากกิจกรรมการปล่อยเรือ ซึ่งตลอดทั้งปีเฉลี่ยแล้ว นับได้ 20-30 ครั้ง ก็ทำให้การกระทำที่ทำลายสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำปิงลดน้อยลงไปกว่าเดิมมาก เนื่องจากมาตรการเฝ้าระวังที่เข้มแข็ง และการที่ได้ลงสำรวจของคณะทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยในการนำไปเสวนา และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผน ในการอนุรักษ์แม่น้ำปิงต่อไป

- ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อสภาพทางภูมิทัศน์

- การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิงในเขตเมืองให้เป็นพื้นที่สาธารณะ

จากการเคลื่อนไหวและผลักดันอย่างต่อเนื่องของขบวนการ โดยเฉพาะในข้อเรียกร้องให้มีการกำหนดนโยบายในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ริมน้ำให้เป็นพื้นที่สาธารณะของประชาชน สำหรับการพักผ่อน หรือออกกำลังกาย หรือเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเชิงนันทนาการ ด้วยการให้มีการปลูกต้นไม้ยืนต้นตลอดแนว และมีที่นั่งพักผ่อนริมน้ำ ข้อเสนอดังกล่าว ได้ทำการผลักดันต่างกรรมการต่างวาระหลายครั้ง ในรูปของการยื่นหนังสือข้อเรียกร้องผ่านไปยังนายกรัฐมนตรี ในขณะที่นั้น คือ นายชวนหลีกภัย ซึ่งก็ได้ตอบรับข้อเสนอดังกล่าว นอกจากนี้ การเรียกร้องของขบวนการยังได้กระทำผ่านการออกแถลงการณ์ เพื่อประกาศจุดยืนต่อสาธารณชนหลายครั้ง เช่น ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ที่มีข้อสรุปว่า ขอให้มีการปลูกต้นไม้ในรัศมี 2 กิโลเมตรสองฝั่งแม่น้ำปิง (ข่าวสยาม, 2536) การเสนอแนะให้มีการออกกฎหมายเวนคืนที่ดินริมฝั่งแม่น้ำปิงตลอดแนว เพื่อสร้างถนน หรือเป็นที่สาธารณะให้เป็นทีโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ก็ได้รับการสนองตอบจากภาครัฐ ได้ดำเนินการโครงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแม่น้ำปิง โดยได้ให้ทางภาควิชาภูมิทัศน์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทำการศึกษาเพื่อออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำปิงในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2539 และเทศบาลนครเชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากโครงการเงินกู้ OECF ซึ่งปรากฏผลของการดำเนินการดังนี้

โครงการเงินกู้ OECF (the Overseas Economic Co-operation Fund) กองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจพื้นทะเลแห่งญี่ปุ่น ในการปรับปรุงพื้นที่ภูมิทัศน์ตลิ่งแม่น้ำปิง บริเวณเชิงสะพาน

นบุรีฝั่งตะวันออก จากเชิงสะพานนบุรีถึงตรงข้ามโรงพยาบาลจินดา บริเวณเชิงสะพานนครพิงค์ ฝั่งตะวันออก จากเชิงสะพานนครพิงค์ถึงท่าน้ำศรีโขง และบริเวณเชิงสะพาน ร.9 ฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก รวม 3 แห่ง โดยมีลักษณะการปรับปรุงด้วยการสร้างเขื่อนกันน้ำเขาะตลิ่งฝั่ง บนพื้นที่ตลิ่งก่อสร้างทางเดินสนามหญ้า ม้านั่ง แสงสว่าง ถังขยะ ล้อมสาธารณะ ลานอเนก- ประสงค์ บันได เพื่อความสะดวกปลอดภัยต่อการจัดงานประเพณีลอยกระทง ซึ่งการดำเนินการ ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะที่มีความสวยงาม มีสุนทรีย์ภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ สถานที่พักผ่อน ออกกำลังกายของประชาชนชาวเชียงใหม่

5.8.2 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางด้านสังคม

- ปฏิบัติการสื่อสารกับการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมของขบวนการ

จุดแข็งที่สำคัญของการปฏิบัติการสื่อสารของขบวนการก็คือ การมีวิถีการสื่อสารที่หลากหลายและมุ่งเป้าหมายที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. การสื่อสารเชิงวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ ได้แก่ การประกอบพิธีสืบชะตาไหว้สาแม่น้ำปิง ที่นำเอาพิธีกรรมความศักดิ์สิทธิ์ ที่มีมาตั้งแต่โบราณกาลมาใช้ เพื่อเป็นยุทธวิธีในการต่อสู้เพื่อปกป้องฐานทรัพยากร วิธีการดังกล่าวนี้จึงมีฐานะเป็นการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ที่ทรงพลังอย่างยิ่งของขบวนการที่แสดงออกถึงความรักต่อแม่น้ำ ซึ่งถือเป็นธรรมชาติหรือมารดาผู้ยิ่งใหญ่ที่เป็นฐานของชีวิตทุกสรรพสิ่ง เป็นการอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึกให้ระลึกถึงบุญคุณของแม่น้ำ โดยกิจกรรมจะประกอบไปด้วย พิธีสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์ สืบชะตาแม่น้ำปิง และแสดงพระธรรมเทศนา พิธีปล่อยปลา ถวายอาหารปลา และการประกาศเขตอภัยทาน พิธีอ้อขวัญ เรียกวัวแม่น้ำปิง การกระทำเช่นนี้ เป็นการสะท้อนให้ได้รับรู้ร่วมกันว่า แม่น้ำปิงเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตที่ต้องมีการเจ็บการป่วย การที่ประกอบพิธีสืบชะตาอ้อขวัญ ก็เหมือนกับการต่ออายุให้แม่น้ำปิงยืนยาวต่อไปอีก การดำเนินงานดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ "คืนธรรมชาติสู่ลำน้ำปิง" และ "สืบสานวิถีชีวิตริมฝั่งปิง" ด้วยการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้คนผูกพันกับสายน้ำ เช่น ประเพณียี่เป็งของชุมชน ที่มีการลอยกระทง เพื่อบูชาพระแม่คงคา ประเพณีแข่งเรือของกลุ่มหนุ่มสาวในชุมชน หรือการนั่งเรือล่องแม่น้ำปิง เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนริมน้ำ การแข่งขันมวยทะเล การว่ายน้ำแข่งขัน การแข่งขันตีกลองแหว การดำหัวผู้สูงอายุ การแสดงขบวนแห่ และการประกวดต่างๆ เป็นต้น ทั้งหมดนี้กลายเป็นกระบวนการสื่อสารจากปากต่อปากที่ทรงพลัง และแพร่กระจายอย่างแพร่หลายรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีการใช้บทกวีพื้นบ้าน คำวซอ โคลงกลอนผ่านสมาชิกและเครือข่ายของขบวนการ ซึ่งมีศิลปินกวีพื้นบ้านร่วมเคลื่อนไหวอยู่หลายท่านด้วยกัน ถือเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ทรงพลังอย่างยิ่ง เพราะสามารถ

สื่อสารได้โดยตรงกับคนพื้นเมืองส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมืองเชียงใหม่ การสื่อสารด้วยบทกวีพื้นบ้านเหล่านี้ ทำให้ก่อรูปเป็นการปฏิบัติการสื่อสารทางวัฒนธรรม ที่คนเมืองหรือชนพื้นเมืองในท้องถิ่นสามารถถอดรหัสได้โดยไม่ยาก ดังเช่น บทกวีของแสงดาว ศรัทธามั่น กวีอิสระในชื่อบทกวี "แม่ปิงชีวิต" ดังนี้

" ปิงแม่ชีวิต	สถิต ล่องไหล
หล่อเลี้ยงคนไท	ล้านนา ถ้วนหน้า
ฮักแบ่งเตีอะ	ปี่น้องไหว้สา
ธรรมชาติ ชีวา	คุณค่า หลวงล้ำ
แม่ปิงเดียวนี้	มีไผ่จ้วยค้ำ
เฮาชอบอกฮ้ำ	รักษาหือดีดี
ปิงแม่เจ้าเอย	ก่อนเคยสุชี
แช่มชื่น ชีวี	บัดนี้หมองเศร้า
ลูกหลานเหลนโหลน	กัผู้กู๋คน จ้วยกัน แรงเจ้า
มาเตีอะหมู่เฮา	มาพลิกพื้นแม่ปิงเฮา
หือดงามเหมือนเก๋า	เนื้อ ปี่ น้อง นาย เฮย"

(แสงดาว ศรัทธามั่น, 2544)

หรือบทกวีของ จรัล มโนเพชร ศิลปินล้านนาผู้ล่วงลับไปแล้ว ก็ได้ออกมาปลุกเร้าความรู้สึกสำนึกของคนเชียงใหม่ ที่มีต่อแม่น้ำปิง ด้วยการช่วยกันดูแลรักษาก่อนที่จะแม่น้ำปิงจะเสียหายลงไปมากกว่านี้ และเกินกว่าที่จะสามารถเยียวยาหรือแก้ไขปัญหาได้ ดังบทกวีของ จรัล มโนเพชรในชื่อ "น้ำปิง" ดังนี้

...น้ำปิงไหลแล้ว	บ่แผ้วเมื่อขึ้น
ตะวาววันขึ้น	บ่คืนฮอดซ้า
บะเก๋าเดิมที	มีเฮือถ่อก้า
ขึ้นล่องจ้ำ	แพพาย
...ไผจะไปซื่อ	ไผจะไปขาย
สะดวงสบาย	บ่หายแห่งค่อน

เป็นสายเอ็นใส	จุ่มใจหายฮ้อน
ป็นน้ำป้อน	อิมณา
...ใส่เบ็ดละไว้	ก็ได้ปู้ปล้า
บเสี้ยเวลา	พารามักลัน
น้ำแมปิงยาว	บใจลันๆ
ไหลบ่ออัน	ตลอดแนว
...มาบะเดยวัน	หัวใจข้าเหลือ
น้ำปิงขอดแก้ว	เนาแล้วเหม็ซ้า
หนุ่มสาวไปไหน	จะใดบัก้า
ปล่อยปิงดำ	ชกปิก
...มีใผบู้	เป็นหมูเป็นกิก
แบ่งหม้อนะสก	ปกบ้านปกเวียง
เป็นจะใดบ่อวัก	เป็นปากเป็นเสียง
เสียบหาเสียง	วอยวาย
...ผู้ไปก่แล้ว	เหมือนแแล้วบมีสาย
เขาจะจ้งบดาบ	กั้วต้ายฟาดกลิ้ง
ฟังเพลงผมฮ้อง	ป็น้องจะไปฟังหมึง
ล่องแมปิง	ฟังก่อนเตอะเจ้านายเฮย...

(จรัล มโนเพ็ชร, 2536)

นอกจากนี้ ยังมีบทกวีของผู้ใช้นามแฝงว่า สร้ สัจจร ที่ได้แต่บทกวี สะท้อนภาพอดีตของ
แม่ น้ำปิง และการปลุกเร้าจิตสำนึกของคนเมือง ที่มีต่อแม่ น้ำปิง ในปัจจุบันที่กำลังประสบกับ
ปัญหาด้วยการหาหนทางร่วมกันในการแก้ไขวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับแม่ น้ำปิง ดังบทกวีชื่อ "รักแมปิง"
ที่มีว่า

แม่ น้ำปิงศรีระมิงค์เวียงพิงค์เฮา

มีก่อนเก่าเล่ากันมาแต่ซ้าหลัง

สองฝั่งปิงอิงขนานภาพทรงจำ

ล้วนงามล้ำค่าบ่เก่าแก่น้ำปิง

แล้วความจริงที่เห็นที่เป็นอยู่

เฮากู้ที่อยู่ที่ใจไขปัญหา

น้ำเน่าเหม็นเช่นขามวลหมู่ปลา
 ทั้งพืชพันธุ์พฤกษาพาวอดวาย
 ใช้สายนํ้าเป็นเครื่องเฟื่องฟูกิจ
 ล้วนมลพิษผิดศีลธรรมว่าล้ำสมัย
 ให้แขกบ้านต่างเมืองท่องเที่ยวไกล
 ให้เขาใช้เป็นเบื่องเปลี่ยนอารมณ์
 ขนล้าหนาพึ่งผู้ค้ำถาวราล้า
 อย่าใฝ่ทำย่ำยีสุนทรีย์สลาย
 หากใฝ่คิดพินิจแต่แค่สลาย
 คงสุดท้ายสิ้นรัฐสลายคล้ายใกล้จริง

แม่น้ำปิงศรีระมิงค์เวียงพิงค์เฮา
 บ่เหมือนเก่าคร่ำหนักรักเหือดหาย
 จากวันนี้ไปตราบจนฟ้ามลาย
 หรือจะเหลือสายแม่ปิงเป็นมิ่งเมือง (สร้ สัจจว)

และยังมีคำขวัญที่เป็นถ้อยคำภาษาพื้นเมืองที่มีความคล้องจอง ได้ถูกนำมากล่าวขาน
 รณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง เช่น

...ป่อฮื้อน้ำปิงปึกมาไล ขอฮื้อน้ำใจของเฮายังหลัง
 ประเพณีวัฒนธรรมดั้งาม จั่วยกันฮักษาไว้...เงินลูก เงินหลาน...

2. การสื่อสารสมัยใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์ การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างการสืบชะตา
 แม่นํ้า การใช้บทกวีพื้นบ้าน หรือการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม อาจจะมีพลังได้เฉพาะในระดับ
 พื้นที่เท่านั้น การปฏิบัติการสื่อสารในวงกว้าง จึงต้องอาศัยกลไก เครือข่ายที่กว้างขวาง ขบวนการ
 เข้ามาร่วมสนับสนุน โดยเฉพาะการขับเคลื่อนประเด็นทางการอนุรักษ์ที่ได้รับการผลิต เผยแพร่ใน
 หลายรูปแบบ ทั้งจากนักวิชาการ หน่วยงานราชการ และผู้สื่อข่าวทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นอย่าง
 ต่อเนื่อง วิธีการเผยแพร่หลักก็คือ การรายงานข่าวกิจกรรมของขบวนการ การเขียนบทความ
 สิ่งพิมพ์นิตยสาร นิตยสาร วีดีทัศน์ รายการทางวิทยุและโทรทัศน์ การจัดสัมมนาเผยแพร่บทเรียน
 ของขบวนการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

การสื่อสารสมัยใหม่ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งของขบวนการคือ การจัดนิทรรศการสัญจร
 ซึ่งเป็นบอร์ดนิทรรศการสำเร็จรูป สามารถยกประกอบได้รวดเร็ว จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อรณรงค์สร้างความตระหนักในปัญหาแม่น้ำปิง แก่เยาวชนและประชาชน รวมทั้งเพื่อให้ครัวเรือน ชุมชนชนมีความรู้ความเข้าใจในการลดปริมาณขยะและน้ำเสีย กิจกรรมนี้ได้ประสบความสำเร็จ เป็นอย่างมาก เพราะกลุ่มเป้าหมายได้ให้ความสนใจ ในนิทรรศการที่ได้จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ หมุนเวียนเปลี่ยนสถานที่จัดแสดงไปยังสถานที่ต่างๆ ตลอดทั้งปีจนแทบไม่มีช่วงว่างเลย

นอกจากนี้ ค.อ.ป.ส. ยังได้ผลิตสื่อวีดิโอซีดี เรื่อง “แม่น้ำปิง สายน้ำแห่งชีวิต” ความยาว 15 นาที เพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึก และสร้างกระแสการอนุรักษ์แม่น้ำปิงให้ประชาชนเกิดความตื่นตัว ซึ่งปรากฏว่า เครือข่ายอาสาสมัครและประชาชนได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดย ค.อ.ป.ส. ได้ผลิตขึ้นกว่า 500 ชุด เพื่อแจกจ่ายให้อาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำปิงและเครือข่ายนำไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

5.8.3 ผลการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏขึ้นต่อกลุ่มทางสังคมด้านที่เป็นศักยภาพหรือ ความสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นใหม่

1) เครือข่ายพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์แม่น้ำปิง โดยสมัชชาสงฆ์ในจังหวัด เชียงใหม่ นำโดยพระราชพุทธิญาณ เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ และพระสังฆาธิการ ในจังหวัด เชียงใหม่ ได้ร่วมลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของแม่น้ำปิง และร่วมโครงการด้านการเผยแพร่ ศาสนาและจริยธรรมด้านการอนุรักษ์แม่น้ำปิง เช่น เผยแพร่คำสอนด้านอนุรักษ์ในโครงการบวชเณร ภาคฤดูร้อน การสอนพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ตามวัดต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ และการร่วม โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การสืบชะตาให้ลำน้ำแม่น้ำปิง การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การกำหนดและกันพื้นที่เป็นเขตอภัยทาน เป็นต้น

2) เครือข่ายเยาวชน ขบวนการได้ให้ความสำคัญกับเยาวชนมาโดยตลอด ผ่านโครงการต่างๆ และการจัดค่ายเยาวชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในเรื่องของการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ การสนับสนุนให้ เยาวชน รวมกลุ่มกันเป็นชมรม องค์กรอนุรักษ์แม่น้ำปิง และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถาบันการ ศึกษาต่างๆ ปัจจุบันจึงมีเครือข่ายเยาวชนกว่า 20 กลุ่ม

3) เครือข่ายการเฝ้ามองแม่ปิง 2001 เป็นตัวอย่างหนึ่งของโครงการพัฒนาการ มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ในการช่วยกันศึกษาและดูแลลำน้ำ โดยได้ร่วมกับโครงการ นักสืบสายน้ำ มูลนิธิโลกสีเขียวได้ประยุกต์ การตรวจวัดคุณภาพน้ำทางชีววิทยา โดยใช้สัตว์ ขนาดเล็กในลำน้ำเป็นตัวบ่งบอกคุณภาพน้ำ (Bio-index) เนื่องจากสัตว์ที่อยู่ในน้ำ เช่น ตัวอ่อน แมลงปอ ตัวอ่อนแมลงชีปะขาว หนอนรัน ปู กุ้ง หอย ฯลฯ ล้วนแต่ต้องการออกซิเจนในน้ำ

ในปริมาณต่างๆ กัน พวกที่ต้องการมากเช่น ตัวอ่อนแมลงซีปะขาว จะทนสภาพน้ำเน่าเสียไม่ได้ แต่หนอนรึ้นน้ำจืดแดง ใช้ออกซิเจนในปริมาณน้อยจึงทนสภาวะมลพิษได้ดีกว่า สัตว์เหล่านี้จะเป็นตัวบ่งบอกคุณภาพน้ำได้ ซึ่งวิธีการนี้ได้เป็นที่รับรองแล้วในยุโรปหลายประเทศ นอกจากนั้นคุณประโยชน์ของวิธีนี้คือ นักเรียน ประชาชนทั่วไป สามารถฝึกหัดตรวจสอบคุณภาพน้ำได้ด้วยตนเอง โดยใช้อุปกรณ์ที่เป็นของหาง่าย ราคาถูก เช่น สวิงดักสัตว์ กะละมัง แวนชยาย และคู่มือจำแนกชนิดสัตว์ สามารถบ่งบอกประเภทคุณภาพน้ำเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ ดีมาก จนถึงแย่มาก ในปี พ.ศ. 2544 โรงเรียนต่างๆ ในลุ่มน้ำปิงทั้งจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน จำนวน 46 แห่ง ได้สำรวจลำน้ำใกล้เคียงกับพื้นที่ที่โรงเรียนของตนตั้งอยู่ จนรู้คุณภาพของลำน้ำ และเมื่อนำข้อมูลมาเชื่อมต่อกัน ทำให้สามารถรู้คุณภาพของลุ่มน้ำปิงได้เกือบสมบูรณ์ หลายโรงเรียนยังได้พัฒนาโครงการและกิจกรรมร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น ในการช่วยกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาแม่น้ำในท้องถิ่นของตนด้วย แต่ข้อจำกัดของวิธีนี้คือสามารถใช้ได้ดีกับลำน้ำที่มีปริมาณน้ำไม่มาก มีลักษณะเป็นลำธาร เนื่องจากสัตว์ที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้เหล่านี้เกาะหากินอยู่ตามพื้นท้องน้ำ แต่มีข้อดีอีกอย่างคือ สัตว์เหล่านี้มีความไวต่อคุณภาพน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป จึงสามารถใช้วิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ของลำน้ำได้อย่างละเอียด และยังฝึกให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกตและคิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเองอีกด้วย

4) เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำปิง จากการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมายที่มีแม่น้ำปิงไหลผ่านพื้นที่ ได้จัดการอบรมไปแล้วกว่า 10 รุ่น มีผู้เข้ารับการอบรมกว่า 500 คน และกลายเป็นกลุ่มอาสาสมัครสำคัญที่ทำหน้าที่ในการเฝ้าระวัง การตรวจตราการบุกรุก การทิ้งขยะ ของเสีย และสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำปิง

5.8.4 เครือข่ายพันธมิตรด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ในขณะที่ขบวนการได้ทำการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แม่น้ำปิงอย่างต่อเนื่องนั้น ในห้วงเวลาเดียวกันในท้องถิ่นก็ได้เกิดปรากฏการณ์ความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มองค์กรภาคเอกชนอื่นๆ อีกหลายองค์กรที่ทำการผลักดันและเรียกร้องในประเด็นต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกัน ซึ่งการเคลื่อนไหวหลายครั้งก็จะมีจัดการประชุม เพื่อกำหนดท่าทีความเคลื่อนไหวร่วมกัน และการจัดระดมความคิดเห็นหาข้อสรุป เพื่อเปิดเป็นเวทีสาธารณะร่วมกัน ซึ่งขบวนการก็จะเข้าไปมีบทบาทร่วมในประเด็นที่สอดคล้องและมีความเห็นร่วมกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ดังนั้นในห้วงเวลาเดียวกันกับที่ขบวนการได้เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องนั้น บางครั้งผู้นำและกรรมการก็จะเข้าไปร่วมกับองค์กรอื่นในการเคลื่อนไหวประเด็นอื่นด้วย และในขณะเดียวกันเมื่อขบวนการจัดกิจกรรมอันใดขึ้นมา องค์กรอื่นก็มักจะส่งตัวแทนเข้ามา

ส่วนร่วมด้วยเช่นกัน เป็นเช่นนี้ โดยสามารถแบ่งการเคลื่อนไหวของเครือข่ายพันธมิตรด้านสิ่งแวดล้อมได้ ดังนี้

- งานขององค์กรพัฒนาเอกชนในนามของคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ (กป.อพช.เหนือ) ซึ่งภายหลังได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในงานพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมเมืองมากขึ้น โดยทำโครงการออกมาอย่างน้อย 4 โครงการ ได้แก่

1) โครงการบ้านของเก่า ซึ่งเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2539 มีเป้าหมายเพื่อการระดมทุนเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชน และการรณรงค์ให้คนในเมืองเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยการจัดกิจกรรมการรณรงค์เพื่อประหยัดทรัพยากร ขยายแนวคิดการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (REUSE) และการรับบริจาคสิ่งของที่ใช้แล้วแล้วนำมาจำหน่ายอีกที

2) โครงการกระดาษเพื่อต้นไม้ เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2539 เช่นกัน มีเป้าหมายการระดมทุนเพื่อสนับสนุนองค์กรชาวบ้าน ในการรักษาป่า โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ บริษัทธุรกิจห้างร้าน หน่วยงานราชการต่างๆ โดยจัดกิจกรรมการลดปริมาณขยะ และการเก็บกระดาษที่ใช้แล้วเพื่อรวบรวมมาขายต่อ เพื่อนำไปแปรรูปมาใช้ใหม่ (RECYCLE) ด้วยการออกไปตั้งกล่องรับบริจาคเศษกระดาษตามสถานที่ต่างๆ

3) โครงการบวชป่าชุมชน 50 ล้านต้น ได้มีการดำเนินการในช่วง พ.ศ. 2539-2540 มีเป้าหมายในการระดมทุนจากคนชั้นกลางในรูปแบบต่างๆ และระดมทุนจากชาวบ้าน โดยมีพื้นที่เป้าหมายในการปลูกป่ากว่า 143 หมู่บ้าน จำนวนพื้นที่ 289,891 ไร่ และปลูกต้นไม้ได้ครบเป้าหมายที่วางไว้คือ 50,258,915 ต้น ได้รับเงินบริจาคกว่า 1 ล้านบาท มีหน่วยงานเข้าร่วมมากกว่า 80 องค์กร ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น

4) โครงการจัดงานสืบสานล้านนา มีการจัดงานในเชิงการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยาชุมชน ซึ่งครั้งแรกได้จัดขึ้นที่สำนักส่งเสริมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2539 ปรากฏว่ามีประชาชนชาวเชียงใหม่ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จึงได้มีการจัดงานเช่นนี้ในทุกปี และย้ายสถานที่จัดเป็นที่โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญามาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2544)

- ความเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรเอกชนอื่นๆ มีดังต่อไปนี้

1) ชมรมจักรยานวันอาทิตย์ เกิดขึ้นเมื่อวันอาทิตย์ที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2539 โดยการผลักดันของ พตท.อนุ เนินหาด สารวัตรจรรยาเขตเหนือ ร่วมกับชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพเชียงใหม่ ชมรมจักรยานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชมรมจักรยานของโรงเรียนต่างๆ และประชาชน

กว่า 100 คน มาร่วมกันที่จักรยานรอบคูเมืองเชียงใหม่ทุกๆ วันอาทิตย์ ตอนเช้า การรณรงค์เช่นนี้ ถือเป็นทางออกให้กับปัญหาจราจรในเมือง และยังช่วยลดปัญหามลภาวะจากการใช้ยานยนต์ต่างๆ ต่อมาเมื่อผู้เข้าร่วมที่จักรยานมากขึ้น จึงมีการรวมตัวกันตั้งเป็นชมรมจักรยานวันอาทิตย์ขึ้น เพื่อรณรงค์เชิญชวนให้ชาวเชียงใหม่ร่วมที่จักรยานเพื่อการออกกำลังกายและลดมลภาวะ ตลอดจนการรณรงค์ขอความร่วมมือให้รถอื่นๆ ได้แสดงน้ำใจในการใช้ถนนร่วมกัน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ กิจกรรมของชมรมได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางของประชาชนชาวเชียงใหม่ มีนักเรียน นักศึกษาที่เป็นเยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยอาทิตย์หนึ่งๆ จะมีผู้เข้าร่วมที่จักรยานมากกว่า 3-400 คน เลยทีเดียว

ต่อมาภายหลัง ชมรมได้ขยายกิจกรรมออกไปรณรงค์ต่อสิ่งแวดล้อมเมืองในงานเทศกาลสำคัญๆ หรือร่วมกับองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในการรณรงค์ด้วย เช่น การรณรงค์ที่จักรยานเพื่อลดมลภาวะในงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ โดยร่วมในขบวนแห่ เป็นต้น หรือการจัดแสดงรถจักรยานโบราณ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนหันมาขี่รถจักรยานมากขึ้น นอกจากนี้ชมรมจักรยานวันอาทิตย์ยังได้จัดกิจกรรมพิเศษ นอกเหนือจากการที่จักรยานรอบคูเมืองในวันอาทิตย์แล้ว ด้วยการเดินทางไปทัศนศึกษาตามจุดต่างๆ ของเมือง เป็นการเพิ่มความรู้และประสบการณ์ชีวิตให้กับสมาชิกอีกด้วย เช่น ที่จักรยานต่อไปยังเวียงกุมกาม ที่จักรยานต่อไปยังสวนสัตว์ หรือสนามกีฬา 700 ปี เป็นต้น ซึ่งในแต่ละแห่งก็จะมีวิทยากรนำชม และรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน ปัจจุบันชมรมมี ดร.นิรันดร โพธิกานนท์ เป็นประธานชมรม

2) สภาเวียงพิงค์ ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2539 เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มแกนนำขององค์กรภาคประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่หลายองค์กรมาประชุมหารือกัน เพื่อวางแนวทางในการก่อตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมความคิดของทุกฝ่ายในสังคม แล้วนำเสนอเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาแก่ทางบ้านเมือง ไม่เฉพาะแต่ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่รวมไปถึงประเด็นในเรื่องของการพัฒนาจังหวัด เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และวัฒนธรรมด้วย โดยมีกลุ่มบุคคลที่ถือเป็นผู้นำในองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่มารวมกัน อาทิ เจ้าดวงเดือน ณ เชียงใหม่ ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่, อาจารย์ศิริชัย นฤมิตรราชการ ผู้ประสานงานชมรมเพื่อเชียงใหม่, ดร.วสันต์ จอมภักดี ประธาน ค.อ.ป.ส., ทพ.อุทัยวรรณ กาญจนกามล ประธาน ค.ร.ท., ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง, อาจารย์เอกมล สายจันทร์, คุณสันติภาพ พันธุ์พิกุล ฯลฯ โดยมีการเลือกอาจารย์ศิริชัย นฤมิตรราชการ เป็นประธานสภาเวียงพิงค์ และคุณสันติภาพ พันธุ์พิกุล เป็นเลขาธิการฯ การทำงานในช่วงแรกจะคล้ายกับบทบาทในลักษณะของการเป็นประชาคมจังหวัด ซึ่งนอกจากจะรวบรวมแนวคิดและเสนอทางออกให้แก่สังคมแล้ว ยังมีประเด็น

ของการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเมืองด้วย ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ การเคลื่อนไหวให้มีการจัดการแก้ไขปัญหายะที่ยั่งยืน ในห้วงเวลาที่ได้เกิดวิกฤติการณ์ขยะ ล้นเมือง เชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้สร้างผลกระทบไปทั่ว นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวด้านอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง และได้รับการยอมรับจากทางจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด เชียงใหม่อีกด้วย

3) มูลนิธิวาย.เอ็ม.ซี.เอ เพื่อการพัฒนาภาคเหนือ มีคุณพัชรินทร์ อาวิพันธุ์ เป็นผู้ประสานงานหลัก บทบาทของมูลนิธิ YMCA ที่ทำงานทางด้านสิ่งแวดล้อมเมืองส่วนใหญ่ เน้นหนักที่การสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่ทำงานอยู่แล้วให้ทำหน้าที่ได้ดีต่อไป และคอยเป็น องค์กรสนับสนุนด้านต่างๆ โดยเฉพาะ การแสวงหาแหล่งเงินทุนให้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีหลายประเด็นที่มูลนิธิ YMCA ทำงานร่วมมือกับ ค.อ.ป.ส.อย่างใกล้ชิด เช่น โครงการอนุรักษ์พื้นที่ ป่าต้นน้ำ โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ โครงการปล่อยพันธุ์ปลา โครงการสนับสนุนการฝึก อาชีพเสริมให้กับกลุ่มผู้หญิงและเยาวชน เป็นต้น นอกเหนือจากกิจกรรมนี้ มูลนิธิได้เป็นตัวกลาง ในการจัดงานเอง โดยเชิญ ค.อ.ป.ส.และองค์กรเอกชนอื่นๆ เข้ามาร่วมจัดงาน ได้แก่ โครงการ เบิกฟ้าเวียงพิงค์ เรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีการจัดขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2544 เน้นหนักในการอนุรักษ์ พลังงานและสิ่งแวดล้อม มีทั้งการจัดงานนิทรรศการให้ความรู้ การจัดเวทีทางวัฒนธรรม การประกวด การแข่งขันของนักเรียน นักศึกษา ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากเยาวชนโรงเรียน ต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังได้มีการจัดการระดมความคิดเห็นเพื่อหา แนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมหลายครั้ง อาทิ ร่วมกับมูลนิธิป้องกันควันพิษและสิ่งแวดล้อม ของ ดร. พิจิตต รัตตกุล จัดสัมมนาแนวทางลดมลพิษในการจราจรของเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2542 เป็นต้น

4) มูลนิธิสถาบันพัฒนาเมือง ก่อตั้งอย่างเป็นทางการขึ้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2544 โดยเป็นการปรับสภาพจากศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่เดิม เป็นนิติบุคคลภายใต้ ชื่อมูลนิธิสถาบันพัฒนาเมือง โดยภารกิจหลักก็ยังคงเหมือนเดิม คือ การติดตามและศึกษาความ เปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่ การรายงานความเปลี่ยนแปลง สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข ตลอดจนการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย และการแก้ไข ปัญหาที่เป็นรูปธรรม โดยประชาชนมีส่วนร่วม โดยประธานก่อตั้งมูลนิธิคือ คุณแจ่มจิตต์ เลาหวัณณ์ อดีตประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ เป็นสตรีนักธุรกิจที่มีบทบาทสูงและเป็นคนเก่าแก่ของ เชียงใหม่ และมีกรรมการจากศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเดิมเข้าร่วม จุดประสงค์หลักของมูลนิธิคือ การฟื้นฟูจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของคนที่ย้ายอยู่ในเชียงใหม่ ให้ทุกคนได้

ตระหนักถึงปัญหารอบตัวและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองน่าอยู่และยั่งยืน เพื่อทุกคนจะได้อยู่ในเมืองได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ดี กิจกรรมหลักของมูลนิธินอกจากจะมีการจัดนิทรรศการหมุนเวียนในเรื่องสิ่งแวดล้อมเมืองด้านต่างๆ แล้ว ยังมีการจัดสัมมนา การฉายสไลด์ประกอบคำบรรยายเรื่องต่างๆ และการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่แนวคิด แนวทางในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง และการรณรงค์เพื่อเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ www.udif.or.th และวารสารเชียงใหม่ปริทัศน์ ซึ่งออกเผยแพร่เป็นประจำในทุกเดือน

5) เครือข่ายความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ เกิดขึ้นจากความพยายามในการประสานความร่วมมือให้เป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จมากขึ้น โดยได้ผนึกกำลังของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรประชาชน และภาคธุรกิจ และได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็น เครือข่ายความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเชียงใหม่ (Chiang Mai network for Environmental Cooperation หรือ CMNEC) ภายหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "มาตรการและแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในเขตเมือง" ที่จัดขึ้นโดยมูลนิธิป้องกันควันพิษและพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2544 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อรวบรวมองค์กรที่มีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเชียงใหม่มาทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย และการขับเคลื่อนรณรงค์และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเฉพาะประเด็นที่มีความเร่งด่วนและสำคัญก่อน ตลอดจนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมผ่านเครือข่ายสมาชิก และสุดท้ายคือ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

องค์กรเครือข่ายในการร่วมก่อตั้งครั้งแรกประกอบด้วย ภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 เชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ องค์กรปกครองท้องถิ่น มีเทศบาลนครเชียงใหม่ องค์กรภาคประชาชนมี มูลนิธิวาย.เอ็ม.ซี.เอ เพื่อการพัฒนาภาคเหนือ มูลนิธิป้องกันควันพิษและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มูลนิธิสถาบันพัฒนาเมือง ชมรมจักรยานวันอาทิตย์ คณะกรรมการประสานงานอนุรักษ์แม่ปิงและสิ่งแวดล้อม กองทุนสิ่งแวดล้อมล้านนา และมูลนิธิไฮเนริค เบิลด์ นับเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นจุดเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาจับมือร่วมกันในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเมืองแบบบูรณาการ โดยมีเป้าหมายไปสู่การเป็นเมืองที่ยั่งยืนในที่สุด